BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
71
1 B
7
4.-5.D.18.
BB.7.

I

71-1-B-17

II

XLI. B. 4

71.1.B.7 II

Elog. ia

71.21 B 7

XVI.20.7.

Postel Guillaume

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE ETRVRIAE REGIONIS, QVAE PRIMA IN ORBE EVROPAEO HABITATA

eſt, Originibus, Inſtitutis, Religione & Moribus, & imprimis

DE AVREI SAECVLI DOCTRINA

et uita præſtantiſſima quæ in Diuinationis ſacræ uſu poſita eſt, Guilielmi Poſtelli Commentatio.

FLORENTIAE.
MDLI.

M-1-B-7

COSMO MEDICI ILLVSTRISS. ETRVRIAE OCCIDVAE DVCI

Salus & vera abſolutaque victoria.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SAPIENTISSIMORVM *floſoforum decreto judicatum eſt, Tunc fore Reſpub. feliciſſimas, quum aut ſapientum aut ſapientiæ ſtudioſorum amatorúmue principum imperijs audientes eſſe cœperint; vnde in ſumma relinquitur difficultate judicandum, quàm ſint felices illæ quibus non tantùm in omni doctrinarū genere principes viros imperare cõtigerit, ſed ubi ad ſummos dignitatum gradus ijdem fuerint euecti, tantò ardentiùs ſapientiæ ſtudijs inhæſerint, quantò in majori publicarum curarum culmine fuerint conſtituti. Crediderim itaque hodie Etruriæ gentem præclariſſimam Florentinos in ſummo felicitatis humanæ gradu verſari, niſi morbo humanæ naturæ peculiari ſuarum ipſimet calamitatum autores eſſent, quum vtrumque ſapientum uotum in te illis contigiſſe uideam. Licet enim per publicarum functionum curas, quibus aſſiduè optimos urgeri principes neceſſe eſt, tibi non liceat in Academia floſoforum verſari, tamen & ex tuis in*

tuam Rempublicam inſtitutis, & ex ſummo in doctos omnes amore, fauore, officio, & liberalitate ipſi relinquis poſteritati cogitandum, te facilè ipſis virtutis actionibus, in quibus laus ſolida conſiſtit, omnibus ſiloſoſiæ partibus te vniuerſos antecellere. Quare, hac tempeſtate, in qua ingeniorum laus & literarum rerumque ſplendor rurſus incipit eniteſcere, vt tibi principi omnium doctrinarum alumno inſcriberem has noſtras de Originibus Etruriæ & priſco Aureoque ejus cultu rituque commentationes, & tuæ ampliſſimæ dignitatis nomine, & abſolutæ virtutis ergo ſum uehementer incitatus. Mole quidem perexiguà munus eſt, opuſque in ſumma & Latinorum & Græcorum auctorum penuria conſcriptum, éque ſolius memoriæ monumentis illiſque tenuiſſimis repetitum, quum jam ferè totum decennium, ex quo prælectioni regiæ ſub literarum inſtauratore Rege Franciſco in ipſa Gallia finem feceram, humanarum literarum monumentis valeſeceram. Media enim in Aſia quum ſtudijs & auctoribus Arabicis conquirendis incumberem raptim, & ex originum Syriacarum ratione occaſioneque exaratum eſt, quicquid id eſt; Sed tamen qualecunque eſt, maxima priſcæ doctrinæ & diſciplinarum noſtro ſæculo deperditarum monumenta continet, & ex quibus noſtro ſæculo ſummam lucem oboriri neceſſe eſt. At quia in Etruria primariæ magnitudinis aſtro ſubjecta orta eſt olim & ſacra de externo cultu diſciplina, & aurei ſæculi inſtitutio, hiſtoriaque: ibidemque vbi nata eſt funditus perijt,

rijt,

rijt, ibidem te duce inſtaurari optamus, & tibi hoc nomine hos commentarios nuncupatos volumus. Non dubito futurum, ut quâ fronte aliorum pleraque ſcripta monumentaue ſolitus es accipere, etiam noſtra accipias, animumque tuæ ueræ ſolidæque & uictoriæ et gloriæ cupidiſſimum tibique gratificandi cupidiſſimum tantò magis amplectare, quantò minùs precium operæ & tuis & meis uotis reſponderit.

Uale.

Et tibi & uirtuti & dignitati tuæ addictiſſimus Guilielmus Poſtellus.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

De ſummo, entre cognitionis doctrinaue, quæ eſt Diuinatio, & quot modis poſſit cognitio futurorum haberi prædicique.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

NON cenſeo vllo modo eſſe cum illis de veritate agendum, qui de ſequentibus ambigere ſentẽtiis volunt, ſitne deus, & curamne rerum ſenſibus objectarum habeat, multò minùs judico debere contendi cum illis qui ſenſus noſtros exteriores & demum ipſum intellectum veritatis judicem falli in rerum cognitione ita volunt, vt nĩl eſſe veri, ſed omnia dubia eſſe affirment. Hi enim principia negantes, ſatisfactionem hanc merentur, vt citò qui humanitatẽ exuant ipſã ſpolientur. Cum illis itaque mihi volo rem eſſe, qui cauſam mundo, & veritatem homini tribuant. Hæc enim ſunt duo neceſſaria primaque & indemonſtrabilia, quòd res ſenſui aut intellectui obnoxiæ cauſas habeant & ſupra omnes ſummam primamque, quodque duce ipſa rerum apprehenſione, conſyderatione & perpenſione veritas rerum virtute cauſæ ſuæ productarũ poſſit haberi. Veritas enim quatenus eſt intellectus in homine agentis finis & ſcopus, eſt adæ-

quata cum ipſis rebus noſtri intellectus conſer-ſio, vt ſcilicet quales in ſe ſunt, tales intellectus illas apprehendat, quatenus debent poſſuntque ab eo apprehendi. Dixi itaque hæc duo indemonſtrabilia, eò quòd maximè & primo & per ſe ſunt, ſicut Geometra non demonſtrat eſſe punctum lineam ſuperficiem, quia maximè notum eſt. His ſuppoſitis nemo negabit, illum eſſe maximè veritatis participem, qui res ipſas non tantùm per ſe & in ſe, ſed per cauſam etiam cognouerit. Quare ſunt veritatis varii gradus. Minimus eſt, vt res ipſas in ſe concipias: Maximus, vt cauſam primam aut ſolo intellectu, ſinè rerum ſenſibilium medio, ſi fieri poſſet, cognoſcas, aut quia fieri à nobis non poteſt, duce eo beneficio, quod in te Deus contulit, quodque in tota natura reſperſit, mente comprehendere ſatagas. Quum autem prima cauſa ſit omninò infinita & ea de re omninò incomprehẽſibilis, jure quidem meritò ille diuiniſſimus hominum eſt judicandus, qui maximè ad ejus accedit cognitionem. Quum autem ea quæ cognoſcuntur, ſi bona ſunt, & bona eſſe cognoſcuntur, ſint tantùm amanda, optanda, obſeruanda, & requirenda, quantum bonitatis in illis cognoſcitur, ſumma quæ de prima cauſa cognitio habetur, (ſiquidem, vt parens filoſoforum ait, Quia bonus eſt, bonitatem ſuam maximè communi-

municando, omnia quatenus ſunt bona, Bona fecit) in amore infinito ponatur oportet. Summa itaque in homine veritas eſt, vt illam cauſam, quam intellectu ob infinitudinem aſſequi non poteſt, ea animæ parte, quæ in nobis infinita eſt, Voluntate videlicet, & Affectu, quæ infinita cupidine tenentur, Infinitum videlicet Deum amet, cupiat, colat, ejuſque nomine vniuerſitatis fœlicitate, ſi adſit, libentiſsime ſpolietur. Eò vero quòd cupiditas rerum ſenſui & gloriæ obnoxiarum, & timor, ne ſecundis rebus, aut jam conceſsis, aut quas poſſemus conſequi, priuemur, tanquam duo tyranni aſsiduè obſtant noſtræ Diuinationi; ideo cauſam primam cognoſcentes eandem ſpernimus, cognitioneque futuri caremus. Quum itaque in Deo ipſo ſint omnium futurorum ordines, ab æterno diſpoſiti, ille ſit Diuinationi proximus neceſſe eſt, qui ſummo Mentis Affectu Deo per amorem ſummum eſt conjunctiſsimus. Tantò autem veriora falſis, aut falſiora veris prædictionibus coaptet neceſſe eſt, quantò eſt purior aut turbidior Affectus. Hinc quum Diuinationis familiariſsimum genus in ſomniis poſuerit antiquitas, meritò reuera Cicero primo de Diuinatione, Platonis adduxit verba ex Politiæ libris, vt rationes adferat veritatis. Ait enim ideo à veritate ejus Diuinationis, quæ per ſomnia poſ- lib. 1.

ſet haberi, nos deſtitui, quòd nimiis iracundiæ motibus agitata eſt in nobis pars iraſcibilis, àut nimio luxu diffluit ea, in qua cupido & voluptatum fomes inhabitat, vnde perturbata animi parte iraſcibili, quæ à corde eſt, & concupiſcibili, quæ ab hepate oritur, Ratio ipſa & pars ſuperior, quæ in cerebro ſedes habet, communi conſenſione turbatur, ne poſsit vlla vera earum imaginum, quæ noctu occurrunt, ratio colligi. Quòd ſi ſedatis & veluti reſciſis cupiditatibus, jejunoque aut vt minimùm cibis cupiditatibuſque obruto corpore ſedatiſque animi paſsionibus, quæ nos vltro in iram aut cupiditatem rapiunt, nos componeremus dormituri, proculdubio ex ſomniis poſſet à nobis obtineri Diuinatio. primus itaque hic eſt modus, vt ſublato ob cauſæ cauſarum amorem, quantum fieri poteſt, amore aut timore creaturarum, moueamur, noſque totos ſummæ luci dedamús. Primus autem, qui à diuina luce in nobis agente procedit, in cauſa eſt vt cæteri veri ſint. Niſi enim in nobis eſt ſummus ſummæ primæque veritatis amor, & ſumma rerum quæ nos perturbant abſtinentia, vt ſumma lux veritatis in nobis ſit omnium veritatum principium, nulla poteſt à nobis vera procedere Diuinatio: peti autem ab Intelligentiis, à cœlis eorumque variis motibus, ab elementis Igne, Aëre

re, Aqua, & Terra, ab animalibus eorumque partibus, à plantis, & ante omnia à prodigiis ſolet. Sacerdotes etiam Hebræorum ex duodecim variarum gemmarum contuitu, quæ, ad hoc vt ſuis excitarentur motibus, ſuper humeros ſacerdotis ponebantur, futura prædicebant. Eſodio nomen erat huic ornamento. Cæterùm quòd fuerint profetæ & vates Sibyllæque vbiuis gentium, à quibus ſcita ferè omnia, quibus habenæ reipubl. regantur, aut olim ſint rectæ, gubernatæque, in conſenſu omnium gentium eſt. Si qui autem ſint in ea impietate, vt eò quòd inenarrabilis falſitas fictio & fabuloſitas in falſo cultu deprehenſa eſt, putent (vt ait Dionyſius Halicarnaſſeus) quicquid de Deo, religione, miraculiſque olim ſcriptum eſt, id eſſe inter fabulas referendum, quum prætextu falſi verum ipſum tollant, mundumque nullo rectore moueri aſſerant, cenſeo illis vitam eſſe tollendam. Neceſſarium enim vnum eſt, ESSE DEVM videlicet, & vt ſe curam habere rerum humanarum demonſtret, quod item eſt omnino neceſſe, opus eſt inter cæteras Diuinationes vaticinationeſque, eſſe vnam, à diuino lumine in ſobrios, ſanctos, ſimpliceſque homines tranſfuſam, ob ſolum amorem & cultum ſummæ cauſæ, in qua totius vitæ humanæ & non ſolùm vnius aut alterius populi curſus ſit adumbratus,

ad hoc vt quum ea quæ ſunt Diuinata & prænunciata toti orbi euenerint, ex ipſo cognoſcatur euentu, quòd & Diuinatio eſt, & à Deo eſt, & Deum ejus authorem, probat curam habere rerum humanarum.

Probatur, eſſe neceſſariò, eò quòd Deus habet rerum humanarum curam, Diſciplinæ genus ſummum, præſtantiſſimumque, ad quod quum omnes homines aſpiret, nullus tamen poſſit niſi per Diuinationem conſequi.

QVum ſit apud filoſofos recepta illa ſententia, Quòd deus nil fruſtra faciat, ſed præſtantiſsima vota ſint finis præſtantiſsimi gratiâ conſtituta, opus eſt, vt omnino primus hominis appetitus, qui eſt veriſsima præſtantiſsimaque rerum cognitio, poſsit ſuo fine frui ad hoc vt cognitis rebus poſſit delectum facere & præſtantiora ſibi ſeligere. Neceſſe ergo eſt omnino, vt à diuina prouidentia rerum humanarum curatrice nobis ſit inſtitutus modus, quo ea quæ magis expetimus magis aſſequamur. Omnes autem principes in Filoſofia viri aſſerunt eſſe veriſsimum, Quòd magis afficimur ſi vel modicum quid de ſubſtantiis cœleſtibus aut ſeparatis comprehendamus, quàm ſi in hoc orbe terreno totam rerum naturam aſſequamur, quum tamē cōſtet illa, quæ magis appetimus, eſſe à nobis remotiſsima, naturæ

autẽ familiariſsima. Quum itaque præſtantiſſima veritatis conſequutio ſit rerum per ſuas cauſas cognitio, cauſæque ſint ſummoperè ad intellectus fœlicitatem neceſſariæ, opus eſt neceſſariò, vt ſupra genus demonſtratiuum diſciplinæ, quod quidem ferè nil de cauſis (potiſsimùm vt ſunt amandæ) tradit, ſit vnum ſummum totum in Diuinatione poſitum, cui adnexum adſit alterum demonſtratione carens, & totum in vniuerſitatis Hiſtoria conſtitutum. Nam ſi deſit diuinatio illa, quæ ſummopere deſyderabilem de cauſis cognitionem rationeque humana nullo modo inueſtigabilem nobis aperiat, fruſtra & Deus & Natura hoc deſyderium in nobis ingenuere, quum finem ejus non poſsimus conſequi, quod eſt falſum. Si autem ſit diuinatio vt eſt, opus eſt etiam vt poſsit ejus finis videri, vt in toto orbe terrarum ſint aſſeruatæ ejuſmodi Hiſtoriæ, vt quarum veritas non poſsit aut debeat vllo modo tolli, maximè vbi Græcorum θεογονίαι aut fabulæ non fuerint, & vbi ſine vlla cupiditatis aut timoris ratione ſcriptores de regnorum originibus & euerſionibus translationibusue ex cõmuni conſenſu agunt. Quum enim omnes principales mundi poteſtates à Deo ſint ordinatæ, & ſuis geniis Angeliſue, vt vocant, munitæ, fieri non poteſt, vt ſine prouidentiæ nutu intercidant. Quiſquis itaque ſa-

cræ diuinationis, quam ſacra vocant, voluerit fidem eleuare, quum ſit præſtantiſsimum doctrinæ genus, & per quem maxime homo ſuum finem conſequitur, cognita, aut ſaltem ſi incognita eſt amata cauſarum cauſa, ille ex hominũ numero, quem immerito auget, tollendus eſt. Qui verò ita fidem Hiſtoriis detrahit vt res originum & euerſionum ſine paſsionibus aut fabulis (Nam quis admittat concubuiſſe & genuiſſe deos?) ſcriptæ in dubium ab eo vocentur, meritò etiam ipſe hiſtoriæ legumq. beneficio deſtitutus, habebitur inter ſuos exors, extorriſque, & ſuppoſititio credetur ortu partuque. Meritò itaque laudanda venit illa Platonis in Epinomide ſententia, quã ſanctè ait, eſſe parricidio affine, ſi quis illi doctrinæ, quam de deo, religione, & ſtellarum virtute nobis tradidit antiquitas detrahit. Illi enim authores poſteritatis, qui ab ipſo omnium opifice proximè ortum duxere, nõ potuere niſi à deo authore iſta habuiſſe, quæ filiis inſtar teſtamenti ſeruanda tradere tanquã ſibi ipſis vellent. Et ne ambigeremus de qua diceret doctrina ait: Nam qui hæc orbi ab initio tradidit Syrus erat. Vnde de ipſis Hebræorum ſacris eum intelligere non eſt dubium. In illis enim ſolis agitur de illa cauſa, quæ cæteris cauſis Angelis, Geniis, Diis, mentibus, ſpiritibus, aut Heroïbus in cauſa eſt vt ſint: nec enim per ſe

ſunt

ſunt immortales .. Syrus itaque ille aut Adamus, aut Noachus, aut Abrahamus, aut Moſes eſt. Omnes enim ob locum ſepulturæ præter Noachum Syri ſunt. Nam eorum ſepultura fecit in Syria poſteritati locum ſacrum. Summa itaque diuinatio in ſacris Hebræorum & eorum ſacris appendicibus conſtituta eſt. Per ejus itaque ſtudium ſolum poteſt homo in eum finem, ad quem maxime aſpirat, peruenire. Sed videndum eſt, quænam ſint hiſtoriæ illæ, quæ ſecundum ſacras diuinationes maximam mereantur fidem. Diuinationes autem omnia illa ſcripta voco, quæ in toto ſcripturarum veterum & nouarũ volumine cõtinentur, eò quòd omnes ſententiæ ſacrorum præter illas, quæ ad mores faciunt, ad doctrinam poſteritatis ita pertinent, vt ſint etiam futurarum figuræ: ſicut enim vſu rerum Naturalium videmus in omnibus, quæ naturaliter accidunt, cuiuis ſemini aut arbori eſſe veluti præſcriptum, & prædictio diuinatioque eorum, quæ vnquam olim accident eidem generi aut ſpeciei, cujus erat indiuiduum, ſic omnino in ſacris eſt. Sub vmbra enim perſonæ aut cujuſuis eccleſiæ electæ vel reprobatæ res geſtæ ſunt, quæ olim reuolutionibus ſæculorũ influxuum & ſpirituum in variis orbis partibus contingent, ad hoc vt Deum habere rerum humanarum curam oſtendant. Hæc autem mihi

de Etruriæ origine dicturo, fuere præmittenda confirmandaque, eò quòd Baſis meæ Hiſtoriæ ex ſacris pendet.

Cap. III.

Quæ hiſtoria humana debet eſſe ſumma fide poſt illas, quæ in ſacris habentur Diuinationibus.

LICET nondum oſtenderim linguam primam & perfectiſsimo, rerum de quibus tractat, etymo, eſſe Syram, illã videlicet, quæ Syri illius hominis eſt, in quem Plato omnia refert diuina, tamen eò quòd ſit licitum in omni doctrinæ genere ſupponere interea aliquid donec probes, quia clariſsimè poſtea ſum demonſtraturus primam æternamque linguam eſſe Syram, quæ & Aſſyria & Fœnicia Punicaue dicitur, hoc nunc pro conceſſo aſſumo. Quum itaque ſit prima & ea de re ſummum Diuinationis genus habeat, & ſummam etymi veritatem, opus eſt eos Authores Hiſtoriæ, qui in ea ſcripſere & maximè cum ea cõſentiunt, ſumma eſſe fide, vbi maximè ea ſcripſere quæ ſunt ab affectibus & falſitate alieniſsima, & quæ etiam apud ipſius veritatis Hiſtoricæ hoſtes fidem faciant. Quin itaque Ioſefus ſit fide digniſsimus in Antiquitatis Iudaicæ libris & lingua Græca & Hebræa deſcriptis, in quibus populis omnino à vera ſacrorum

crorum traditione alienis, & contra aduerſarios gratioſiſsimos, nemo facilè dubitarit: Ea enim omnia, quæ videntur minùs fidem mereri, non minùs externis quàm propriis aſſeruit authoribus. Quum autem Chaldæa lingua ſit Hebrææ familiariſsima, vt poſt ſacræ Diuinationis libros, apud Chaldæos, Aſſyrios, Magos, Abrahmanaſque cœleſtis Diuinationis profeſſores ſit ſecunda prædictionis futurorum via, nullum eſt dubium quin etiam ſint ſummâ poſt Hebræos fide Hiſtorici Chaldæi. Quum enim conſtet eorum authoritate, qui res Chaldæorũ obſeruarunt, fuiſſe ad hoc vt veritas in illis maximè conſeruaretur conſtitutos primariâ authoritate viros & ſummâ (vt id temporis res erant) pietate ſacerdotes, vt veriſsimè religioſiſsiméq. origines, res geſtas, mutationesque Regnorum celebriorum in publicis conſcriberent diariis, nemo facilè eorum eleuarit authoritatem: Erat enim illis ſemper propoſita vna ratio, quæ illos maximè veritati adſtringeret. Sicut enim Syræ Diuinationes & hiſtoriæ hoc habent, vt religioſiſsimè rerum ſucceſſus ſcribant, ad hoc vt ſummæ cauſæ prouidentia videatur rerum humanarum curam habere ſecundùm Prognoſtica ſacra: ſic etiam Chaldæi ad hoc vt ex hiſtoriis & rerum euentu fidem Cœleſtium facerent

Prædictionum,& poſteris fidem doctrinamque ſuæ ſapientiæ per apoteleſmata traderent ſanctiſsimè, omnium gentium hiſtorias conſcripſere. Tertio in ordine eſt Romana hiſtoria, illa potiſsimùm quæ poſt acceptos in Reipublicæ caput libros Sibyllinos eſt obſeruata, quæque eſt ab illis authoribus externis ſcripta,qui in rerum originibus & hominum generatione longiſsimè à fabulis deorumque excogitatorũ concubitu recedere ſategerunt. Si integri nobis ſupereſſent Cato & Varro,illi inſtar omniũ eſſent. Vnus porrò Heſiodus poſt Orficæ doctrinæ authores ſatis nobis in ſua Theogonia reliquit cogitandũ,quantũ fidei mereantur qui inter Græcos ſcripſere origines. Sicut itaque tria potiſsimùm veræ diuinationis genera,ſupracœleſte veréque diuinum apud Syros,de quo Plato,cœleſte apud Chaldæos, Aſſyriosque, Sibyllinum autem & hominibus mundoq. inferiori aptius, quo vſi ſunt ante omnes Romani: ſic ab iis potiſsimùm,qui Hiſtorias Syriacas, Chaldaïcas,& Romanas ſcripſere,petenda eſt Hiſtoriæ fides. Iam verò dixi in Appendicibus ſacrorum Hebræorum,quatenus hiſtoriæ ſacris adnexæ ſunt, variis tẽporibus in eccleſia à viris tàm in ſcribẽdo quàm in probãdo à mendacio omnino alienis ſcripta & probata in hoc ſolũ,vt Deus curã habere rerum humanarũ videatur. Licet enim

non expreſsiſſem quid nomine appendicum intellectum vellem, tamen ea, quæ ad ſacræ hiſtoriæ ſucceſſus pertinent, & jam ſunt ab innumeris authoribus ſcripta & probata, poſſunt intelligi. Joſefi itaque Hebræi ſcriptoris, & non minus Græcis humanisq. doctrinis quàm ſuis imbuti, fides eſt in primo habenda loco. Beroſus Chaldæus ſimiliter Græcè tempore florētis Græciæ mediis in Athenis ad miraculum vſque doctus, & ſtatuæ publicæ lingua aurea ornatæ meritum cōſequutus, nomine ſummæ eruditionis & fidei ex publica Chaldæorum Bibliotheca compendium rerum à Cataclyſmo ad ſua vſque tempora geſta ſcripſit, cujus teſtimoniis frequentiſſimè Joſefus vtitur. Plinius, Solinus, Cato, Varro, ſi extabit, & alii ejus claſsis viri cum Dionyſio Halicarnaſſeo & cæteris fide dignis authoribus facient Romanæ Hiſtoriæ fidem: Nam res Etruſcorum funditus apud ſuos olim perierūt, quare & Res eorum ex ipſa Romana aut ex vniuerſali Hiſtoria ſunt decerpēdæ & ſuſcitandæ. Quum enim cultus Etruſcorum, Druydarum, Abrachmanum, Indorum, Aethiopumque, qui in ſuis principiis locisque erat aptiſsimus, in Syriæ diuinationis verba tranſire debebat, vnà cū ipſo cultu & diſciplinæ & Hiſtoriæ intercciderunt. Nam niſi imperfecta geniorum fuiſſet de-

turbata vnà cum Idololatria Religio,nonfuiſſet cognitus Princeps omnium ſpirituum, Mẽtium, Angelorumque,& hominum Chriſtus.

Quòd ea quæ nunc circunferuntur nomine Beroſi Fragmenta ea reuera ſint priſci illius Beroſi qui deflorationem Chaldaïcæ ſcripſerat Hiſtoriæ.

QVVM apologum de hoc argumento ad Pierfranciſcum Giambulariũ,Canonicum D. Laurentii & Academicum Florentinum,qui de priſca Etruſcæ linguæ origine ſcripſit,miſerim,in quo ſatis abunde me puto ſuaſiſſe ea quæ circumferuntur Fragmenta nomine Beroſi, eſſe reuera illius Beroſi Chaldæi,quem Ioſefus citat,non eſt quòd repetã illud idẽ. Poteſt enim aut ſeorſim illud aut edi aut hîc interſeri. Vnum addam omni exceptione majus, quod ſententiæ ex eodem Beroſo,antequam unquam veniret in Manus Annii Viterbienſis,quo creditur authore confictus.Iã in Germania & in Gallia extabant, vt ex ejus citationibus locisue ſuo tẽpore oſtendam.Quòd autem maximè mouet illos qui fidẽ Beroſi eleuant illud vnum eſt,quòd non ſolùm ſuæ gentis ſed etiam occiduorũ populorum à Babylonicis remotiſsimorũ ita tractat hiſtoriã, vt videatur ſua perfunctoriè, aliena autẽ ſeriò tractare.

Quid enim ad rem ajunt quòd ſtatim Aſſyriis ſubjungat Italos, Gallos, Hiſpanos ? Satisfacio, Licèt ſint duodecim orbis terræ partes duodecim cœli ſignis obnoxiæ, tamen quum Deus & Natura nil fruſtra faciant, opus eſt omnino vt populi primo ſigno, & primæ ſtellæ cœli ſubjecti ſint etiam digniores, & aliquando vniuerſi imperium habituri. Præterquam quòd eam Genealogiam vniuerſi, quæ aureo ſæculo in totum orbem eſt diſperſa, Moſes in ſacris libris Geneſeos ſacram fecit, ipſa jam ſuis ſæculis ante octingētos annos obſeruari in libris patrum ſolita erat. Vt autem illi populi, qui de cœlo ſeruabant ante alios, etiam ſuarum prædictionum redderent rationes, (Nam & cœlum & Deus ſacraue omnino conſentiunt) opus erat in Bibliotheca Chaldaica omnino illud idem, ſed tantò amplius quantò cœlum, quàm Deus, clarius nobis patet, obſeruare & ſcribere quod ſacra fecerunt. Semper autem apud omnes Aſtronomiæ peritos fuit duplex effectuum cœli influxus in obſeruatione. Eſt enim primus cœli impulſus à motu diurno, alter à motu planetarum, ille orientalis, hic occiduus, vnde quum putarint eſſe omnino neceſſarium vt vna potentia generalis in Aſia & oriente conſurgeret, quæ inſtar primi mobilis vniuerſum contineret, & altera ab occidente, quæ inferiori & temporali

BIBLIOTECA NAZ. V. E. ROMA

omnia moderaretur imperio, non minùs occidentis quàm orientis regna curare debuere. Vnde & apud Græcos, antequam per fabulas periiſſent priſcæ memoriæ, ponebantur Chaldæi Indíue tanquam ejuſdem profeſsionis, in oriente: Celtæ ſeu Galatæ in occaſu: Aethiopes in Auſtro: & Scythæ in aquilone, tanquam capita mundi, vt eſt in paraſceua Strabonis. Verùm quia illi tantùm in imperiis primi futuri ſunt qui in differenti cœli longitudine ſub primis influxibus poſiti ſunt, in vera orbis habitabilis id eſt, temperata, ideo Beroſus magis neglexit Scythas & Aethiopas. Licèt enim & Scythæ in frigida & Aethiopes in calida regione habitent, Dei cœlique vera beneficentia in regionem temperatam eſt transfuſa. In hoc autem maximè fidem meretur, quòd conſentiens ipſi Moſi, Nimrotum, quem ſuum Saturnum primum fuiſſe ſcribit, authoremque Babylonicæ turris & Regni, facit parùm probum, vt qui rituales libros magni Iouis eſt furatus ab omnium parente Noacho: per illos enim libros Chaldæi eadem habere cœperunt quæ & ſancti patres, donec ſacra diſciplína ad ambitionem & maleficas artes eſt conuerſa, ſicut noſtram videmus ad id redactam, vt hominibus omnino diſsimilibus iis, qui eam inſtituere, vi-

deatur ipſo vſu aut abuſu potius patrocinari. Sic vſu comparatum eſt, vt corrupti ſingulis ſæculis homines ex præſtantiſsimis inſtitutionibus peſsimos mores ſanctis ornatos titulis producant. Superfuit ex illis ritualibus doctrina rerum cœleſtium, in qua poſt Diluuium excelluiſſe Chaldæi non potuiſſent, niſi jam ante Diluuium fuiſſent obſeruationes à ſanctis patribus factæ & conſcriptæ, religionique geniorum Angelorúmue, qui primùm cœlo influunt, conjunctæ, quales antea Chanochus vates ſcripſerat, cujus opus inter primos rituales ſacroſque libros in Aethiopica eccleſia extat, vt ipſius fidem & argumenta ab ipſis audiui Aethiopibus Candacum Regno ſubjectis. Quum itaque in Beroſi fragmentis, quæ adhuc extant, nîl ſit ſcriptum niſi quod veritati ſacrorum aut Aſtronomiæ, aut humanæ & cui nîl repugnat Hiſtoriæ per omnia conſentiat, eò quòd parùm pleriſque placeat, non eſt rejiciendus. Rationibus enim & authoritate præſtantiore, non ſolis conuitiis aut deteſtatione riſuue ſunt improbandi ſcriptores ſicubi diſplicent. Deeſt autem pluſquam dimidium, vnde conſtat certiſsimò non eſſe confictum opus. Clarè enim liquet ex Joſefo ad Nebucadnezarum vſque Babylonis inſtauratorem ſcripſiſſe.

Cap. V.

Quòd ſacrarum conſtitutionum ſeu Diuinationum libri ſint ea fide & integritate, vt neceſſariò omnibus ſæculis fuerint ſintue inter optimos ſapientiſſimoſque probandi, ſummumque bonum ſuaſuri.

FVit ſemper vſu omnium gentium receptiſsimum, vt prima fides oratoris aut ſcriptoris ab ipſius perſona peteretur. Quiſquis enim etiam de rebus præſtantiſsimis verba facturus aut dicturus, ſola Authoritate, aut ſolo rerum fine moueri debere ſuos auditores, ita vt ſemper illis perſuadeat, velit, totò errat cœlo. Quot enim jam à condito orbe principes ſategere, vt ſuis populis ob ſolam authoritatis rationem ponerent ad hoc vt in officio retinere homines poſſent? Tamen ex totius orbis terrarum imperio, in quo ad hanc diem fuere innumerabiles ſummaque authoritate principes, ſi leges Iuris Romani Iuſtiniani imperatoris curâ conſeruatas excipias, nihil planè ſupereſſe reperias. Licèt verò ſint præſtantiſsima & ad homines in officium cogendos aut in eodem retinendos aptiſſima, quæ innumeri ſapientiâ, aut, vt rectiùs loquar, prudentiâ inſignes viri De politia, De Oeconomica, De Moribus, De legibus, & in ſumma de omnibus illis doctrinis, quæ ad officiorum rationem ſpectant, præclariſsimè, doctiſsimè,

me argutiſsiméque ſcripſerint; tamen illa omnia aut interierunt, aut ſi extant, vt innumera adhuc extant, tantundem plane faciunt in promouendo, quantum ſi ſcripta non eſſent. Hinc licet innumeri in toto terrarum orbe dent operam Platoni, Ariſtoteli, Iſocrati, Ciceroni & cæteris hujus notæ primariæ uiris, nullum tamen vnquam reperire liceat, qui reuera moribus ſanctioribus ſit effectus ex eorum lectione. Illæ enim diſciplinæ doctiores quidem, ſed ſanctiores non reddunt, ea vna de re quod ne ipſis quidem ſcriptoribus, quamuis ſint veriſsima, fidem ſuæ veritatis fecerunt: fuere enim corruptiſsimi in ſe, qui optime cæteris tantum, & non ſibi ſcripſerunt. Quod ſi ipſa acceſſerit vitæ morumque probitas, veraque in ſcriptoribus ſapientia, quæ in Bonitate conſiſtit, conjunctaque cum Authoritate & Doctrina fuerit, eſt omnino neceſſarium vt ſummam omnibus ſæculis fidem faciat, & econuerſo, eſt omnino impoſsibile, vt vlla doctrina aut legiſlatio poſt diſſipatos ſuos populos ſit ſuperſtes, & multo minus poſsibile, vt ex primis ad alios informandos tranſeat, niſi ſit Diuina inſtitutio à ſumma Authoritate potentiáue, à ſumma ſapientia, & à ſumma Bonitate profecta. Inde veriſsime eſt ab Horatio ſcriptum, ſi vere, vt ſcripſit, intellectum voluiſſet; Si uis me flere, dolendum eſt

prima tibi. Quaſi dicat, ſis bonus oportet; ſi mihi vis ſuadere vt ipſe bonus ſim. Quotquot itaque aliter docuere quàm fecerunt & ſe & ſuos luſerunt auditores. Hinc perdita veri fides: Quamuis enim veriſsima vtiliſsimaque ſcribantur, ſi non ſuaſerunt ipſimet oratori & ſcriptori, qui fieri poterit vt mihi ſuadeant? Quum autem videamus ipſos ſacræ Diuinationis libros, qui in Hebræorum literis potiſsimùm ſeruantur, jam totis tribus annorum millibus (quum tamen meræ videantur ineptiæ, ſi ad ſummorum filoſoforum ſcripta conferantur) non tantùm fuiſſe inter ſuos vbiuis terrarum ſparſos, conſeruatos, & literis moribúſque obſeruatos aſsiduè, ſed ſenſim tantam ſuæ veritatis fidem feciſſe, vt ferè totius orbis terrarum inſtitutio ab ipſis dependeat, diuinitus hoc fieri fateamur oportet. Si quis autem diligentiſsimè apud ſe conſyderet tempus, quando apud ſuos deſtructo Iudæorum imperio periiſſe omnino debebant, tunc ſenſim vnà cum ſumma abſurditate mundi, orbem terrarum ſummâ Authoritate, ſapientiâ, & verâ Bonitate repleuiſſe, neceſſariò colliget iſthæc Axiomata. Quòd, quum videantur abſurdiſsimæ doctrinæ, & ab eloquentia rationéque humana omnino alienæ, tamen quando apud ſuos periiſſe debebant orbem repleuere, opus eſt illud à Diuina proui-

dentia eſſe factum, quod contra voluntatem judiciumque humanum factum videmus. Quòd, quum non ſolùm ſuâ ſimplicitate & infantiâ fretæ, ſed myſterio crucis toti mundo deridendo vnitæ contra Gloriam & cupitos honores, contra Luxum & ſuperfluas voluptates, contra auariciam & fluxas opes; Probra, Dolores, paupertatemque ſuis ſectatoribus ſuaſere, Rem omnino humanæ ſapientiæ, quæ contra iſta pugnat, contrariam. Adde, Quòd tunc omnes doctrinæ mundi & Græcis & Latinis ingeniis excultiſsimæ, ſummâque eloquentiâ expoſitæ, tùnc ſummo in imperio mundi verſabantur, quum iſthæc inſipiens ſapientia illis inuitis & obſiſtentibus vicit orbem terrarum. Vnde eſt omnino colligendum pro Axiomate generali, Hujuſmodi ſcripta eſſe Diuinitus inſpirata; & ab optimis viris, quique primi illa obſeruarunt, eſſe ſcripta, & vt impiis ſoloque nomine filoſofis ſunt ridicula, ita ab integerrimis ſunt aſſiduè probata inque præſentē deducta authoritatem. Quum autem obſiſtētibus huic doctrinæ omnibus potentiis & ſapientiis mundi, tantò magis orbem occuparint, quantò magis ſunt oppreſſæ, neceſſe eſt vt Ratione ſolius Bonitatis, tàm in ipſis ſcriptis reſperſæ quàm in ſuis authoribus inhabitantis, contra vniuerſi potentiam obtinuerint. Colligitur præterea in æternum

ideo duraturas has literas, quamdiu videlicet mundus durabit, eò quòd ſicut cauſa cauſarum non ſolâ potentiâ, aut ſolâ ſapientiâ, aut potentiâ & ſapientiâ ſolùm, ſed potiſsimùm Bonitate aut Beneuolentiâ fuit & eſt cauſa omnium rerum, ſic hæc ſacra ſcripta non ſolâ potentiâ authoritateue, inſtar legum aut conſtitutionum principum, nec ſolâ humanâ ſapientiâ, vt ſcripta filoſoforum, nec Authoritate & prudentiâ tantùm, vt ſunt ea quæ à potentibus ſapientibuſque uiris ſunt de moribus aut religione conſcripta, ſed potiſsimùm ab ipſa Diuina Bonitate in bonos uiros transfuſa Diuino juſſu ſunt conſcripta. Vna iſta cauſa, Bonitas videlicet, defuit illis ſcriptoribus humanitatis pro gloriæ & amoris proprii compendio ſcribentibus, quam ideo ſapientiſsimi vates ſanctiſsimique profetæ in paupertate, probro, & dolore quæſierunt, vt vniuerſi gloriam cauſæ vniuerſorum redderent, veroſque Honores, Delicias, & opes fluxa omnia fugiendo & ſibi & orbi compararent.

Cap. VI.

Quòd neceſſe eſt præcipuum Sacræ diuinationis authorem eſſe ſummâ, quæ vnquam in mundo poſſit oboriri, potentiâ, Sapientiâ, & Bonitate, ejusque Doctrinam eſſe Rationi conjunctiſſimam.

LICET vniuerſa ejus doctrinæ tractatio, quæ tàm in legibus, quàm iis libris ſententiisque, quæ ad mores ſpectant, eſt expoſita, viſa ſit ſuis ipſis authoribus rationi tam cōjuncta vt duce ratione vbiuis gentiū probari debuerit, tamen illi præſtantiſsimā ſui partē omnino deeſſe ideo judicandum eſt, & quòd nullū vnquā bonū virum aut fecerit aut ſe ipſo reddiderit meliorē, & quòd illis tam egregiè, ornatè, eloquēterq; tractatis, ſenſim mūdus prætulit eas Doctrinas, quæ ipſis mundi ſapientib, videntur etiam lectu indignæ. Quòd ſi mihi opponant hoc propterea fieri, quòd deteriora ſemper vincere ſoleāt, (quod nō ambigo renaſcentē vbiuis Impietatē dicere) aut falſò objicere ſe, aut nullā eſſe mūdo cauſā prouidentiāue, quæ curā rerū humanarū habeat affirmabunt, ipſiuſq; impietatis aſſertiōe ex numero hominū tolli merebūtur. Hoc autē vltimū, quū nuſquam gentiū ſint liberè dicturi, etſi id maximè cupiūt effutire, quin ſe hac vna ratione mentiri deprehendāt nemo dubitarit. Nā inter multos mūdi principes extra veri dei cognitionē poſitos quin fuerint aliqui, iique non pauci qui ſategerunt vt

leges inſtitutionesue ſuorum populorum eſſent & rationi coniunctiſsimæ & diuturniſsimæ, mihi nuſquam negabunt. Lycurgus ſaltem,& Numa,Charondas,& Zamolxis,qui imperia ſuorũ cum ſumma prudentia retinuere,legibuſq; ſanctiſsimis,vt ſibi viſum eſt,ſuos inſtituerunt, nec tamen facere potuere vt ad poſteros eorum doctrinæ peruenerint, quamuis nemo non applauſerit illorum ſententiæ. Factum itaque non eſt vt ſacra vicerint eò quòd Deteriora vincãt, ſed quia ſæcula ſemper proficiunt,illa tanquam vana & à veræ cauſæ cognitione aliena periere: Hæc autem quantò magis ſunt oppreſſa,impetita,aut irriſa profecerunt, ita vt reuera hodie in toto terrarum orbe ſuperſit Moſes vnus pro Reipublicæ baſi cum illis Romanarum legum,ſeu humani Juris, quod à Virtute Romæ incumbenti & ab ipſo Principe mundi Noacho olim delecta pendet. Nam licèt in oriente res Chriſtianorum per noſtrorum principum factiones ſint acciſæ, Judæi autem perpauci ſint, iique vbiuis exulum inſtar agant, tamen orbis Iſmaelitarum eſt in eorum locum ſubſtitutus à Diuina prouidentia,vt potiùs quàm periret Sacræ Diuinationis memoria, Iſmaelitæ adulterinis doctrinis & ſui authoris ſimilibus orbem in Syriacæ doctrinæ memoria contineret. Eſt itaque ſumma potentia mundi in eo,cujus nomine

retinentur ſacra contra omnes impugnationes mundi. Solus verò Deus hoc poteſt, vt quò magis oppugnatur, tantò magis præualeat. Summa etiam ſit ſapientia neceſſe eſt, quæ vniuerſorum mundi ſapientum conatum ſuperarit. Bonitas certè, quæ cæteras vincit palliatasque oſtēdit, ſola ſumma eſt, & omnipotens. Quum autē Chriſtus hoc fecerit, vt Iudæorum libri, qui inter paucos Iudæos aſſeruabantur, in totum orbem ita tranſierint, vt in illorum verba ſit iuratum vbiuis gentium, vt qui eſt potentior, ſapientior, & melior in infinitū ipſo Moſe, ſit Omnipotens, omniſapiens, & optimus, omnibonusue neceſſe eſt. Quòd ſi Moſis Dogmata, inuitâ totius mundi potētiâ & ſapiētiâ, ſuas cæteris intercidētibus leges aſſeruauit, quantus eſt? Quantus autē erit ille de quo ſuam edidit legiſlationem? Chriſtus itaque eſt omniū legum & potentiarū mundi apex, cui tamen vni quamuis inuitus potentiſſimusque tamē ſummoperè inſeruit Iſmaëlites. Quum autem Deus & Natura nîl faciant fruſtra, fieri non poteſt quin in ea Doctrina, quam inuitis ſapientibus mundi Deus ſolus orbi ſuaſit, habeat in ſe rationem ſummam, & quæ omnibus ſapientum rationibus ſit ſuperior. Sapientes mundi, imò hominum ſtultiſsimi, eò quòd viderent vſque adeò natura duce inſitam eſſe in animis humanis cognitionem Dei, vt qui de illo

timendo, colendo, & amando verba facerent; communia & puerilia homineque indigna judicarent: & ideo ne viderentur ſimplicitati affines exhorruere, de ipſo mentionem ingerere, quod in Ariſtotele potiſsimum videas, quumq. de cauſis & per cauſas ſe docere deque ſummo bono eligendo & amando vbiuis ſe dicere affirmet, ne ſemel quidem videas aut ipſum in Dei laudem prorupiſſe, aut ſuaſiſſe vt illa cauſa cauſarum, per quam omnia ſunt, eligatur amanda colendaque & maxime cognoſcenda. Hoc enim illum puduiſſet. ſacra contrà: Cenſent enim omnia ſenſibus objecta eſſe omnino Deo & cauſæ primæ vt æquum eſt poſthabenda. Quid enim amentius videri poſſet, quã vt amentur quædam expetenda, vt ſunt ſcientiæ, opes, virtutes, valetudo, & cætera omnia, quæ inter expetenda reponuntur, cauſam autem ipſam & ſummi boni fontem, vnde talia habent vt expetantur, negligere? Sapientiæ itaque principium & finis ſummaque ratio omnium rerum ita eſt, Non ſolum vt ſcias fateariſq. eſſe cauſam mundo, ſed vt ejus nomine, quæcunque illa ſit, non ſolùm Famam, valetudinem, & opes videlicet Animi, corporis, & media imprimis expetenda bona ſpernas, ponaſq. lubẽter, veluti ipſi autori gratias habiturus, ſed ut loco Famæ Probra, pro Valetudine Dolores, pro opibus ſummam

patiare

patiare pauperiē. Hæc autē ſunt ponēda, non vt Deo qui non eget reddantur, aut ejus nomine patiamur, ſed vt Reipublicæ aut cujuſuis alterius hominis conſeruandi gratiâ, ad ſolius primæ cauſæ gloriam hoc facias. Hæc eſt lex æterna & ſacrorum finis extremaq; Ratio, cujus cauſâ factus eſt mundus. Non ſatis itaq; eſt virtutē propter virtutē, aut bonum propter ſeipſum appetere, ſed eſt omnino opus vt omnia expetēda propter illam cauſam ſolummodo expetantur, quæ & illa expetenda fecit, & nobis animū verū expetendorum Iudicem dedit. Omnes doctrinæ mundi, quæ non ſic docent, pereant neceſſe eſt, vt hactenus innumeræ periere. Quantùm verò ſunt futuræ ſuperſtites, tantùm Diuinationi primæ ſeruire illas eſt neceſſarium, ſicut legum humanarum meliorem partem inſeruire Chriſtianæ Reipublicæ videmus.

Cap. VII.

Quòd nulla vnquam diſcuſſio grauior eſt in ullos auctores habita quàm in eos qui ſacræ Diuinationis libros ſcripſere.

SVPERSVNT hodie duo Iudæorum genera, Samaritani, & Cōmunes, qui jam ante bis mille & quingentos annos tanto ſunt erga ſeipſos odio, vt omnino illorum pertinacia videatur irreconci-

liabilis. Samaritani tam pertinaciter diſsidendo à moribus Talmudiſtarum,(ſic enim Communes volunt vocari) vt poſt ſeparatas decem Tribus ab imperio legitimo Iudæ nũquam conuerſari in rebus ſacris vnà voluerint, ita vt poſt Quinque Moſis libros, nullos cæterorum, qui in Iudaïco & Chriſtiano Canone habentur, recipere voluerint, aſſerantque omnia ſacra eſſe peruerſa apud Communes, faciunt maximam fidem, quòd Moſis libri ſint ſumma integritate apud nos & apud Talmudiſtas, quia omnino vt ipſi apud eos probauimus, & illorum exemplaria Samaritano depicta charactere ſunt planè eadem cum Hebraïcis. Illa itaque diſcuſsio fidem ſummam facit. Quanto autem odio inter Iudæos & Chriſtianos ſit ad hanc diem jam totis 1500. annis laboratum, notius eſt quàm vt dici debeat. In hoc autẽ vel maximè videtur, Quòd quum ſacrarum interpretationum & dogmatum in fidei articulis pridem poſitorum apud eos vnà cum ſacris haberentur, quæ neceſſe erat ad intelligendas ſcripturas tunc apud illos, ſicut nunc apud nos fuiſſe ſcripta, ob odium nominis Iudaïci, ne nomine quidem ipſo audire potuerint noſtrates, tamen in ipſis libris ſacris tanta videtur conſenſio inter nos & Iudæos, vt nil planè (niſi ob aliquot loca interpretum aut ſcribarum vitio mutata) differre

videantur: non eſt itaque dubiũ ſumma diſcuſſione noſtrorum factum eſſe, vt in vnius aut alterius authoris vel libri ſacri verba & volumen juraretur: licet itaque in ſenſu tamen in ipſa legis litera nîl diſſenſionis ſupereſt. Sed quid non ſunt paſsi impugnationum, quũ innumeri huic doctrinæ affines exemplaria innumera corruperint. Vnus Iulianus imperator diſertiſsimus quàm acerbe potuit fieri contra ſacra ſcripſit. Celſus argutiſsimus hoc ipſum fecit. Porfyrius, Pythagoricus an Platonicus melior non facile dixerim, ſed vt doctiſsimus ita acerrimus nominis Chriſtiani inſectator & doctrinam & libros ſummo cum fauore totius impietatis mundi euertere conatus eſt, innumera ſuarum inuectiuarum volumina curarunt trãſcribi aſſeruarique. Sed quid? tanto illuſtrior facta eſt ea doctrina quantò magis eſt concuſſa. Nulla verò fuit major diſcuſsio Doctrinæ & authorum, quàm quum innumeri omnium doctrinarum claritate celebres, vt teſtatum Deo & orbi facerent, quanta in illis virtus lateat, clariſsimi miraculis toti orbi notis, Fortunarum, Vitæ, & Famæ præſentis jacturam lubentiſsime fecere, vnde moti multi in filoſoforum literis inſtructiſsimi recte judicabant, non poſſe hoc niſi per præſtantiſsimum doctrinæ genus fieri, & non niſi in optimis viris cõſummari, vt omnino alacres

ci ſacrorum meminerint,ait Diuinitus fuiſſe prohibitos omnium gentium ſcriptores ne in ſua ſcripta transfunderent & ſacra. Inducit verò Theopompum ejus rei teſtem. Quum enim in ſuas hiſtorias vellet ſacra Hebræorum tranſfundere,ipſo ad trâſcribendum accincto ſtatim Diuinitus lux oculorum illi eſt adempta, nec prius eſt reſtituta quàm Deo Hebræorum promiſerit ſe ejus ſacra nunquam attrectaturum,vt cum reliquis hiſtoriis profanaret. Diuina prouidentia id curauit, ne illa,quæ in prima veritatis ratione habenda voluit,literis eorum admiſcerentur, qui nîl fabulis non repleuerunt. Beroſus quidē ex Babylonica hiſtoria ſacris tam gente quàm literis proxima oſtendit fuiſſe licitum Chaldæis quod non fuit Græcis. Diluuii enim hiſtoria apud eos ſeruabatur. Antiquitas Iudaïca & libri contra Appionem faciunt eorum authorum fidem;illuc remitto,ne actum agam. Similiter, permulta,quæ in Hiſtoria eccleſiaſtica ſunt,quum inde poſsint peti, illic relinquam petenda volentibus. Nondum enim animaduerſa adferre viſum eſt. Nullus locus magis Chriſti regis regum magnitudinem explicat quàm qui eſt apud Plutarchum in libro, Cur defecerint oracula. Ait enim, vt jampridē in libro de Orbis terræ Concordia notauimus, Temporibus Tyberii Cæſaris(quum Chriſtus

in cruce obiit) nauem vnam rectore Nauclerove Aegyptio à Græcia verſus Italiam contendentem conſtitiſſe ad veſperam in littore Epireo non longe à Stroſadibus. Quumque alii cœnam nōdum compleſſent, alii autem jam cubitum irent,audita eſt in aëre vox ſępius inculcans Tamuz Tamuz, Tamuz. Hoc erat proprium naucleri nomen,toti alioqui naui incognitum, ad quod quum reſpondit nauclerus, ea vox ſubjunxit in aęre, quum fueris juxta palodes,(ſi recte memini loci, nam nec Plutarchus hîc ,nec noſtrum opus adeſt) clama toto conatu, ὅτι πᾶν θεὸς ἀπέθανε, i. Deus vniuerſitatis obiit. Conſultum eſt inter omnes de hac voce quid agendum eſſet, ſtatutumque eſt, vt ſi nauis in tranquillitate ibi ceſſaret,nauclerum hoc exclamaturum, ſin autem miſſo ſantaſmatis præcepto vltrà tranſituros, ſtatim vbi nauis eò loci quò juſſerat ſpiritus conſtitit, trāquillitas ſumma & ventus ceſſans fecit,vt juſſa facere Tamuz cogeretur. Vbi inclamauit,ſtatim admirabilis ejulatus & vocum confuſio audita eſt, & tanto fragore & motus in aëre effectus eſt, vt Tyberius eodem tempore audiuerit pan eſſe mortuum, & aduocatis ſiloſofis,qui de vita & morte deorum diſceptarent,miſerit etiam ad Tamuzium nauclerum hac de re accerſendum Romæ, à qua tamen ab eo loco,vbi erat Ta-

muz ſunt pluſquam octingenta paſſuum millia. Vnde neceſſe eſt vt quum audiuerint illi ſpiritus de morte Imperatoris omnium ſpirituum, ſeu ad condemnationem ſeu ad compaſſionem (nam cujus generis eſſent vix judicaretur) ſint emoti, ſtatim illud auditum Romæ expoſuerint. Quòd autem illi ſpiritus vocarent Chriſtum pan, id eſt, vniuerſale, hoc eſt vſitatiſſimum in ſacris. Ipſi authores ſacrorum Moſiſque auditores, quibus authoribus ſacra probata ſunt, vbicunque vox כל col, quæ vniuerſale ſonat, eſt ſcripta, expoſuerunt in ſacris Doctrinis, vt in Zohare patet, mediatricem & motricem vniuerſi potentiam, per quam ſummus Deus omnia moueret, eamque aſſerebant eſſe Meſsiæ mentem. Nam eò quòd Deus eſt motor omnino immobilis & immotus, quique nullis nouis aut affectus aut loci motibus poſſet moueri, natura autem eſt omnino per ſe immobilis, & cœlum etiam non niſi per proprias intelligentias mobile, vt niſi adeſſet vnus vniuerſitatis ſpiritus Dei vicarius naturæ indiuiduæ author, quem Græci πᾶν, Hebræi כל vocant, nil planè poſſet moueri. Hic eſt Intellectus ſeu Mens & Spiritus generalis, de quo poſtea. Ait ibidem Plutarchus authore quodam Demetrio relatum fuiſſe, eadem tempeſtate dæmones, antea populis ipſis aut propitii aut

minimè damnoſi, circa Orcades inſulas ad fines Iuuernæ & Albionis inſularum, ita ſeuiiſſe & aërem concuſsiſſe, vt nil integri in agris, plantis, & ædificiis penè reliquerint. Sentiebant & illi ſuas ruinas, & ideo illas ſuo more in ſuos cultores vindicabant. Plinius, cui vni odioſa fuit & ideo ferè vbiuis proſciſſa & inſectata immortalitas & Diuinitas, (nam fato omnia, nil prouidentiæ, niſi coactiſsimus ſuique diſsimilis tribuiſſe videtur) ambiguè admodum & curſim locum vnum ſcriptum, ſeptimo Naturalis Hiſto. tractauit, qui reuera mihi videtur de alio non poſſe quàm de Chriſto intelligi. In ſummo enim probro poſuiſſent, aliter quàm in dedecus de Chriſto crucifixo Deo loqui, ſic habet cap. 52. Multa etiam vaticinia ſunt ædita ab illis aut de illis qui à ſepultura reuixere. Hæc eſt ſententia, nam Latinus Plinius ad manum non eſt. Fieri non poteſt, quum ea vaticinia, quæ ipſe Plinius pro vaticiniis habeat, publicè non extarent. Quare de libris Sibyllinis, qui frequentiſsimè Chriſti, qui quadraginta annos ante Plinii tempora ſurrexerat, Reſurrectionem iuculcant, eum intelligere iudico, aut de ipſiſsimo Chriſto fonte Vaticiniorum, qui poſt Reſurrectionem ad 40. dies conuerſatus cum pluſquam quingentis viris confirmauit ſuæ ſacroſanctæ profetiæ veritatem. Quis verò non putet tunc

extitiſſe

extitiſſe inter Romanos recentiſsimam memoriam facinorum Pauli & Neronis, cui vni (ſi quicquam priſcis credimus hiſtoriis) capite truncatus Paulus præſens adfuit, illique omnino dirum euentum quem ſortitus eſt prædixit. Sed ſit hæc conjectatio, eaque perleuis, ſuis rationibus carere non poteſt. Verumenimuero ad authoritatem omni exceptione majorem eſt deueniendum. Non eſt dubium, quum ſenatui Romano pro noſtra religione ſint porrecti libelli, Apologiæ, librive, in quibus ipſis ſint producta teſtimonia aut Ethnicorum aut Sibyllarum tanquam ex ipſis Archiuis & Capitolii arce deſumpta, Quin omnino ita ſint, vti ſunt oblata. Preces enim opus eſt veritate niti, & multo maxime in ea cauſa, quæ fuit inter omnesquæ vnquam fuere mundi potentiis odioſiſsima, & apud potentiſsimam mundi Dominationem, contra gratioſiſsimos aduerſarios tractata. Meminit Euſebius Cæſarienſis in Præparationis Euangelicæ opere verſuum Sibyllinorū ex ipſis Capitolii archiuis deſumptorum, in quornm capite, vt Rex ille, qui eſſet à toto orbe adorandus, vt Ciceronis verbis vtar, de quo illa ſcripta erāt, ab ipſo nomine agnoſceretur, erat ſcriptum, ἰησοῦς χρισὸς, θεοῦ ὑὸς σωτὴρ, id eſt, Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator, Latinos illos fecit Auguſtinus lib. 18. de Ciuitate Dei, cui ver-

ſioni demum noſtrâ memoriâ Ludouicus Vi-
ues Græca reddidit. Eorundem ſententiæ meminit Oroſius. Sed vnde deſumerentur, nullus majori fide vnquam monſtrauit quàm Lactantius, qui ex ipſo Capitolio capi apud imperatorem Romanum affirmauit. Cicero autem quũ Sibyllinorum verſuum meminit, ait in ipſorum verſuum capite eſſe acroſtichida ἀκροστιχίδα, in qua Regis adorandi nomen eſſet expoſitum, & ſic eſſe per majores traditum, jam ab ipſa Sibylla Regem adorandum in ipſo capite contineri. Licet autem nemo potuiſſet hoc nomen legere antequam ipſe appareret, nomenque ſuum ibi ſcriptum ederet Ieſus Chriſtus Dei filius ſeruator, tamen Romani religionibus incitati, & putantes ſe demum ad ſummum veniſſe fœlicitatis quum Regem ſuum adoraſſent, voluerunt Diuinos honores Auguſto Cæſari tribuere, quos à Sibylla Tiburtina, quam de hac re conſulebat, admonitus recuſauit, vt teſtis eſt Suetonius, licet non adferat cauſas veras, ſed in modeſtiam id referat principis. Oroſius Romanis Romanè ſcribens altius tradit. Ait enim Sibyllam non tantùm Auguſtum ab ea impietate deterruiſſe, ſed, vt ſe jure id ſuadere & Diuinitus juſſam ſe eſſe oſtenderet, in ipſo cœlo & clara luce Genii Angeliue miniſterio oſtendit formam nuper nati Regis adorandi in genitri-

cis vlnis amplexam, quo viſo tantum abſuit vt honores Diuinos ſibi aſſumeret, vt conſecrato illo loco, & nomine Aræ Cœli nuncupato vetuerit, ne quis illum etiam inter mancipia Domini nomine appellaret, ſed Auguſti ſolùm. meminit ſpectri & arcus circa Solem viſi ab Auguſto Dion lib. 45. licet tempore cum Oroſio nõ quadret, vti nec cauſâ. Teſtis item Suetonius, qui etiam addit, adeò poſt id temporis Domini nomen exhorruiſſe, vt incogitâtem mimum, qui in ipſo theatro in hæc verba prorupiſſet, En bonum Dominum, ob ea verba verberibus contundi juſſerit, quòd contra edictum feciſſet. Sibi enim dici Auguſtus putabat. Illius ſacroſanctæ Acroſtichidis licet obſcuriùs, meminit tamen ſatis clarè Dionyſius Halicarnaſſeus libro Rom. Hiſt. quarto. Ait enim libros Sibyllinos, poſtquam conflagraſſent in Iouis Capitolij templo, fuiſſe à legatis in Græciam ad eos recuperandos miſsis, reparatos, diuerſos quidem à primis, ſed tamen qui cum primis in Acroſtichide conuenirent. Quod autem de hac Acroſtichide intelligat patet: Nam libri illi à Græcia repetiti ad tempus vſque Ciceronis, imò vſque ad ipſius Stiliconis Vandali, qui illos comburi juſsit, durarunt. Malè enim habebat impium & perfidum hominem, qui calamitatem in orbem Romanum, imò in vniuerſum excita-

uit, illic eſſe prænotatum, vti ſummam malorum cauſam. Sed non eſt dubium alias cauſſas eſſe quæ tantopere à Domini nomine deterrerent. Suetonius enim ait: Eo tempore Romæ percrebuiſſe Famam, Quòd ex Iudæorum gente naſceretur qui imperio orbis terrarum potiretur. Quod de Chriſti fama debere intelligi nemo dubitat. Hanc famam, antequam apud populares percrebreſceret, non eſt dubium & ſenatui & Auguſto innotuiſſe. Herodes alienigena dono à Romanis acceperat Iudææ regnũ, vt Cæſarem recognoſceret. Sategit primò apud ſenatum vt ſciretur de gentis Iudaïcæ peruicacia, & de illorum Meſsia, quem certiſsimè de ſanguine Regio generis Dauidici naſciturum Iudæi ſperabant, vnde, vt liceret Regnum in pace continere, Romanis annuentibus, quotquot ex principum aut ſacerdotum auito ſanguine erant, curauit interfici, vt Diuinum in illis ſemen extingueretur. Nam ſi vſquam gentium tantum ſanguinis eorum, qui imperata facere non detrectant, quiuis princeps, nedum tyrannus fudiſſet, ſub Romano imperio, inultum ſcelus nunquam reliquiſſent Romani, maximè legatis populorum expoſtulantibus. Sed quia illa famã percrebuerat, ideo hæc illi diſsimulante Auguſto & ſenatu licuere. Quum autem poſtquã triginta annos regnaſſet vidit áduenilſe à

ſummis oriẽtis finibus Magos principes & rerum & aſtrorum peritiſsimos, qui tũc debere naſci in Judæa Regẽ adorandum Judæorũ aſſererent, tũc demum miſit Romã aduenisſe tempus, in quo natus ille Rex Judæorũ poſsit deprehendi. Sed ſic interim eſſe cõſulendũ rebus ſenſit. Senatum Auguſtumque debere edicto curare, vt orbis deſcribatur, ad hoc vt dum iſta fingitur deſcriptio, de qua alioqui alibi gentium nõ fit mentio, Tribus Judaicæ in ſua loca cogerentur, & ante cæteras omnes populares plebejique domus Dauidis, ad quam rem ordinandam paulò minùs biennio opus fuit. Nam biennio antequàm naſceretur Chriſtus viſa eſt in oriente ſtella. Sic enim ſtatuit perfidus tyrannus, aut ab ipſis reſciſcam Magis quiſnam inter tot pueros ſit hic puer & Rex adorandus, aut eorum qui ſunt à biennio nati nullus euadet ne meus quidem, vt videar nomini Romano fidelis. Sic verò Romæ percrebuit eſtque ſæpiſsimè allata illa fama de Rege orbis terrarum, vnde meritus Auguſti timor. Inde autem tantum impietatis per Senatum & Auguſtum Herodi licuiſſe clariſsimè videtur, quòd non tantum non ſunt vlti, vt vbiuis gentium erant ſoliti, ſed ipſe Auguſtus, alioqui fons æquitatis, quum audiſſet. (ait Macrobius in præclarè dictis aut factis Auguſti) inter illos pueros, quos in Bethlehem

occidiſſet Herodes, etiam proprium filium interemiſſe, ait ridens, Malim eſſe Herodis porcus quàm filius. Non ſolùm autem vt poſſet Rex Judæorum extingui, hæc tam immania ſcelera Herodi licuere, ſed poſterioribus ſæculis pluſquàm ducentis ferè annis à ſenatu Romano propoſitum eſt præmium illi, quiſquis Dauidici ſanguinis hominem aut ſenatui puniendum dederet aut occideret. Verùm teſtimonia excellentiæ Chriſtianæ ex calumniis Suetonii Tranquilli & Cornelii Taciti peti poſſunt. Quum enim in hoc conueniant, quòd Maleficii, id eſt, quorundam operũ ſupernaturalium, reos meritò eſſe puniendos Chriſtianos aſſerant, fatentur majus cum Chriſtianis fuiſſe numen quàm cum tota falſi cultus potentia. Erat enim aſsiduè probatum illos tanta pollere virtute, vt precibus nutuue ſolo quum vellent & idola & templa fortiſsima cõminuerent, Dæmonibus imperarent, mortuos ſuſcitarent, ſilentiũ omnibus oraculis ſolò nutu imponerent. Hæc ſunt illa maleficia. Sic judicauit Nero. Sýmo Samaritanus hominum perditiſsimus ob præſtigias Deus ſanctus creditur & à Nerone ſtatuâ donatur. Qui eo præſente mortuum ſuſcitauit, Sýmonemque de ſuo impietatis cœlo deturbauit Petrus, quia Chriſtianus, Maleficus dicitur. At verò non ſic ſenſit in Romano exercitu M. Au-

relius, quum orationibus legionis Chriſtianæ impetrata eſt morienti & ſiti tantùm non enecato exercitui Romano pluuia copioſiſsima. Non ſic judicauit Iunior Plinius, vt teſtis eſt ejus Epiſtola: Innocentiſsimos enim hominum eſſe Chriſtianos tunc tẽporis ſcripſit. Sed quid dicam de Regis adorãdi potentia? etiam quando ſui ceſſant oſtendit ſe eſſe orbis & Naturæ imperator. Julianus imperator apoſtates afflictis vbiuis Chriſtianis volebat in eorum dedecus inque Iudæorum gratiam Ieroſolymis inſtaurare Templum Solomonico ſimile. Scribit præter Ruffinum Ammianus Marcellinus à nobis alienus. Conſtituit operis curatorẽ Alypium quæſtorem, cui Syriæ cenſum in operas conſtituit. ventum eſt ad opus. Fundamenta vetuſta effoſſa repurgataque. primarius lapis erat ponendus. Ecce repentè in ſui creatoris vindictam muta natura armata eſt. Ad Galilæi (ſic enim probri gratiâ Chriſtus à Juliano vocabatur) in cœlo agentis nutũ concuſſum eſt ſolum, æquataque ſunt fundamenta ſolo, repentéque globus igneus terrâ erumpens quotquot inuenit Iudæorum ethnicorùmque euertit, occidit, ambuſsit. Erat autem incredibilis Iudæorum ex toto orbe tanquam ad noui Meſsiæ operas adjuuandas collecta multitudo Recutitorum. Qui ſuperfuerunt cladi cenſuerunt, non fuiſſe

recte initiatum opus. Debuiſſe inſtar Solomonis, materiâ omnino paratâ, & ſaxis dedolatis, & non antea, tanti operis jaci fundamenta. In eorum itum eſt ſententiam. Alii ligna comparare, cædere, dedolare, polire, deuehere. Cæmenta aliî contundere, comportare calcem, alii curare multò maxima ſaxa ingenti mole amoliri, cædere, parare. Vbi omnia reponerētur & expolirentur, maxima Iudæorum pars ergaſteria, in quibus artifices omnia ad libellam reducerentur, conſtruere, vbi erat maxima multitudo. Mirabile dictu rurſus ex mediis ergaſteriis ingens ſe recollegit ignis globus, qui non ſolùm operibus inſiſtentes enecauit, ſed perreptatis totius vrbis Aeliæ vicis, foris, & plateis, quotquot inuenit Iudæorum aut occidit, aut ita ſignauit, vt nullus eſſet Iudæorum ſuperſtitum cladi illi, quin in ſua veſte ſignatam gereret crucis imaginem colore rubro intinctam, quo miraculo illi ad Chriſtum omnipotentem tranſiuere, & inde inter Chriſtianos irrepſit mos, vt ſigillo rubro vbiuis Chriſtianiſmi notentur Iudæi. Hæc habui quæ ab externis authoribus delibarem in ejus gratiam, cui omnia ſecunda debentur, quique author in nobis eſt ejus ſcripturæ & ſacræ Diuinationis, in qua & rationis & fœlicitatis apex, author inquā omnipotens, omnium peritus & optimus motor, cujus vox nobis eſt

pro baſi

pro baſi totius veritatis ponenda probandaque. Quum enim ſit illa mens generalis, de qua Filoſofus dixit, Mens autem ſola extrinſecus accedit, eaque ſola eſt immortalis, (hoc enim modo omnes homines quouis modo Mente & ratione ſuperiori vtentes ſint ejus membra & partes) opus eſt vt quicquid veri in mundo verſatur, ab eo ſit editum, ſed ante omnia ſacrorum libri & eorum concluſiones, quibus ſubſeruiant cæteræ Doctrinæ mundi neceſſe eſt. Dilemmate autem iſto velim omnes, qui de hac doctrina ambigerent, rem concludere. Aut cauſa prouidentiâque, aut ſorte fortunâue mundus regitur. Si prouidentiâ, quin Chriſti doctrina ſit illi chariſsima, quæ vniuerſas aboleuit, dubium non eſt. Hoc enim & Iſmaëlitæ debent Chriſto quod ſunt. Nam ſi non erat ad ſemen Chriſti procreatus & vocatus Abraham, non erat Iſmaël, nec ejus nomine nixum dogma. Sin autẽ fortunâ dicant, quin ſit ſorte præſtantiſsimâ ille, qui in ſe & ſuis per probra gloriam potentiamque, per dolores & corporum afflictiones ſumma mundi imperia, Luxum, Robur, per paupertatem ſummas opes, adeo vt Chriſti magiſtratus ſacer toti imperitet orbi, omnino ſubegerit, dubium non eſt. Quare me imprimis huic ſorti, quæ omnipotens eſt, affinem eſſe velim. De anima eodem modo ſapientiſsime cenſuit

concludedum Cicero ex Platone. Aut immortalis eſt, aut mortalis. Si primum, ſanctiſsimum eſt ſecundum virtutem viuere, ob præmium. Si ſecundum, quod & ſi credere vellem, ſcire tamen nullo modo hîc poſſum. Illic autem vbi non eſt reſipiſcentiæ locus, dubium reliquiſſe ſtultiſsimum eſt. Secura itaque pars, quæ eſt immortalis Fœlicitatis cauſa Benefeciſſe, amplectenda eſt. Si enim æternam non habuero, ſaltem temporaria non defuerit, & certus ſemper fuero.

Cap. IX.

Quæ res ſit tractatu digniſsima, in cauſis & originibus.

REVERA ſcire eſt prima præſtantiſſimaq; per cauſam cognoſcere. Vſu verò & ratione meliorisq; hæreſeos Filoſoforum ſententiis comparatum conſtitutumque hoc eſſe videmus, vt de ſummis rebus & tàm à noſtro ſeculo quàm ab hoc loco inferiori remotiſsimis, ſit apud eos qui prudentiâ ingenioque valent dulcius aliquid delibaſſe, quàm vulgaria iſta & in communi uſu poſita abſolutè cognouiſſe. Quum itaque hoc naturæ templum, indiuiduis à forma materiaque in ſuum compoſitum ductis natum, in Reipublicæ cõſtitutione ita ſit deductum, (in quo mihi de genere humano agere tantùm decretum

eſt.) vt ſemper fuerit pars vna retinendorum in officio populorum in religione poſita, altera autem in legibus & corporali vinculo conſtituta. Eſt enim opus vt compoſita retineant ſimplicium ſuorum naturas, Religio vbiuis gentium eſt inſtar formæ, ciuiles cōſtitutiones & ab vſu religionis ſemotæ ſunt in materiæ aut corporis loco habendæ. Nil itaq. præſtantius poteſt tractari ſcirique, quàm vt altiſsimè origines conſtitutioneſque rerum Diuinarum & Humanarum ſic tractemus, vt non tantùm res ipſas clariſsimè demonſtremus, ſed vt & cauſas ipſas ab ipſa rerum origine attingamus. Quum autem omnia quæ ſunt in orbe inferiori ſuas habeant origines, & à cœli excitetur diſpoſitione, in tanta locorum circa vniuerſum terrarum orbem multitudine eſt ita delectus habendus, vt prim[illegible] ea quæ ſunt nobiliora tradamus. Ideo in conſyderationibus rerum, quæ in oriente contigere, opere ad religionis verioris origines altiſsimè repetendas inſtituto, in media ipſa Syria cœlo ipſo freti docuimus potiſsimùm eos effectus, aut ἀποτελέσματα, vt vocant, quos prima cœli facies in Arietis ſigno peperit orbi. Eſt enim conſenſu omnium gentium & potiſsim[illegible] religionis veræ placitis ita ſtatutum, vt licet in circulo cœli nil ſit primum, tamen arietis ſignum, aut verni temporis origo, ſit prima & propter ordi-

nem nobiliſsima primi mobilis pars. Quũ autem in Indorum, Magorum Chaldæorum, & Arabum, Græcorumq; qui in hoc ſtudio egregiè verſati ſunt, doctrinis ſit receptum, nullas in toto ſignorum orbe, aut mole ipſa, aut virtute vehementiora eſſe Aſtra iis, quæ in leonis ſigno habentur, ea de re putaui eſſe mihi ſecundum precium operæ, vt de Eturia ſiue Ethruria ad occiduam Tyberis partem conſtituta regione agam, ejuſque origines altiſsimè repetam.

Cap. X.

Qua ratione poſt tam multos ſcriptores, qui in hoc verſati ſunt argumento, hæc nunc tractatio ſit ſuſcepta?

MVLTOS quidem certè eſſe & in hoc & in pleriſque aliis argumentis originum verſatos conſtat, de quibus ipſis dicere eſſet alterum opus. At verò nullus etiam illorũ, qui nuper in hoc argumento verſati ſunt, inter quos facilè primas obtinet P. Franciſcus Giambullarius, Academiæ Florentinæ alumnus ſingularis & trium linguarum ad ſuam Ethruſcã acceſsione illuſtris, mihi negabit, tantum ad id argumẽti deeſſe, vt præterquam quòd nullus adhuc de priſca Eturiorum ratione religionis, multò minus de Repub. tractauit, nullus ſatis altè originum rationes & cau-

ſas antecedentes cum ſuo tradidit veriloquio, finales autē in quibus omnia ſunt poſita, ne per ſomnium quidem cogitarunt. Nil verò mirandum eſt. Quum enim in rebus vulgatiſsimis & in ipſa experientia poſitis, in tanta naturæ obſcuritate adhuc verſentur homines, vt licet res medica, quam in exemplo hîc ponam, jam ab Hippocratis vſque temporibus ſit aſsiduè in omnium gentium literis elucidata totis duorũ milium annorũ curriculis, tamen nullus eſt qui reuera ad vnius indiuidui temperamentum dignoſcendum poſsit pertigiſſe. Quantò autem difficilius putamus ipſa variarum gentium, Rerumpubl. Regnorumue inſtituta, mores, origines, ſucceſſuſque eatenus tradidiſſe, quatenus ſunt à diuinæ prouidentiæ, Geniorũ cœleſtium diſpoſitionum ratione conſtituta? Ferè enim omnia prius euanuere quàm ad inquiſitionis ſuæ rationes etiam medio in vſu literarum peruenire potuerint. At verò vbi literarum aut rara aut nulla publicè extabant monumenta, res autem ſunt antiquiſsimæ, ita vt vix noſtrâ memoriâ incœperint demum poſt quatuor annorum millia ex priſcarum hiſtoriarum fragmentis repeti, & è mediis Græcæ vanitatis fabulis tanquam aurum ex ſtercore deligi, nemini dubiũ eſſe poteſt, quin, antequam poſsint omnino priſtinæ veritati reddi, ſit opus multiplici ad-

modum inquiſitione. Quum enim hæc res ſit imprimis mortalibus cognitu neceſſaria, vt ſciant altiſsimâ origine repetere tàm à quibus ſint primâ religione imbuti, quàm à quibus procreatum ſit illorum genus; (impoſsibile enim eſt Diuinæ prouidentiæ vllas aſsignare rationes quôque modo rerum humanarum curam habeat, niſi qua cauſa, quoue ortu & modo res ſint natæ, conſtitutæ, ſeruatæ, & in ſuos euentus jure conductæ, cujus vnius cognitionis gratiâ mundus iſte conditus eſt) opus eſt ante omnia ſatagere, vt quæ deſunt, rerum priſcarum cognitionibus inſtaurentur. Innumeri penè ſcriptores tàm ſacris perſuaſionibus addicti quàm rationibus humanis freti curauerunt & falſarum & veræ religionis trádere origines, populorúmque variorum & parentes & inſtitutores poſteris manifeſtare. At quum nullus adhuc pro dignitate (vt probare in hoc opere ſtatutum mihi eſt) primam rerum humanarum conſtitutionem ſit proſecutus, poſt tantam ſcriptorum multitudinem, tantæ rei coloſonem imponere viſum.

Cap. XL.

Quòd primus locus ſacer totius Europæ ſit ſtatim ad primam Tranſtyberinæ regionis partem Romæ conſtitutus, idque ab omnium hominum parente Saturno priſco.

QVVM ſit prima regnorum & prouinciarum baſis in vno locô deſigenda tàm ob cultus Diuini quàm ob Rerum ciuilium rationes, licèt de Eturia tota ſit nobis agendum, tamē neceſſe eſt primò illius conſtituere regiam. Patebat itaque tota Eturia ab ipſo Tyberi ad meridianum Piſæ, & à montibus ad mare Thuſcium, multis olim diues vrbibus. Licèt itaque varia ſit inter ejus regionis finium tractatores opinio, & ipſa prouincia ſit ſubjecta Ioui & Sagittario, tamen baſis ipſa apud priſcos erat conſtituta in Antipoli ad Ianiculum montem ſub ipſo Leonis ſigno. Ideo Græci, eò quòd Nomen myſterioſum vrbis Leoninæ erat abſconditum, ipſo vocabulo ſacro deſtituti, quum cœpere ſuis literis obtenebrare res priſcorum & ſuas opiniones veritati ſupponere, vocarunt eam vrbem Antipolim, cujus genius erat inſtar omnium geniorum mundi. Nec eſt putandum, quòd ideo ſit dicta Antipolis, quòd eſſet oppoſita & aduerſa Saturniæ, quæ vltra Tyberim eſt è regione ejus ſita. Nam ipſius Iani qui & Noachus

& Ogyges eſt, conſenſu & nomen & locus fuit conceſſus illis Saturnitis, qui vltra Tyberim erant. Vnde nec vllo modo Græci inficere ſategerunt nomē Saturniæ, quod eſt abſolutè Hebraïcum, & à primā lingua mundi deductum, eò quòd corrupta pars Romæ ſemper ibi fuit. Nomine itaque ſacrato אריאל Arielis erat conſecrata ipſa Regia Tuſciæ, & primi influxus mūdi, vt Sacroſancta Moſeos auditorum Schola docet, vbi explicat imprecationes contra Ariel, Ariel inquam ciuitatem aſsiduè à Dauid obſeſſam. Sicut enim in literis humanioribus vbiuis eſt probatum & receptum, quòd ſingula Regna, imperia, loca, prouinciæ, ciuitates erāt ſuis geniis, quos angelos vocamus, conſecrata, ita vt priuſquam bellum ſuſciperetur primùm tutellareis illos Deos euocare & veluti ſacris expugnare contenderent, vt ad ſe tranſeundo à ſuis deficere vellent, ſicut etiam in ſacris teſte Daniele de Angelico bello legitur, ſic etiam non eſt dubium aſsiduā contentione & ſacris ante Deum precibus profetas omnium rerum & imprimis ſubſtantiarum ſeparatarum & virtutum cœli peritiſsimos ſategiſſe contendiſſeque, vt Genius Ieroſolymitanus, qui primus in ordine eſt mentium & intelligētiarum ſuperiorum mouentium vt in finem, Genium ſibi in Roma oppoſitum deuincere poſſet. Ideo quum Chriſtus

ſtus alioqui totius mundi Dominus proprietarius in propria, maxime propria, id eſt, in Iudæa & Ieroſolymis veniſſet ad hoc vt reciperetur à ſuis, ibi reprobatus non potuit melius in ſua Sacroſancta authoritate conſeruari quàm vbi Dauid ſeu continuus eccleſiæ ſpiritus oppugnauerat Ariel. Hæc de re ſacroſanctus ille Saturnus Noachus, per quem totus mundus renaſcentiam accepit, Quum eſſet & ſapientibus omnibus & vatibus profetisue omnibus, qui, præter vnum Chriſtum, fuere, doctior, ſategit ſtatim ab Eturia ſeu Aturia, quæ in finibus Armeniæ eſt & Aſſyria dicitur, venire in centrum loci ab Ariele conſeruati, in quo eſt Baſis regni temporalis mundi, ſicut Ieroſolymis eſt ſedes pontificia. Quum toti præſcripſiſſet orbi de vero ſuorum geniorum cultu in vnius Dei laudem ſemper conuertendo, & maxime Razi-Hinuis ſacrificibus, totius iuuentutis inſtitutoribus, ſuam Eturiam Aſſyriamue occiduam, quam alibi tùm potiſsimùm in Antipoli, in Saturniæ autem Veſtalibus partem ſiniſtram & Fœmineam ornaſſet; voluit locum facere totius mundi ſacratiſsimum in Ianiculo & à re ipſa פנתו depoſitionis vrnæ Saturni ſancti nomen relinquere poſteris celeberrimum. Quum enim hoc ſit à natura inſtitutum vt parentum exuuiæ ſint nobis ſacroſanctæ, maxime vero ſi

miraculis clari commercia cum Deo aut Diuis geniisue habuiſſe viſi ſunt, inter ſanctos reponi ſolent, quod de Martyrum ſanctorum loculis vbiuis gentium eſt demonſtratiſsimum. Hic ſacroſanctus Ogyges, placentarumue aut panificii author ſicut & vinificii, vnde Iani nomen meruit, tanquam author & miniſter primorum elementorum Vitæ humanæ, tanquam alter creator (ſi licet dicere) omnium animantium, quæ conſeruauit à diluuii imbribus, tanquam vniuerſi parens, & in ſumma tanquam hominum ſapientiſsimus ſanctiſsimusque meruit, vt vrnæ ejus loculi eſſent ſacroſanctiſsimi, vt certiſsime fuerunt donec Græca nugacitas poſtquam Arcadicum pecus ſuum ad origines Italiæ dimiſit, aut, vt vere loquar, falſis memoriis miſſum fuiſſe eſt mentita. Tunc enim ſenſim eſt obliterata & loci ſacri religio & veri Dei cognitio, ita vt ad hanc diem vix à Græca fabuloſitate ad veritatis imaginem repedare licuerit. Hac de re Numa voluit ad pedes Ianiculi montis inſtaurare religionem. Sed donec Petrus inuerſa in eum montem cruce ibi vitam cum ſanguine fudit, ibi inſtaurari non potuit: & ab eo tempore ſolis mutis myſteriis ſine vlla cauſarum cognitione inſtauratum locum ſacrum recognoſcimus.

Cap. XII.

De ratione etymi Eturiæ & Tuſciæ.

MERITO & Platoni & Stoicis prima ratio veri inquirenda videbatur ex etymo. Quum enim ad hoc vt de veritate & rerum cognitione informemur, vſum verborum inter res ipſas & intellectũ noſtrũ Deus naturaque voluerit ita intercurrere, vt ſine verbo nil plane rerũ cognoſcamus, cõſtat, vt inter varia verba & ſynonyma ſunt quædam, quæ rei naturas ab ipſa etymologia magis exprimunt, ſic inter omnes linguas mundi opus eſt eſſe vnam primariam rerumque veritati proximam, in qua ante omnes vocabulorum eluceſcat veritas. Volo autem mihi ex ſola authoritate illorum qui hoc aſſeuerarunt concedi, quod ſit ipſa Hebraica, & quæ illi ſunt proximæ, vt eſt Arabica, Chaldaicæ duæ, Syriaca, Maroniticaue, & Ethiopica, donec aut ex opere noſtro de originibus rationibus pateat, aut ſi ſe occaſio obtulerit poſtea confirmare poſſim. Tam inſigni enim authoritate & doctrina viri hoc aſſeruerunt, vt pudeat eorum authoritati refragari. Dico itaque Eturiæ, & non Etruriæ, debere dici vocabulum, Aſſyriamque ſic in lingua Chaldaica dici. Quum enim Armenia & Aſſyria prouinciæ ad ſeptentrionales Meſopota-

miæ partes conſtitutæ ſint primæ illæ, quas humanum genus à diluuio ereptum inhabitarint, Aſſyrii meritò, ad quos etiam Syros & Chaldæos pertinere traditum eſt, vbi fixiſſent & genus & nomen, poſtquam duce parente vniuerſitatis Noacho Ianóue in Italiam deuenere, patriæ detulere nomen. Hinc memoriis humanitatis ad tempus vſque Plinii conſeruatum erat, primos hominum fuiſſe hos Aſſyrios, apud quos tam antiquæ erant diſciplinæ & Nauigandi ante cæteros homines vſus, vt æternus videretur. Quum itaque totius tractationis decurſu ſtatuerimus hoc probare poſteris, quòd Diluuio ſuperſtites in Mediæ, Armeniæ, & Aſſyriæ, Chaldææque finibus primùm expoſiti, ſint in Italiam ante omnes homines deuoluti, vt qui nauticam in Diluuio didicerant, ſatis facile probauero quòd corrupta vox Etruriæ & Etruſcorum ſit ab Aturim ſeu Eturim id eſt, Aſſyriis deducta: fuit enim olim liber vſus vocalium, vt in Græcorum linguis & in vſu lectionis Arabicæ Chaldaicæque & Æthiopicæ etiam num videtur. Quum autem hi Aſſyrii & Aurei ſeculi duces præſtantiſsimâ fuerint inſtitutione Religionis, in qua vna eſt Reipub. vniuerſitatis ſalus, Eturorum ſeu Eturiorum prouincia dicta eſt Tuſcia, quaſi ſalutis fons: Sic enim vox [illegible] in lingua ſancta ſonat. Hinc Cicero Secun-

do de Natura deorum tradidit ex antiquæ religionis placitis, Ianum illum, de quo agimus, quemque ad Latinæ etymologiæ Eundi videlicet rationem trahere conatur, ignarus linguæ ſanctæ homo, illum inquam Ianum principem fuiſſe in ſacrificando, quod videlicet fuiſſet primus Tuſciæ author inſtituendo ſacra in ea prouincia, & demum vita functus & in ſuam ἀποθέωσιν relatus primus eſſet cui ſacrificaretur. Nã præterquam quod præcipuum templum illi ad Argi letum poſitum erat à Numa, nulla erat in tota vrbe regio, imò ne inſula quidem, in qua non eſſet prima Iani ædes, vt videre licet in Vibio Sequeſtri & cæteris qui Romam florentem viderunt & ſcripſerunt. Ab Eturim itaque ſiue Aturim ſenſim Etruri, & demum ab vtroque vocabulo & gentis & ritus Ethruſci quaſi Eturiſci inualeſcente corruptione dicti ſunt. Græci alioqui in cæteris orbis vocabulis externis litteris contenti ad exprimenda propria rerum vocabula pro Eturiis Turrhenos aut Tyrrhenos Thyrſenoſue dixere. Et reuera, niſi periiſſet in toto orbe ob non ſatis prudentem religionis zelum ampliſſima memoria antiquitatis, poſſemus hodie videre clariſſime, cur ambitioſiſſima gens Græca voluerit aut delere aut peruertere Italiæ & ante omnes Tuſciæ monumenta: Nam à maioribus in ipſius Noachi doctrinis

tàm ſacris quàm aſtronomicis erat obſeruatum, quòd prima cœli geniorumque fœlicitas in eo loco erat. Vnde crebræ in eas prouincias Græcorum incurſiones, aduentus coloniæ. Hinc Trojanæ reliquiæ illuc à bono Genio deuolutæ.

Cap. XIII.

De Iani Ogygiſque & cæteris Noachi vocabulis, à lingua ſancta vſu deductis, nec ſatis cognitis.

ANTEQVAM Syriæ partes inuiſerem, memini me commentatiunculam de Noachi nominibus, & de ea fide, quæ Fragmentis Beroſi haberi debeat, noſtro Giambulario, magis excitandi quàm tanta eruditione virum docendi gratiâ, hoc enim eſſet ſus Mineruam, ſcripſiſſe, in qua tractatione puto me de iſtis egiſſe nominibus. Nam vt verum fatear, pudet ineptiarum multarum, quæ aut à Iudæis quibuſdam ſunt habitæ inſtar etymologiarum, aut Ieronymo ſunt falſò inſcriptæ, aut quod facilius credo ſunt ſponte ſub alieno nomine confictæ. Sed ſatis ſit verum affirmaſſe. Falſum enim ſponte ruit. Nomina quidem religioſa ſunt, ipſi Noacho & ejus vxori Naomæ impoſita ob memoriã beneficii in poſteros collati, penè innumera, de quibus quum agam de religione, opportuniùs dicam.

Quum enim formæ de potentia materiæ educantur, priùs mihi eſt de his materialibus agendum, quàm ad religionis rationes veniam. Quū poſteritas nullum majus à ſuis beneficium retulerit quàm quòd, vt vitā ab illis receptam conſeruaret, vitæ humanæ adminicula prima receperit, ipſi vniuerſorum parenti duo vocabula, vt ſuprà dixi, à panificii vinificiique vſu ſunt indita. Ogy enim & Ogys ab * eſt dictus, quòd primùm ex farre placentas conficere docuerit. עג Græci pro Ogy aut Ogyte Ogygem finxerunt, vt poſſent liberiùs ementitis diluuiis nomen ſancti viri præficere & tā ſacræ hiſtoriæ quàm Eturiæ traditioni fidem eleuare. Fuiſſe autem Noacho nomen Ogy vel Og (nam vt Græca prolixitati, ſic ſancta breuitati ſtudet) apud ſanctos patres Moſis auditores hinc patet, quòd aiunt Ogum gygantem fuiſſe diluuio ſuperſtitem, & vnà cūm Abrahamo ad cædem regū ituro fuiſſe congreſſum. Qua parabola volunt tres veritates vnà exprimere: prima, quòd Noachus, qui reuera ſolus tanquàm dux debet dici diluuio ſuperſtes, Ogy nomen habuerit. Secundò, quòd id nominis poſteris & domui Semi, qui & Melchiſedec, reliquerit, vt in pontificatu jus primogenituræ exerceret. Tertiò, quòd ille ipſe Sem, qui & Ogytes erat, & vſum panis viniquè magis ſacris quàm profanis epulis apta-

bat,cum Abrahamo fuerat conuerſatus. Quòd autem ea Ogytarum familia & primogenitura in Syria ad buſta Adami,vbi erat primus locus ſacer mundi, habitaret etiam diutiſsimè poſt Abrahami tempora,Moſes teſtatur. Licèt enim perditiſsima bonorum poſteritas inter Ogytas eſſet,quum juberetur omnes qui populo Dei obſiſterent exterminare & ferro facere viam, præſentis Dei auxilio fretus ſecuriſsimuſque, tamen infremuit ab Ogytibus trans Iordanem habitantibus,timens eò quòd de jure primogenituræ eorum agebatur. Opus enim erat reprobari ſacram Noachitarum primogenituram,quæ in Ogytis deprauatis jus ſuũ perdiderat, vt Abrahamica illi ſubſtitueretur. Tamen impii ſunt tantò ſeueriùs exterminandi, quantò à meliori degenerarunt principio. Moſes porrò paucis admodum,vt ſolet,& Agriculturæ & Viticulturæ originẽ adſcribit Noacho. Ait enim,Incœpit Noach colere terrã,& plantare vitem. Nomen ab ipſo pane & vino impoſitum eſt; à vino,quod dicitur,vocatus eſt Ianus; qua voce licèt olim priſci Græci ſunt vſi vnà cũ Latinis, tamẽ vt,Oenon à Iain aut Vain mutuati ſunt, ſic loco Iani vocarunt Oenotriũ, vtque ſibi nomen affingerent,illum,qui ſapientiſsimus fuerat hominum & Aſſyrius, fecere ſtultiſsimæ inter omnes Græcos nationis: Arcadicæ

cadicæ videlicet ducem in Italiam. In vetuſto illo Mediceæ & Tuſcicæ Bibliothecæ exemplari & nullis opibus æſtimabili, quod de Athenæo vetuſto ſcriptore habetur Florentiæ, patet, & Ianum olim vſitatum fuiſſe Græcis vocabulum, & ipſum nomẽ de ſua ſepultura impoſuiſſe monti Ianiculo; quâ veritate ad priſcas origines affirmandas neceſſaria, nulla poteſt eſſe major. Nam qui ejus authoritatem in hac re imminuere aut fidem eleuare volet, illi profectò etiam ſuorum majorum fuerit neganda proſapia. Sed vt hæc authoritas ſit magis confirmata, eſt Vmbriæ ipſi Eturiæ connexæ origo ſubjungenda.

XIV.

De Umbriæ origine & vocabulo.

QVVM hodie ſacra apud multos admodum, qui vanis Filoſoforum opinionibus addicti quæcunque illorum palato non ſatisfaciunt ſubſannare ſoleant; ſint aut in nullo aut in fabularum precio, ita vt nil planè probatum velint niſi ex media authorũ humanitatis claſſe id probes, licèt hodie toti terrarum orbi ſit ita perſuaſa generalis diluuii hiſtoria, vt præter hos impios homines nullus ſit qui improbet, tamen & illis etiam de tanti momenti hiſtoria ſatisfacere ex claſsicis

authoribus volo, vt quod hodie triplex probat natio Iudæorum, Iſmaëlitarum, & Chriſtianorum vna cum Indis, Abrahmanibus, & Magis, qui quum in religionis placitis alioqui maximè diſſentiant, tamen in hac vna diluuii generalis hiſtoria recipienda conſentiunt, etiam penè à Deo ipſo alieni authores fateantur. Plinius certè nullum credidit eſſe Deum, multò minùs aliquid immortalitatis intellectuum. Horatius, inſigni vir ingenio, magis Epicuro quàm cuiuis ſectæ ſubſcripſit. Non dubito quin maleferiatis iſtis hominibus non faciant hujus opinionis authores fidem profetis & diuinis hominibus majorem. Sed vt perditiſsimi ſimilium ſibi hominum judicium non refugiant, ab impiorum ſententia impiis ſcribam. Itaque vt Vmbriæ originem ex Plinio tradam, etiam fidem diluuii facere neceſſe eſt. Sic igitur ait. Vmbri creduntur antiquiſsimi totius Italiæ populi; ſic à Græcis nuncupati, quòd pluuiis Diluuii quas Græci Ombrous dicunt, fuere ſuperſtites. qualè autem eſſet hoc Diluuium, vnà cū innumeris authoribus Horatius in Car. teſtatur, dum ait, Terruit gentes, graue ne rediret ſæculum Pyrrhæ noua monſtra queſtæ, Omne quum Proteus pecus egit altos viſere montes &c. Quod debeat intelligi de Generali Diluuio in vtroque authore, nec ad vllum quatuor particularium debeat re-

ferri, ſatis conſtat, quum ſupra memorias diluuiorum particularium fuerint in Italia Eturituſci, Vmbri, & Aborigines. Porrò vt Græcæ fabuloſitatis etiam rationem reddamus, genus humanum ſub Pyrrha & Deucalione non fuit reparandum lapidibus à tergo tractis, niſi in Diluuio vniuerſali ſub Pyrrha abſumptum omnino fuiſſet humanum genus. Omnes enim ſaxeo inuenimur eſſe corde & immiti immanique crudelitate. Acceptâ itaque à ſacrorum vſu parabolâ, quòd impii perfidíque homines ſint corde lapideo, quod diuina prouidentia ſe emollituram & in carneum conuerſuram affirmat in ſacris, mentiti ſunt Græci, vt Aurei ſeculi famam à gente Eturiæ decerperent. Et ſic volunt non immeritò vt Imperium & perfidum genus hominum lapideorũ à ſua Pyrrha & à ſuo Theſſalico Diluuio incœperit. Itaq, & ſi, quoties ſuas literas, fabulas, & opiniones mundo obtulit, omnia perdidit, tamen in ſuis fabulis priſcæ veritatis veſtigia nobis ſeruauit. Quũ enim ex multa ſeruandarum rerum & memoriarum diligentia antiqui magis memoriis quàm libris freti fecerint, vt ferè totius antiquitatis veſtigia perierint, nam pauciſsimi erant libri, vt res eſſet auguſtior, & paucis communes iiſque ſacerdotibus tantùm, Diuina prouidentia fecit, vt in ſtercore fabularum veritatis aurum deliteſceret.

Nec enim (vt præclarè ait Ariſtoteles) eſt vlla fabula, quæ ex aliqua veritate olim ortum non duxerit. Poſitio veritatis &, Plinii hiſtoria & Græcorum fabula oritur. Quod fuit aliquando Diluuium generale, in quo præter paucos ſuperſtites totum genus humanum & animantium fuit conſumptum, ita vt fuerit neceſſe totum genus hominum ab vno Deucalione & ab vna Pyrrha reparari, & tandem ab ea familia eorũ qui liberati ſunt à Diluuio venere in Italiam, ejuſmodi homines, qui in nominis ſui ratione memoriam diluuii conſeruarent æternam, ſunt Ombri vel Vmbri, quaſi vmbrii. Hoc autem nomen eſt à Græcis loco Hebraici & veri ſuppoſitum: Gal enim, vt notauere qui de hac re jam amplè ſcripſerunt, fluctum ſignificat, & aquarum copiã. Vnde Ombrii ſeu Vmbrii olim vocabantur Gallum vel Gallim impluuiati, quos poſteritas vocauit Gallos. Adaptatâ verò generalis Diluuii hiſtoriâ ſuo aut Attico aut Theſſalico, etiam nomina priſca ex interpretationis ratione jam peruerſa tranſſumpſere. Nam Ianum ipſum Bifrontem alio, ſed Hebræo vocabulo nuncuparunt Ducalin, ſiue Deucalian, aut Deucalion, quod Duas voces ſonat. Fuit enim Ianus primus ille qui ita inſtituit orbem, vt duæ ſemper linguæ & traditiones in Rebuspublicis eſſent. Solos enim miniſtros, & qui per manus

ſacra acceperant, oportebat de Numine agere, & tam ſanctè conſeruare, ne vnquam in vulgus nomen illud Angeli cuſtodis, vnde loci nomen, efflueret, quod à Mecubalim ſapientibus Hebræorum fuit ſanctiſsimè ſeruatum. Alia lingua erat vſui reipubli. communis. Inde Ducalionis nomen. Veſtam autem, quam ſacri interpretes Naomah vniuerſi matrem, quæ igneam virtutem notabat, vnde nomen: nam in prima lingua אש & אשתא Es & Eſta ignem notat, vt inter alios multos Cicero notauit. Græci vocarunt Pyrrham ἀπὸ τοῦ πυρὸς ſeu ab ipſo igne. Hoc eſt à priſca Hebræorum ſapientia. Nam ajunt in ſuis myſteriis Fœminam Generalem ſeu naturam fœmineam expiari debere per vaccam pyrrham ſeu ruffam igneam aut ſubrubram, eò quòd naturæ humanæ infirmitas, quã ab ipſo matrum vtero, vbi primùm ſanguis efficitur, contrahitur. Ideo donec illa natura reparetur, erat ſanguine ſacrato pro ſanguine maculato litandum. Hæc autem omnia myſteria acceperant à profetis Orfici, Pythagorici, Mythici, quæ poſtea ſuis fabulis conſpurcarunt poëtæ.

XV.

Quomodo poſſint eſſe primi habitatores Italiæ Vmbri, & Eturi, & Aborigines.

QVVM in vno genere non niſi vnum poſsit eſſe primum, poterit in quæſtionem verti, quî fieri poſsit vt populi Italiæ primi habitatores ſint plures vnis: facilè reſpondero, quum de ratione nominis Italiæ dixero. Quòd enim hactenus prima nobiliſsima mundi regio quaſi Vitalia aut Vitulia à vitulis dicta ſit, in qua omnium opum & gloriarum mundi aceruus fuit & eſt futurus, hoc verò parum probare poſſum. Iam ſuprà docui omnia terreſtria à geniorum Angelorumue & cœleſti diſpenſatione eſſe conſtituta, & ea de re Noachum inſtituiſſe, vt in toto terrarum orbe ſacra ſummo Deo fierent, & Angelis ſingulorum locorum cuſtodibus tanquam vnius Mentis aut ſpiritus generalis membris variis particulares ritus conſecrarent. Quum itaque hominum profetarumque ſapientiſsimus Noachus videret ratione Baſiliſci ſeu ſtellarum fixarum in toto cœlo principis in ipſam maximè Italiam in Occaſu, & in Chaldæam, Babyloniam, & Phœniciam in Oriente, vbi præclariſsima mundi imperia erant tunc futura, incumbẽtis, facere vt cumulus aceruuſue totius fœlicitatis mundi illuc adeſſet, ſtatuit Adami loculis in

Syria ſancta poſitis, vnde omnes religiones mũdi, relinquere ſpiritualem orientis aceruum, qui ab Abrahamo ex Chaldæa in Syriam traducto eſt aggregatus in Generatione Chriſti, & in Italiam veniẽs vocari עתליה Atalia, id eſt, Aceruum diuinum voluit, ob liberam frequentemque vocalium mutationem ex Atalia Italia facta eſt. Quum autem Iapetus eſſet ejus primogenitus, vt alibi abundè docuimus, ad cujus primogenitos totius orbis, ſede in Italia fixa, traduceretur olim imperiũ illud, Hatal, id eſt, ipſum aceruum vocauit. Et ab ipſo & à proprietate Ataliah dicta eſt. Quum autem ad perfectam Reipub. conſtitutionem opus ſit ſacro pontificioue & Regio ciuili Magiſtratu & populi obſcuri multitudine, (nam reges olim judicabant ipſi, quum paruæ eſſent prouinciæ & ſcelera rara) apud Eturios inſtituit ſacrorum Razi-Hinuorum ordinem, apud Vmbros principatum Gomeritarum primogenitorum Iapeti, quum Hatalus ad occupandas Africæ occiduas ſedes ſe contuliſſet, vnde Attalanticum nomen, in parte autem Tranſtyberina Aborigines conſtituit, quorũ ſcire genus nĩl intereſſet. Ita enim ſunt dicti, non quòd eſſent Autochthones indigenæue & terræ filii, aut qui origine carerent, ſed quum eſſent aut ad regendum inepti, aut de ſtirpe Chãmeſenuiſ, cui maledixerat Deus per Noachum

& ſeruitiis Iapeti Semique mãciparat, dicti ſunt infames & ſine origine. Nil enim tam diligenter curabant antiqui quàm vt matrimonia ſancta ſeruarentur, & geneſes in diariis eorum ſcriberentur qui Reipubl. regendæ idonei eſſe viderentur, quod inter Iudæos, donec natus ſit Meſsias pontifex maximus, ſemper eſt factitatum: ſic ſunt primi Eturi ſeu Eturituſci, eò quòd non licebat tunc ſine informatione religioſa multis annis apud Eturios facta, juuentutem litterarum morumque capacem domi retinere. Ideo apud Razi-Hinuos, id eſt, ſacros fœcundatores, ſolebant omnes formari. Hinc quum res in majorem deueniſſet multitudinem, ſingulis ex duodecim tribubus Eturiorum ſeni primariæ nobilitatis adoleſcentes informandi dabantur myſterioſè ad religionis Romanæ conſeruationem: ſic erant 72. Iuuenes principes, de quibus poſtea in religione dicam, educati ſanctiſsimè, ne religio ad ſordes traducta cogeretur ob paupertatem mentiri. Vmbri ſunt ab illis Gallis fluctuatiſue hominibus, qui Diluuio fuerant ſuperſtites. Hinc Gomeritarum genus. Populus Aboriginũ ſub Veſtalibus in parte fœminea exeuntis Tyberis erant cum Cameſenis & Sabathio pontifice externo. De his Razi-Hinuis religioniſue ſecretæ diſſeminatoribus & naturæ humanæ inſtituendæ præfectis,
quale

quale erat olim Chriſtianorum monachorum genus, agit inter multos fide digniſsimus Dionyſius Halicarnaſſeus in Romana Hiſtoria. De Vmbris vniuerſi, de Aboriginibus nullus non tractauit. Sed à mendaciis Græcorum cohibendis temperare non valeo in hac Aboriginum gentis origine.

Cap. XVI.

Unde revera Aborigines dicti ſint.

CVVM primùm vna in eadem Regione illud triplex hominum genus fuerit in Atalia, videndum eſt etiam vnde primò nomen habuerit hæc Aboriginum natio. In aurei ſeculi inſtitutionibus hæc erat prima & in omnium animis ſcripta lex, Quòd quiſquis ordinibus primogenituræ legitimè imperantis deſciſcendo ꝯbueniret, imperiumue in conciues moliretur, illè tantâ laboraret infamiâ vti patriæ proditor, dignuſque omnino judicaretur qui veluti nullus in repub. eſſet majorumque ſuorum, à quibus degenerarat, nomine ſpoliaretur; cujus opinionis adhuc extabant magna in Romanis veſtigia, quando Rauduſculæ portæ ob deuitatum imperium fuit nomen impoſitum, & quum Picus præſente ſenatu eſt diſcerptus, qui auguratus erat aut familiæ vnius aut Reipubl. ſucceſſum. inde enim & opi-

nione ſæculis creſcente & ſuccedentibus legibus factum eſt, vt quiſquis ſponte dominationem inuaſiſſet, hoſtis reipubl. & perduellionis reus judicaretur. Ita enim erat conſtitutum, vt quem Deus Naturaque in ordine imperandi poſuiſſet, ille ſic formaretur vt imperio digniſſimus haberetur. Si verò juſtè imperandi limites videretur ex ingenii ferocia trànſgreſſurus, aut vbi fuiſſet in imperio, ille ſtatim ſuis ſpoliaretur originibus, quæ eſt in omnium animis poſita conſtitutio. Aureum porrò ſæculum tamdiu in innocentia ſua ſine vlla dominandi libidine durauit, quamdiu acceptæ ob tyrannides cladis Diluuianæ memoria fuit conſeruata: illuuies enim aquarum generalium non vſqueadeo ob id cœlitus eſt demiſſa, Quòd omnis caro per libidines confuſa viam ſuam corrupiſſet, vt verbis ſacrorum vtar, quàm quia perditiſsimi tyranni, ad quorum exemplum totus raptabatur orbis inque ſcelus per exempla ruebat, vocari volebant filii Dei, & eſſe ob id Diuina origine, quòd vniuerſos opprimerent: Nam vocari in toto terrarum orbe filii Dei gloriabantur, cæteros autem quos opprimebant homines filios hominum, per vocis abjectionem vocabant. Fuit hæc indignitas totis centum annis in toto terrarum orbe aſsiduè ob Diluuii calamitatem jam ingruentem & cœlitus decretam.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Io. Bapt. Brughi delin. Gaspar Massi Sculp.

decantata: remediumque propoſitum, vt ſi vellent illi ad miſericordiā Deum flectere, non tantùm filii Dei, ſed etiam humani generis, in quod inſurgerent, omnino refugerent vocabulum, & Aborigines fierent. Vt enim videmus eos, qui legem vbiuis ſuis ſceleribus occiderunt, adnihilari in republ. & à ſuorum omnino nomine excidi, ſuiſque quantumuis antiquis priuari ſtemmatibus, ſic opus erat vt tantùm in ſe illi belli filii Dei deſcenderent, vt ſe ipſos indignos nomine humanitatis & terræ filios afferrent, quod quia factum non eſt, Diluuio periere. Prima hæc lex poſtdiluuiana erat, vt qui humanitatem violaret ab ejus gradu excideret, quod ne fieret aurei ſeculi homines alieno recentique periculo edocti tantum timebant vt in officio continerentur. Qui dominationem temporalem expeterent inter Vmbros, penes quos erat jus regni, illi fiebant ſenſim aborigines, interque populares exauthorati detrudebantur. Nam apud Razi-Hinuos ob ſummam frugalitatem & victus parſimoniam, non erat ambitioni locus, ſicut nec inter noſtrates ſacrificos, quamdiu continentiâ, humilitate, abjectione, laboribus, inediâ, ſanguine, vitâ, famæque præſenti diſpendio veram promouere pietatem elaborarunt. Iam verò antequam ex Eturia

Aſiaue in Europam veniretur, maxima colluuies Aboriginum in oriente fuit. Totum enim genus Chami,ſiue Chameſis,aut Cameſeni, eò quòd priſcæ fraudis veſtigia in nouum introduxerat orbem, & reuerentiâ minori quàm par eſſet in parentem & ſuum & vniuerſi commiſiſſet, fuerat ſeruituti fratrum per paternam imprecationem addictus, & per ſeruitutem capite minutus, & inter Aborigines reductus. Vnde vnà cum ipſis Atalicis,ſeu Iapetitis,& Noachitis multi conuenerant Aborigines ſeu Chamitæ, quibus tanquam colonis & ſeruis publicis data eſt pars montium & ſiniſtra fluminis. Vnde Cato in Fragmentis originum ait,ſuffragante Solino, Plinio,Catone,& quiſquis veriùs de Italia ſcripſit:Aborigines, qui à Tyberi ad Sarnum habitarunt,prolem eſſe Vmbrorum,quorum vrbs vetuſtiſsima eſt Chameſena aut Camerena, Camerinum hodie vocant, quæ ab authore Aboriginum primo nomen habet. Quòd autem tam anxiè aliqui priſca vocabula,quæ latina ſunt, ad linguæ priſcæ etymon detorquent, non placet: Nam ſenſim à ſancta lingua deflectentes cæteræ per confuſionis Tyrannicæ pœnam, ſua etiam habere debent vocabula, origines, rationes. Originis vox à luce,quam primùm in ſuo ortu res ortæ concipiunt, dicitur: אור or autem in lin-

gua ſancta lux eſt. Inde origo, ortus, orior, aurum, aura,& quæ ab his deſcendunt,deducta ſunt. Nomen illud Aboriginum non fuit prius tractum in inuidiam quàm incipiente ducentis poſt illuuiem annis Tyrannidum violentia aureum ſeculum euaneſcere cœpit. Licet enim circa centeſimum & triceſimum poſt diluuium annum in turri Babylonica conuenerint Gygantei generis anteſignani vt diuinæ obſiſtere potentiæ tentarent, non tamen in vicinos ſtatim eſt ſæuitum. Chameſes corruptelæ antediluuianæ author ſciens ſedem Hataliæ eſſe præſtantiſsimã cum magna Aboriginum ſuorum,videlicet filiorum & nepotum, turba irrupit in Italiam,& inficere priſco ſcelere incœpit quotquot habuit obuios,donec pater vniuerſi rediens illum compeſcuit, fecitque vt probroſum nomen eorum Aboriginum eſſet qui illi conſenſiſſent. Qui itaque reſipuerant ex priſcis Aboriginibus,(nam pœna illa in reſipiſcentiam tantùm,& non in infamiam dabatur, vti in Chriſtianiſmo priſca excommunicatio, inter Romanos exauthoratio) ſunt in ſuum genus repoſiti, nefarii ſegregati. Sed tamen fieri non potuit quin ſenſim genus adulterinum in ſuam ambitionem non repedauerit, fauoreque ſuorum geniorum vſque ad authoritatem tyrannidis occupatæ venerit, vnde Cæſarum no-

men. Vana itaque & excogitata Græcanica fabula eſt, qua volunt non tantùm totius Græciæ ſtupidiſsimos Arcadas parùm à belluis differentes dediſſe Italiæ ſuos Aborigines, ſed inter illos volunt fuiſſe non humaniores, ſed agreſtiores & in montibus Arcadicis aſſuetos. O fœlicem tali origine Italiam! Sed ne deeſſet fabulæ fides, ajunt fuiſſe eorum ducem Oenotrium, illum videlicet ſanctorum ſanctiſsimum ſapientumque ſapientiſsimum, à quo totus orbis trahit originem. Non eſt quidem negandum quin multi admodum fuerint Iani, Oenotrii, Iapeti, Atali, & ſimilium nominum claritate tecti inſignes eo ſeculo, ſicuti inter Iudæos, Moſes, Iudas, Iacobos, inter Iſmaëlitas Muhamedes, Muſtafas, Habdallas, inter Chriſtianos noſtrorum ſanctorum nominibus claros videmus, vnde hiſtoriarum difficultas. Sed quum tempora nullo modo patiantur illam Græcam fabulam ſua veritate frui, vt in Ioannis Annii commentariis videri poteſt, in merum mendacium cenſeo reponendum. De Aboriginibus, qui tempore Aeneæ fuere, crediderim quidem à montibus, quos ſecuritatis gratiâ ob pyratas inhabitarent, potuiſſe nomen à Græca mereri etymologia. Mons enim ὄρος ideo Græcè dicitur, quòd ea pars terræ ob eminentiam ſit prima & vltima אחרית, id eſt,

ipſius lucis particeps. Quum autem eſſent connexæ hæ tres generationes in Eturiæ finibus à mari vſq, ad montes, & pars reproba oppoſuerit Saturniam à ſecũdo Saturno dictam ipſi Antipoli & toti Eturiæ, neceſſe fuit diſtinguere & originis dediſſe rationes.

Quæ eſſet in Eturia Razi-Hinuorum facultas authoritaſque.

MVLTIS quidem admodum de cauſis factũ eſt vt Deucalionis ſiue Dulcalianis nomen habuerit Ianus, cujus vocem præclariſsimam à priſcis ſeculis in ſua retraxit Græcia. Nam quòd duorum ſæculorum recitaret hiſtorias quas viderat, quòd ritu ſacrorum & ciuili inſtitueret, quòd ſacro profanoque præſcriberet magiſtratui, quòd ſecreta communiaque traderet, quòd de cœleſtium vti & de terreſtrium ſcientia tractaret, quòd lingua ſecreta myſticaque & communi vulgarique pro ingenii ratione ſuos informaret, & ſimilia hujuſmodi, vnde bifrontis meruit ſtatuam, ſicut & nomen, tamen certiſsimum eſt nullo alio nomine, quàm quia primùm vires ingenii informando potentiſsime informari curaret, & demum vires corporis exerceri, vt comparatis vtriuſque in homine naturæ viribus ne ſpiritus vnquam extinguerent-

tur, videret tandem vt quiſque præſtanti & ingenii & virium ornamento naſceretur, præſtantiſsimo etiam modo educaretur, & ſi non poſſet inter ſacros principes, inter profanos locũ haberet, aut ſaltem inter Aborigines minime malus eſſet. Falluntur verò totoque errãt cœlo, qui putant ea ſecula ſummâ doctrinarum præcipuarum cognitione caruiſſe. Præcipuæ vero & à noſtro vſu remotiſsimæ diſciplinæ ſunt de rebus ſacris & de Cœleſtibus, deque euentibus rerum inde eductis, quod ſoli inter Orientales Profetæ & Magi potuerunt, in qua parte quantum excelluerit Razi-Hinuorum parens factis & delectis locis oſtendit. De profetia ſiue certiſsima rerum diuinarum intelligentia ſatis patet ex hoc, quòd vnus tãtâ familiaritate ſubſtantiarum ſeparatarum pollebat, vt ad eius arbitrium ſponte omnia genera animãtium, vt cum eo ſaluarentur eorum ſpecies, cogerentur. Certitudo etiam aderat homini rerum diuinarum tam præſens, vt ſolus ſibi aptauerit Arcam nauigiumue in ſalutem. Ad hanc verò diem videmus quàm prudens in cœli effectibus deprehendendis fuerit, quum in toto terrarum orbe poſt Ieruſalem in Syria, vnde duces religionis, nulla in toto orbe habitatio celebrior, major, potentiorue fuerit quàm quæ media fuit in Italia. Quum itaque ſit primum præſtantiſsimumque

mumque optimi patris patriæ & veri principis ſtudium, vt nullum indiuiduũ eorum,pro quibus conditus mundus eſt,negligatur: Nam nullus tam infœlici ſorte naſcitur homo,quin cultu poſsit vtiliſsimum Reipub. fieri membrũ. Altera pars ſtudii erat,vt ipſum Reipubl. corpus aſsidue religionum moueretur arbitrio, & à Dei timore inciperent omnia moueri. Quos itaque inſtituit ſuarum doctrinarum alumnos; primùm vitâ integerrimâ incorruptâque eſſe voluit,vt penes quos ſacras traditiones in vſum poſteritatis deponeret, juſsitque vt in arcanis ita haberent ſacras præſcriptiones,vt nemo niſi initiatus inter eos,& ad id jam aptus,vt poſſet velletque quaſi noua generatione homines reficere & denuo generare, vnde nomen habebant, ſecretioribus myſticiſque imbueretur doctrinis. Hoc enim inter priſcæ prudentiæ profeſſores erat conſtitutum, vt populari inſtitutioni & legibus eſſet peculiaris doctrina,quæ omnibus eſſet communis, cæterùm inter ipſos ſapientiæ alumnos eſſet ſecretior quædã & ab vſu vulgarium remotiſsima,à qua vis Prædictionum,Magiæ,& Diuinioris ſapientiæ pendebat. Sic fuit olim apud Druidas,Vmbrorũ ſeu Gallorum ſapientiæ conſeruatores. Sic & apud Brahmanes,qui ab illegitimis Abrahami filiis in tota India nomen & ſapientiam ſparſerunt,

quorũ hodie in Brahminis ſacerdotibus Indiæ ſuperſunt imitatores, qui quum populares permittant in falſo cultu agere, tamen ipſi inter ſe ſecretiores habent Magiæ diſciplinas. Inde in Aegypto fuere literæ communes & Hieroglyficæ. Apud Hebræos ſic fuit vſitatum interpretationis genus, vt altiſsimis referta myſteriis nõ niſi ore in aures transfunderetur diſcipuli, quãdiu res eorum floruerũt. Paulò poſt in vnum volumen, quod ad manus noſtras peruenit, ſecreta illa diſciplina, quam, eò quòd recipiatur auditu, & non lectione, Cabalam vocarunt, ſummum genus ſapientiæ diuinæ. Razi-Hinui, id eſt, ſecreti propagatores, ea de re dicti ſunt. Licet enim inſtituendæ præeſſent iuuentuti & principum potiſsimũm, vt ait Cicero, liberos in religionis Romanæ conſeruationem inſtituerent, tamen ſcientiã ſecretior, Euocandorum geniorum, alligandorumque prodigiorum, & ſignorum cœleſtium interpretandorum, quæ ſcientia omnino noſtro deſyderatur ſeculo, ſibi vnis ſoliſque ſeruabant. Sunt autem illi ipſi Razi-Hinui iidẽ qui & Ethruſci ſeu Eturi Tuſci, vt quod Cicero & cæteri humanitatis authores ipſis Eturituſcis Eturiæue ſacerdotibus adſcribunt, illud ipſum ſit Razi-Hinuorũ. Verùm à priſco vocabulo, quod nobis inſtauratum reliquit Halicarnaſſeus, poſteritas ſenſim deflexit, & pro

Razi-Hinuis Etruſcos vocauit. Eturituſci enim ſiue Ethruſci ſunt Eturiæ Tuſcii, id eſt, ſacrifices conſeruatores.

Cap. XVIII.

Quomodo poſſit conſtare quòd Ianus inſtituerit Razinuos & ſint iidem cum Eturituſcis, Quum Etruſci à Tagete ſe accepiſſe ſuas doctrinas affirment.

NON immeritò ſcriptum reliquerũt noſtri maiores, Quòd veritas à quocunque dicatur, à Deo ſpirituue ſancto eſt. Vnus enim eſt veritatis fons. Hinc venit illatio, Quòd ſi veritas à quocunque dicatur à ſpiritu ſancto eſt, ergo veritas à quocunque dicta conſyderanda & recipienda eſt. Vnde noſtræ doctrinæ anteſignanus Paulus volens oſtendere, & ſi particularis Deo fuerit de populo Hebræo, & ſecundùm illum de Chriſtiano cura, tamen vbiuis gentium quantauis falſitate obrutorum fecit vt magiſtratuum ordinatio ita à Deo eſſe crederetur, vt nõ tantùm illi in iis qui veritati non obſunt omnino tanquam Dei miniſtris obediretur, ſed etiam vt ſummus veruſque Hebræorum & Chriſtianorum Deus oraretur, vt omnes illi, qui vbiuis gentium ſunt in dignitate conſtituti, tranquillam & diuturnã vitam agerent. Sic igitur videtur vbiuis gentium & magiſtratus, & veritas fuiſſe à

Deo. Quare non tantùm ſunt diſcutiendæ illæ inſtitutiones, quas à populo Hebræo habemus, ſed etiam quæ ſingulis in locis & maximè Romæ occiduæ fecit Deus vt concederentur. Hoc mihi aſſumptũ volo, eò quòd non dubito quoſdam ſtatim hîc exclamaturos, me à ſacris ad fabulas priſcaſue fictiones conuolare, velle priſcã ſuperſtitionem inſtaurare. Equidem quũ Deus fecerit vt ſuperſint authores humanitatis, quibus fidem omnino eleuare non debemus, qui nobis priſcarum inſtitutionum memorias reliquerint, enitendum omnino eſt, vt diſpulſis tenebris clariſsimè quid à ſanctiſsimis Noachi præceptis ſeculique aurei vita, pro qua Deus mundum condiderat, ipſum genus humanum abduxerit, vt poſsimus ad id repedare, quòd Deus ſemel inſtituit & voluit. Nam eſt omnino neceſſarium, vt profetia Lemechide filio ſuo Noacho locum in vniuerſum quantum Deus voluit habeat, vt ſub ejus inſtituto reſtituantur omnia. Sic habet, Hic enim conſolabitur nos ab operibus noſtris & ab afflictione manuum noſtrarum, quas habemus à terra, cui maledixit Deus. Ex vi diuinæ voluntatis & hujus profetiæ totus orbis in votis Aureum ſeculum habet, quod fruſtra appeti non poteſt. Hæc præmiſſa volui, vt elaborent vnà mecum humanitatis amatores ipſius aurei ſæculi viuiradices ex-

quirere. Vnus ſupra omnium hominum memoriam fuit Etruriæ populus, cui poſt Deum verum fuit ſemper primus deorum Ianus Bifrons, Quadrifrons, Dodecabomus, cujus tamen manes ad Tyberim & juxta Ianiculum montem magis incubuerunt, & ſicut in ſanctis Chriſtianiſmi & Iudaiſmi hominibus, crebris miraculis adfuit inuocantibus. Credemus enim negatum hominum ſanctiſsimo, quōd Eliæ pallio, quōd Eliſei cadaueri, quōd ipſi maleficæ Pythoniſſe, quōd Paulo, quōd Agathæ & innumeris poſt mortem contigit, vt ſponte aut euocati ſpiritus non adſint inuocantibus? Nonne idem eſt Deus Noachi & Chriſtianorum? Nonne æquè membrum Chriſti fuit vt & Paulus, qui capite cæſus præſens Neroni in ſpiritu adfuit ſeque inſtar corporis oſtendit? Sacros ille ritus præſens inſtituerat Razi-Hinuis, ob negligentiam peſſum ibat religio, & nomen penè & ſacerdotes priſcos amiſerat. Adfuit in ſpectro Tages puer ſenex. Vt ut res habeat: Tages aut exaratus puer, aut Tages Maloc author hujus Etruſcæ diſciplinæ legitur. Sed cōcedēt ſenſibiles genios Socrati & Bruto, ipſi autē negabūt Etruriæ ſubſtantiā ſeparatam, quæ bonum reipu. curaret. Non hîc adferam Angelos Abrahami, Lothi, Iſraëlis, & Manbach; non exercitum illum, quem Eliſæus

puero oſtendit, quia in ſacris ſunt; mediis in annalibus apud innumeros ſcriptores, ſed maximè apud Obſequentem Iulium de Prodigiis commõſtrabo frequentiſsimè viſas fuiſſe armatorum & inermium acies & in aëre & in terra vſqueadeo, vt ipſæ herbæ & virgulta atteri & comminui eorum pedibus viſa ſint. Forſan fuit hoc difficilius in Etruria Deo quàm alibi terrarum. Atqui ſpiritus aut ſpectra non emergunt ex terra. Imò tota vis Pythicæ Vaticinationis ab ipſa terra profluxiſſe legitur. Terra eſt veluti generalis materia totius corporeæ naturæ, de qua & ſi ſunt inuiſibiles, tamen aſsiduè formæ innumeræ (præter eas quæ ſunt animarum in animantibus) educuntur, Lareſque & Genii dicuntur. Sunt hi Dæmones terreſtres, boni beneficique, quibus non tantùm Pythagorici, ſed & Moſes ipſe in ſacris ſuas partes deferri voluit. Ad eam enim rem mittebatur hircus alter in Deſertum ad Azazel genium terreſtrem, à quo caro rebellandi vim habet, vt in ſecretiori interpretatione ſacrorum videre licet. Genius itaque Eturiæ, cui vt iungeretur Ianus, eò venit, inſtar pueri adfuit, ſeu ex aratri ſulco, ſeu ex Antro, ſeu ex via nil refert, ſemper enim quæreretur cur non aliunde? & vt res eſſet commendabilior, inſtar ſapientiſsimi viri loquutus puer fecit vt ſacra ſcriberetur diſci-

plina, quam poſtea Malot ſeu Maloc Tages Ra-
zi-Hinuus locupletauit. Sed magis mirabun-
tur, quòd ex prodigiorum interpretatione, ex
Aruſpicina extiſpicinaue & hujuſcemodi ſa-
cram fecerim diſciplinam. Varia quidem cer-
tè genera ſuæ voluntatis cognoſcendæ homi-
nesque per religionem in officio retinendi
Deus dedit mortalibus. Sed ad hoc vt omni-
no gloria in eum referatur. Derelictus eſt vbi-
uis gentium Deus. Malus dæmon in ejus lo-
cum ſucceſsit. Sed res ipſæ, quæ de mediorum
genere ſunt, poterant tantò magis in Dei lau-
dem conuerti, quantò ſunt maiori ſapientiæ
conjunctæ. Nulla res magis ad timorem Dei
incitat quàm vera cujuſpiam euentus prædi-
ctio. Somnia ſunt malefida. Tamen bona pars
religionis à ſynceris ſanctorum ſomniis pen-
det. Quid ſortibus vanius? Tamen principes
in noſtra religione viri ſortibus diuinæ volun-
tatis oſtendêre ſignum in numero apoſtolico
complendo. Nomine omnibus gentibus ipſa
fuit Magia in odio: atqui Magi prius ex cœlis
quàm Iudæi ex ſcripturis cognouere Chri-
ſtum. Ipſa itaque prodigiorum interpretatio,
modò gloria Deo reddatur, erat præſtantiſsi-
ma ſcientia mundi. Prodigia enim & oſtenta
ſunt cœli & geniorum apoteleſmata, per quæ
ſummi Dei voluntas ſigno ſenſibili ſciebatur,

& tam magna erat in bonis viris quanta viſa fuit in Accio Nauio. Præſens igitur votis aderat Noachus cum patriæ genio, qui Tagiſs. תגיש, id eſt, Apicis ſummæue Coronæ homo, eſt dictus. Apex enim תג Tag, dicitur. Chaldæa & Perſica lingua تاج coronam, ſceptrum, & principis inſigne ſonat. Vnus itaque idemque populus Etruriæ ſemper fuit, cui vnus Ianus fuit deorum ſummus, fuit & vnus ſacrificum in Razi-Hinuis & Ethruſcis ordo. Quare eandem à Iano & à Tageſſo opus eſt fuiſſe inſtauratam diſciplinam, vt tantò magis coleretur Deus ſummus, quantò præſentior ejus majeſtas adeſſe videretur in Diſciplina difficillima per ſuos interpretes enucleanda.

Cap. xix.

Quod in gloria poſuit Moſes & Solomon, in ſcientia Orientalium & Aegyptiorum excelluiſſe, multò verò magis Noachus.

SVpra illas, quæ in vſu vulgari ſunt poſitæ, quaſque liberales vocant, tres apud priſcos fuere diſciplinæ. Vna ſupracœleſtium rerum, quæ ſacra dicitur, cujus finis eſſe debet, vt moribus ſinguli homines ſint conformes Deo. Altera eſt Cœleſtium, id eſt, effectuum illorum, qui aſsiduè à cœlo ob diuerſos motus pendent, cujus maximus

mus vſus eſt in præcauendis illis calamitatibus & mutationibus, quæ reipubl. imminent. Tertia eſt in conſyderatione rerum ſub cœlo poſitarum, quæ quum infinita prænotionis habeat genera, nullum tamen vnquam prius habuit, quàm vt ibi motus ſpiritus naturalis reſpiceret, id eſt, in corde & extis, vbi ſpiritus eſt materiæ conjunctiſsimus. Hæc ad prodigiorum naturam interpretandam olim fuit ſummè culta. Quum enim ſummo Deo animalia ipſa viua mundaque ſacrificaret Noachus, etiam ad ejus Dei honorem rimabatur exta. Primum genus diſciplinæ eſt reuera Hebræorum, vnde & noſtra profluxere. Alterum eſt Abrahmanum & filiorum orientis, vt ſacra dicunt. Tertium proprium fuit Aegyptiorum. Veri Magi ex tribus generibus decerpebant quartum. Quòd ſi Moſes legislator in orientalium Aegyptiorumque diſciplina excelluit, vt ipſi teſtantur Hebræi, Solomon autem Rex ſapientiſsimus ſuam inde auxit ſapientiam, vitione dabitur Noacho Mundi inſtauratori, quod aliis in lege Dei fuit laudabile? Potuerat quidem ipſe princeps Profetarum, Magorum, & ſapiētum Ianus eaſdem Etruriæ traditiones de ſacris, quæ ſub Moſe Canonicæ duce decalogo cœlitus petito factæ ſunt, ſuis reuelaſſe Razi-Hinuis, ſicut externos cultus ad legis inſtar inſtitui voluit, vt ſuo loco monſtra-

m

bimus, ſed quum ſciret ad loca ſacra ipſi Adamo in Syria debere authoritatem Diuinæ religionis, vbi olim Mens mentium Chriſtus ea de re veniret in propria, referri, non debuit vltra ſenſibile palpabileque diſciplinæ diuinæ genus ſuis tradere. Res enim etiam ſacroſanctiſsimæ ipſo vſu vileſcunt, & ſenſim ſuos cultores in hypocriſim labi ſinunt, ita vt nec corruptæ diſciplinæ inſtaurationem admittant, nec ſe à ſua dimoueri conſuetudine patiantur. Sat itaque habuit illis, quos ſciebat ab hoc genere ſenſibili ſacrorum in verum & Diuinum olim tranſituros, (leo enim ipſi cedet arieti) ea dediſſe cum lege ſeu teſtamento æterno, quæ aliquando à corporalibus ad ſpiritualia tranſirent; Quando vnum mundi Brachium temporale in jure Iapeti Ataliue in ipſa Italia fuerit fixum, alterum autem ſpirituale Ieroſolymis fuerit ab eadem potentia confirmatum, vt ibi ſpirituale à corporali paſcatur, alatur, & conſeruetur, vbi Chriſtus ad hanc rem in propria venit; vbi autem in petro venit, iterum crucifigi ſpiritualiter, generalis potentia mundi conſeruetur ſecundùm jura ab ipſo Noacho inſtituta.

Cap. XX.

Quòd Priſca Romanorum religio ortum ab Etruſcis habuerit.

Et ſi noſtrates tàm ob cultus verioris rationem, quàm ob falſi cultus vbiuis gentium ſparſi cognitionem, nec enim aliud fuiſſe credũt multi quàm quod viderunt, putant nulla vnquam verioris religionis fuiſſe principia; tamen ſi ex æquitate & veritate magis quàm ex affectu res ipſas perpendere voluerint, inuenient tantò præclariores ſanctioreſque olim fuiſſe veri cultus Inſtitutiones, quantò poſtea in deteriores effectus degenerarunt. Et ex hujus axiomatis ratione fatebũtur Romæ, vbi fuit totius idololatriæ aſylon, fuiſſe olim præclariſsimam rerum Diuinarum inſtitutionem. Antequã enim pſeudothreſcia in orbem irrepſiſſet, licet fidelibus jam poſt circumciſum Abrahamũ (qui 50 poſt Noachi mortẽ anno circũciſionem accepit) matrimonia gentiũ eſſent prohibita, tamẽ Ioſefus in Aegypto ſanctiſsimos liberos ſuſcepit ex ſacerdotis Eliopoleos filia. Moſes ſimiliter ex Zippora filia ſacerdotis Madianitarũ, qui ſunt Arabes & Iſmaëlitæ, ſuſcepit liberos miniſtros tabernaculi ſancti. Tũc enim vbiuis gẽtiũ fere adhuc colebatur proprius regionum Genius vel angelus. Cananæi ſoli, progenies maledicti Chami,

in Syria occuparant ſacras poſſeſsiones, idololatriâque infecerant, ne ſummæ intelligentiæ mundi, quæ ibi incumbit, ſacra facerent. Romæ igitur, quæ pridem, antequam illam Romulus Remuſque inſtaurarent, erat in Antipoli & Saturnia, Noachus ſategit perfectiſsimum inſtituere cultum. Sicut enim in Syria ſeu terra ſancta prima intelligentiarum mouentium vt in finem colitur, ſic Romæ voluit vt prima mouentium vt in locum & cœlo affixarum coleretur. Nec abhorret hoc à veritate catholica. Cenſent enim inſignes veræ pietatis interpretes, quòd colere Angelos, & ſi conſtitutum eſſet animata eſſe ſydera, colere eorum ſpiritus, modò ſumma laus Deo ſeruaretur, ſumma pietas eſſet. Nam angeli à ſanctis viris culti leguntur. Præterquam quòd verò eſt ſanctiſsimum credere, vt ſanctiſsimus vbiuis gentium nedum Romæ ad ſuos manes ſanctiſsimum inſtituit cultum, duobus argumentis videtur omnino ab Etruſcis emanaſſe religioſus ritus Romanorum. Quum enim eſſet apud eos, qui euocandorum geniorum & fulminum arte ſingulari pollebant, periculoſiſsimum & locum & nomen indicare, vbi ratione miraculi vrbis fundamenta iacere vellent, tamen inuento capite humano, vbi poſtea Capitolium conſtitutum eſt pro vrbis arce, opus fuit adiri Vatem Etru-

ſcum,qui precationibus locum muniret, geniumque ſuæ alligaret glebæ,vnde Romana ad hanc diem felicitas. Certe inter Saturnitas & Aborigines,qui à Tyberi ad Sarnum agebant, non poterat deeſſe vates, ſed ſumma ſacrorum Authoritas ab Etruſcis dependebat, vt hodie orbis à Leonina. Confirmatur id argumenti ex eo,quod ſcribit primo de Diuinatione, Cic. Quúmque magna vis (ait) videretur eſſe & in impetrandis conſulendiſque rebus, & in monſtris interpretandis ac procurandis in Aruſpicum diſciplina, omnem hanc ex Etruria ſcientiam adhibebant, &c. Alterum verò argumentum inde deductum eſt ex his ejuſdem ſcriptoris verbis ab eodem libro deſumptis, In Syria, ait, Chaldæi cognitione aſtrorum ſolertiaque ingeniorum antecellunt. Etruria autem de cœlo tacta ſcientiſsimè animaduertit, eademque interpretatur, quid quibuſque oſtendatur monſtris atque portentis. Quocirca benè apud majores noſtros ſenatus, tùm, quùm florebat imperium, decreuit, vt de principum filiis ſex ſingulis Etruriæ populis in diſciplinam traderentur, ne ars tanta propter tenuitatem hominum à religionis authoritate abduceretur ad mercedem & quæſtum. Non eſt dubium,quum ſumma religionis authoritas eſſet in Prodigiorum interpretatione, ad hoc

fuiſſe aſsiduè educatos illos duos & ſeptuaginta iuuenes principes, vt Etruſcis imbuti præceptionibus Rempublicam ſuam, quum occurreret occaſio, regerent. Summos pontifices habebat Roma & reges ſacrificulos, ſed Etruria habebat qui illis præſcriberent vti Moſes ſupra Aharon in ſacris fuiſſe legitur.

Unde primò emerſit falſus inter Romanos cultus.

SVMMA inter optimos aurei ſeculi homines contemplatio rerum & Diuinarum & cœleſtium & humanarũ fecit, vt pro rerum variis cognitionibus conſyderationibuſque vni & eidem rei varia applicarent nomina, quod fuit in ſacris etiã literis vſitatum, vt in nominum impoſitione & mutatione crebra videre licet. Senſim autem poſteritas in ferrea terreaque aut fictilia tendens ſecula, omnino rerum cœleſtium oblita, putauit eſſe diuerſiſsima, quæ eadem erant. Acceſsit impiorum & perditorum hominum tyrannis. Quò enim eſſent ſcelere contaminatiores, eò magis in præclariſsimos ſanctorum titulos inuolare ſategebant, adeò vt impuriſsimus mortalium Iupiter non erubuerit ſibi ſacroſanctum nomen Dei Iouah vendicare. Succeſsit

poſt eas tenebras Græca fabuloſitas, quæ vt videretur rebus omnibus dare origines, curauit antiqua abolere veraque exterminare, vt fabulas originibus aſſereret. Ad illud vſque tempus, quo nugari cœpit Græcia, tanta librorum erat paucitas, vt ferè tota vetus religionis tractatio intercidiſſet. Quamdiu enim cultus veri Dei & ſuæ intelligentiæ durauit, magis animis & memoria moribuſque, quàm libris & doctrinis ſeruatus eſt. Ad hæc, vbi viderunt Etruſci Latinos Romanoſque falſitatis Græcæ accepiſſe commercium, cœperunt etiam Latinas literas exhorrere, ita vt vix ſeptingenteſimo vrbis anno eas admiſerint vnà cum Imperio.

Cap. XXII.

Quàm multis nominibus Ianus ſit uocatus.

PRAETER nomina humanitatis, quæ ſunt Nochus ſeu Noachus, Ianus, Ogyges, Deucalin, Proteus, Vertumnus, Gallus, pater parenſue hominum, ratione diuini & ſuper omnes homines qui poſtea fuerunt ſummi ingenii ſpiritus & mentis dictus eſt Deus, Deorum genitor & pater, Olympus ſeu Holamaba, Arſah, Cœlum Sol, Chaos, ſemen mundi, anima mundi, motor cœlorum & vniuerſitatis, & ob ſepulturam Saturnus, ob præſentem diuinitatem Iehouis

mam fecere, putantes ſe ſecretius prodere nomen, ſic de primo hominum fecere, vt fabulis ſeruiret. Vertumnũ Latini à vertendo ideo dixere, quòd in omnes formas, vt omnibus omnia fieret, ſe conuertebat. Sed quum peritiſsimi intelligentiarum ſeparatarum ſcirent in ſummo gradu illi extrinſecus adfuiſſe eam mentis vniuerſalis & ſpiritus generalis partem, quæ ſumma eſſet, & inſtar omnium, & omnia ſub Deo in rerum Naturis adminiſtraret, eò quòd in omnes formas, hominem verum verteret, nomẽ meruit. Quod Gallus ſit dictus, ex primogenituræ ejus vocabulo poteſt cognoſci: Ejus enim primogenitus fuit Iapetus, cujus rurſum primogenitus fuit Gomerus primo poſt diluuium natus. Ioſefus autem ait eos, qui ſuo ſeculo Galli ſeu Galatæ nominabantur, olim vocatos fuiſſe Gomeritas, quos Gomer inſtituit. Beroſus autem affirmat in ipſa Vmbria eos, qui erãt ex poſteritate Gomeri, auito nomine vocatos fuiſſe à Iano Gallos. Quòd ſi deprecemur viri authoritatem, audiamus Romanos & in primis Catonẽ, qui ſic ait: Veniſſe ex illis, qui diluuio ſuperſtites fuerant, ab Armenia Ianum in Italiam cum Gallis progenitoribus Vmbrorum &c. Quare auitum nomen eorum, qui fuerunt diluuio ſuperſtites, eſt Gallus, fluctibusue ereptus, quod auitum nomen ſoli Gomeritarum familiæ voluit

dari. Quàm meritò verò parens hominum ſit dictus Gallus, ſatis conſtat. Ratione autem diuinitatis dictus eſt Deus, ob conformitatẽ cum Mente prima: Nam in ſacris & Angeli, & iudices, & ſacerdotes, & fideles dii dicuntur, & filii excelſi omnes. Vt enim Ariſtoteles benè dixit ad Theologum ſeu metaphyſicum ſpectare, vt de primo motore, qui omnino immobilis eſt & immotus, tractet, ita priſci Theologi vt & filoſofi nouerant illam Mentem, quæ extrinſecus in omnes aduenit homines, Quæ eſt vnitas creata apud Boëtium, ſapientia creata apud Petrum Lombardũ, fons idearum menſuræ mundi apud Platonem, intellectus generalis omnium hominum actu ſemper intelligens, apud Plotinum, mundi anima Pythagoricis, Mens Meſsiæ priſcis Hebræorũ Theologis, in ſumma illa eſt cauſa, quam Ariſtoteles aſsignat ſub illo immoto immobilique principio, Quæ aſsiduè moueatur & moueat, quæ alioqui generalis animorum fons, nomine Mahad apud Arabas dicitur, cui forſan poſſet intellectus generalis ipſius Aben Reiſsi quadrare. Hanc enim naturam Pythagoras à profetis & Abrahmanibus didicerat. Quũ autem omnes homines immortalitatis Diuinitatisq; ſeminarium ab ea natura, quæ conſubſtantialiter eſt immoto immobilique Deo vnita, Deuſque eſt, recipiant, ſanctiſsimi olim homi-

nes non immeritò Deorum vocabantur nomine à poſteris, ſicuti ſanctos hodie, quia Deus eorum ſanctus eſt, dicimus. Modò enim res intelligatur, nil intereſt, vtrùm primæ mentis membra voces ſanctos aut deos, quum ſacra nos omnes deos vocent: periculum tantùm in abuſu, non in reipſa eſſe, ſanctitate inſignes ex ipſo Nati fecerunt vt deorū pater diceretur. Olympus autem ſeu holamaba cœlum & ſeculum venturū, quod malè olybama legunt, dictus eſt, quòd animæ cœli ſiue intelligentiarum mouentium, vt in locum præſtantiſsima, & cum qua eſt ſeculi futuri fœlicitas, deoque vnita, ſummopere illum inhabitaret. Illam partem, quam nuper dixi, vocant intellectum agentem, qui mouet vt in finem, & cauſat habitus. Hanc autem intellectum poſsibilē Materiæ ducem. ARSA pro ſole ponunt. Eſt enim luminis princeps linguâ ſanctâ & Perſicâ. Cœlum & ſol voce, non ſignificatione, differunt à præcedentibus. Chaos dictus eſt, eò quòd veluti in vna maſſa totius Naturæ vniuerſitas ab ejus induſtria in præſens eſſe venit, & quòd veluti in primario cæcoque & latenti Naturæ motu, ipſa ſola Naturâ conſcia, omnia delituerunt & demum præſentem hauſere lucem, ſic omnia accepta ferre debemus vni omnium inſtauratori Noacho. De ſemine mundi par eſt ratio. Animam mundi ideo vocabant,

quòd ſeſe in illum totius naturæ effudiſſet virtus & potentia. Abuſa eſt autem antiquitas ſicut & noſtra ætas animæ, animi, ſpiritusque, & mentis vocabulo. Mens autem ſeu Intellectus agens, & intellectus generalis in finem motor, eſt ſummũ genus ſubſtantiæ ſeparatæ mobilis. Spiritus & animus in ſecundo loco vti anima cœli. Anima autem & corpus ſunt inferiora, ob mentis itaque præſentiam dictus eſt anima mundi. Eadem ratione motor cœlorum & vniuerſitatis. Si enim animal illud, quod omnia mouet, & per quod cætera omnia capiunt Deum, nobis ſui copiam facit, jure quæcunq. facit nobis concedit. Sumus enim vnum in eo ſicut ipſe eſt vnum cum Deo, & omnia quæ habet dedit ſuis: licèt enim nec Noachus, nec vllus ſanctorum vnquam mouit cœlum, tamen vt cognoſcatur ſpiritus & Intellectus motor cœli, in nobis opus fuit manifeſtari, vt dum denominabantur homines à præſtantiori eorum parte, illa tandem in ſeipſa glorificaretur, & per illam Deus. Saturni nomen eſt ab Arcæ ſeu vrnæ depoſitione in locum ſacrum ſepulturæ, quod nomen potiſsimùm ambiuere tyranni. Crediderim facilè vt maxima à pue-ris temeritas ſit commiſſa, quum nomen יהוה Ieouis aut יהוה Heuah eſt publicè editum. Nam antiqui in religione ſemper poſuere illius prolationem. Licèt autem multis locis in ſacris poſ-

ſit probari, quòd non tantùm de Deo trino & vno dicatur in perſona patris, aut filii, aut ſpiritus ſanƈti, ſed quòd etiam de illa ſapientia creata increatæ conſubſtantialiter ante omnia ſecula vnita ſit crebrò ſcriptum, tamen temerè faƈtum puto, quòd homini ſit adſcriptũ. ybi autẽ Orficorum licẽtia illud adſcripſit primo mobili, venit perditus ille pæderaſtes Iupiter Græcorum, & in ſacrum nomen inuolauit, eò quòd fuerat imprudenter adſcriptum huic ſanƈtorum hominum anteſignano. Sceptri auƈtor eſt, quia quicquid eſt imperiorum juſtorum ab eo ſunt. Ideo clauem cœli geſtabat, vt pios inſtar Petri in cœlum introduceret, qui videlicet ſanƈtis obtemperaſſent monitis Teſtamenti æterni, aut quòd ejus bonitate duce & exemplo omnes omnibus paterent ædes, timore impiorum ſublato. Sagæ aut ſagis vocabulum à magnitudine ſanƈtitateque eſt. De Oenotrio diximus. A ſingulis porrò locis, vbi miracula ejus nomine ſunt edita, aut vbi ſponte colebatur, vti in duodecim Hetruriæ populis, nomina alia capiebat. Similiter & veſta ejus vxor variâ admodùm nuncupatione dicebatur: de qua ideo agendum eſt, quia totius religioſi cultus baſim in alterutro ſexu poſuit antiquitas.

Cap. XXIIII.

Quàm multiplici nomine diceretur Noachi vxor Veſta, quaque ratione, deque varia intelligentiarum ſpecie.

ETſi inter ſubſtantias ſeparatas nulla ideo ſexuum videtur differentia, quòd nulla ſint communiter corpora illis impacta, nihilominus quum diligenter ipſas intelligentias orbium cœleſtium & partium eorum intereſſe diuerſiſsimarum motrices conſyderauerimus, videbimus clariſsimè vnum ordinem eſſe inſtar formarum maſculinarumque virtutum longè ſupra cœlos collocatarum, quæ mouent vt in finem ea omnia quæ à cœlo ſuſcitari debēt; Alterum autem eſſe inſtar Materiæ omnino orbi impactum, qui quidem inſtar fœminæ vterum gerentis mouet vt in locum. Primus ordo olim in ſecreta Hebræorum diſciplina maſculorum, inferior fœminarum dearum dicebatur. Ad horum inſtar eſt intelligentia animaue Solis ad Lunā: ſpiritus enim fœminitatis mundi in Luna, Maſculinitatis autem in ſole conſpicitur. Quod noſtrorum Theologorum anteſignanus Thomas in opuſculo de Subſtantiis ſeparatis affirmauit de vtroque ordine & Motore vt in finem tanquam ſemen patris, vt in locum tanquam vterus Matris, illud omnino eſt quod de Intellectu agente & poſsi-

bili filoſofi tradunt. Quum enim cœlum ſit aſſiduus actus & habitus præſentium videlicet in actu, præteritorum, & præſentium in habitu, motor ſit etiam in eo potentia ad omne tempus futurum neceſſe eſt. Aſsiduis enim conjunctionibus aſsidua fit in eo influxus diuerſitas. Vniformitas itaque & finis à motore vt in finem fieri debet. Diuerſitas autem influxuum eſt aſsidua potentialitas à locorum conjunctionibus pendens, vnde tota inferior naturæ diſtinctio. Summa itaque Intellectus agentis quadrat omnino illis motricibus vt in finem; Intellectus autem poſsibilis motricibus vt in locum. Sunt aut hi duo motores in ſuam vnitatem redacti, de quibus Ariſtoteles obſcurè licèt agit in ſcriptis de Generatione & corruptione. Sub immobili enim immotoq; Deo ponit vnum motorem, qui ideo mouet, quia eſt cõtinuè motũ, quod q; eſt extra materiam, quod quidem de cœlo ipſo intelligi nequit, priuſquam ejus intelligentiæ adſcripſeris. Motor enim immobilis nunquã actu mouetur nouo motu, quo tamen opus eſt ad motum cœli excitandum. Ponit autem tertio in loco eam cauſam, quæ velut in materiæ ſpecie ſita eſt, per quam generatio & corruptio fit. Ea eſt aut cœlum, aut ſpiritus illi impactus, animaue ejus. Et in hoc conſentit Platoni Ariſtoteles. Sat fuerit hanc reddidiſſe rationem, cur antiquitas

conſtituere voluerit Fœmineam vti & Maſculam vim diuinitatis. Hinc vbiuis gentium Samothraces dii primus maſculus videlicet & prima fœmina mundi. Ea de, Noamach, vt tradũt, Moſis auditores, vxor Noachi & mater mũdi, de ſtirpe Caïni ſeruata ſibi, in Italia varia nomina ſumpſit: dicta enim eſt Veſta, Rheah, Maiach, Arezia, à quatuor elementorum proprietate. Naoman antiquitas à pulchritudine vocabat. Veſta dicta eſt ab igne, quem ea de re veſtalibus virginibus ab ea conſecratis voluit aſſeruari. Rheah ſpiritum ſonat aërem-ue. Licet enim omnia ſenſibilia conſtent elementis aut defæcatis, vt cœlum, aut corruptioni obnoxiis, vt quæ intra cœlum ſunt, tamen inter ſumma authoritate viros fuit diſceptatum, quænam eſſet prima in elementis virtus. Ideo hæc vis Fœminea paſsibiliſque vtramuis quatuor cauſarum pro ſuæ actionis dignitate præferre poteſt. Maia dicta eſt ab aquarum poteſtate, Arezia à terra. Illam Græca fabuloſitas Thetim, hanc Cybelem vocarunt: Thetim à poſitione, Cybelem à receptaculo totius Naturæ: ſpiritus enim Domini, qui ferebatur ſuper aquas in rerum principio, eſt hujus materiæ dux, & illam molem intus alit, vnde matrum in tota natura virtus. Alias Ceres, eo quod hæc vis omnia veluti ex vtero pariat & procreet, dicitur: כרס enim venter eſt. Demeter, vt

Marginal notes (printed): נעמה · אסתא · ריח · מים · ארצית · θέσις · קבלה · כרס · δημήτηρ

vt Gemeter, id eſt, terra mater, eadem ratione etymo Græco vocatur; Ops aut Opis dicitur, quòd faciem effigiemque omnibus tribuat. Pandora eadem ratione, quòd omnia det; illa Hebræa Græcaque, hæc autem Græca tantùm etymologia eſt. Sunt & alia nomina innumera ad Matris mundi ſpiritum exprimendũ olim excogitata, quæ ſenſim Græcia nouitiis adſcripſit Diis, vt ex luce malè ſeruata tenebræ natæ ſint. Sed vnius Veſtæ communis vocabulum & religio ſatis tantæ fœminæ dignitatem notat. Quũ enim in ſingulis inſulis vrbis, ſicut et Ianus, ſacras ædes haberet, cõſtructa eſt demũ ædes Veſtæ cõmuni, de qua ſcriptum & receptũ erat, quòd eſſet inſtar omnium Dearum, ſicut Ianus omnium Deorum. Nec opus erat, ait Dio Halicarnaſſeus, vt qui hanc coleret vllam aliam deã coleret. Hanc autem ſpiritus rerum omnium molem Deam Syram vocabat ſuperſtitio priſca. Hæc autẽ erat ratio. Quũ enim in vna Natura, vna Calidi ſeu Ignis in Humidum agentis & vitæ omnium baſim in ipſa terra conſtituentis virtus, Secreto quidem, ſed tamen materiæ impacto ſpiritum hanc vitæ molem moueat, ideo, vt vita induſtrioſa Reip. eſſet diuturniſſima, volebãt ſancti viri, vt arte ignis, vti elemẽtorum nobiliſſimum deſicatoriumque, aleretur. Ideo & Chriſtus religionis Noachi, imò pro-

priæ ipſius inſtaurator, (Nam vita ſanctorum nil aliud eſt quàm ipſius Chriſti in ſua membra videntis viuentiſque abſcondita) ſacras expiationes in Aqua, Igne, & Spiritu ſancto poſuit. Ideo vitæ fons eſt in Aqua Igne tincta, quæ ſanguis eſt. Moſes ea de re inſtituerat, ne vnquam extinguerētur ſacræ candelabri lucernæ. Diuinitus præterea ignis in ſummo templi culmine viſus eſt, quàm diu ſacris bene ſunt vſi Hebræi, quibus atterendis flammæ mors dedit ſignum. Spiritus ſanctus Igneus eſt naturæ Baſis, & quia materiæ impactus eſt, fœminæ adſcribi ſolet: Qui de Samothracibus diis, Maſculo et fœmina Generali videlicet, cōſyderarit, facilè capiet, vt dixi, cur ſacra Iano & Veſtæ deorū ſanctorumue parentibus facerent, nominaq; omnium ſanctarum proprietatum naturalium & ſupernaturalium illis attribuerent. Hinc Philoſophorum (ſi cauſam primam amaſſet) principi Ariſtoteli, tāta fuit de diuina virtute ambiguitas, vt illi meritò adſcribat Cicero inconſtantiam. Sic enim primo de Deorū Natura, de illo ſcribit: Ariſtoteles quoque in tertio de Philoſophia libro multa turbat, à magiſtro Platone vno diſſentiens: Modò enim Menti omnem tribuit diuinitatem; Modò mundum ipſum Deum dicit eſſe; Modò quendam alium præficit mundo, eique eas partes tribuit, vt replicatione mundi quadam mo-

tum regat atque tueatur; tum cœli ardorem Deum dicit eſſe, non intelligens cœlum mundi eſſe partem, quam alio loco ipſe deſignarit Deum. In tanta naturæ obſcuritate verſatus eſt Ariſtoteles, eò quòd volens effugere viam doctrinæ Platonis, noluit idearum fontes agnoſcere. Nam eſt omnino neceſſarium vt ſicut in tota rerum natura videmus Formam, quæ inſtar maſculi eſt & Mens dicitur, & Materiam, quæ Fœminæ & Matribus dat baſin, & Compoſitũ, quod ex vtroque ſurgit, ita opus eſt dari ideas Formarum, quæ ſunt Mentes, Angeli, Genii, intelligentiæque motrices vt in finem, vnde maſculinitas, quando in procreatione animantibus prædominant, & ſpecies concedi Materiarum, quæ ſunt impactæ cœlo & ſunt propriè ſpiritus aut intellectus poſsibiles, à quib. Fœminæ ſunt in animantibus, & demum ſpiritus ex vtroque compoſiti duces intelligentias, vnde animarum & corporum ſocietas, quæ reuera coli ſub vno ſummo Deo vti ejus miniſtri debent. Mentium ordo Formalis tantùm eſt; Compoſitum Fœmina tantùm eſt quia mere patitur & mouetur à ſuperioribus. Cœleſtes intelligẽtiæ mediæ ſunt. Ideo Regio cœleſtis ab Orſcis fuit poſita communis Maſculeis & Fœmineis nomenclaris Deorum.

Quod quicquid à Moſe poſitum in lege eſt, quoque eſt vſus in reip. diuinæ inſtitutione, Noachus jam ſuo ſæculo aureo quatenus licuit expoſuerit, & primò de literis.

ANTEQVAM reuera poſsim demonſtrare Noachum in Etruria ſua leges legumque acceſsione ſimiles illis, quas Moſes Iſraëlitis poſuit, inſtituiſſe, opus eſt ex ipſo ſacrorum fonte me priùs demonſtrare, quòd præter Decalogi Tabulas, & peregrinationis Iſraëliticæ occurſus diutiſsime ante Moſem erant ſacri ritus. Quòd enim ipſo duce factum eſt, vt Lex omnibus Iſraëlitis poneretur, & omnes qui in ejus verba jurarant obligaret, illud pridem inter patres erat. Nam vt ab initio exordiar, cauſa ſeptemplicis influxus cœli jam ab ipſa creatione erat notũ ſeptenarii myſterium, ita ut ubiuis gentium ſeptem diebus numeratis rediretur ad primum facta in ſeptimo numerandi quiete, vndé adhuc nomina dierum ſunt à vocabulis planetarum ſeptem, licèt fabuloſitate Græca nomina ſunt infecta. Moſes autem primum ſacrorum ſuorum in paſchate poſuit ad ſeptimum menſem, cui ſeptem dies azymorum aſsignauit. Quum autem Hanochus ante diluuii tempora profeta fuerit & profetias ſcripſerit, vt hodie pro canonicis ha-

bentur in Aethiopia,nullum eſt dubium,quum omnis profetia ad laudem dei tendat,quin Geneſeos ſeu creationis mundi opificium in ſuis ſcriptis expoſuerit, ideo ſeptena de volatilibus juſſus eſt ſuo ſæculo Noachus in Arcam inferre. Auditores porrò Moſis in Zoharis opere notarunt ante Moſem fuiſſe paſcha vſitatum patribus ob diluuii liberationem menſe Octobri,ſeptima videlicet à Martio Luna,vnde Græci anni ſacri initium ab Autumno incipiunt,vt & Hebræi, ſicut noſtrates à verno æquinoctio: Ideo ob nouas miraculorum memorias juſſus eſt Moſes,vt ſeptimus menſis ab Autumno illi eſſet anni principium. Aſsiduis enim miraculorum & cultuum innouationibus regi humanum genus in ſacris debet. Quum autem in declarandis immundis & mundis animantibus maxima pars legitimæ tractationis ſit occupata, tamen omnia jam erant diſtincta,quum Noachus juſſus eſt tot munda & tot immunda animantia in Arcam introducere. Sacrificare autem & erigere altare Deo primò fuit à Noacho factum & inſtitutum. Circumciſio data eſt Abrahamo in ſignũ fidei. Cõtractus matrimonii cum fidelibus patet,cũ ad Syros venit œconomus Abrahami pro Iſaac & Iaacob pro vxore ducenda. Omnes enim,qui cum Theracho patre Abrahami educti fuerant de Hur Chaldæorum in Me-

ſopotamiã, erant fideles, aut ſaltē cæteris populis fideliores. Hinc verè dixerunt filii Iaacob, quòd non erat licitum dare ſororem ſuam Dinam homini incircumciſo. Sed quid plura moror? pœna etiam ſtupri & adulterii poſita erat ante ingreſſum in Aegyptum, vt in Thamaris facinore viſum eſt. Verùm certiſsimam dictorum meorum fidem fecit ipſe Abraham, de quo ſcriptum eſt Geneſ. 26. Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes, eò quòd obedierit Abrahã voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legesq. ſeruauerit. Oblatio autem panis & vini fuit etiam ante Abrahamum. Quare nullum eſt dubium quin ante Moſem inter omnes fideles multò maxima pars legis in variis fragmentis, profetiis, & libris circũferebatur, & apocryfè aut clam legebatur, atq. à ſanctis (Quorum Noachus anteſignanus eſt) ſeruabatur per ſupererogationem, & non per obligationem, donec, accepto in Tabulis Diuinis Decalogo cœlitus, accepit legis compendium & eiuſdem finem cum literis illis, in quibus expoſiti poſtea libri ſancti Moſeos, ſunt characterum myſterio unà conjuncti, & cœperunt omnes obligare, poſtquam ſemel ſunt recepti. Quin fuerit ſummus omnium Diuinorum præceptorum, & tàm in lege ſcripta quàm in cordibus ſcriptorum, obſeruator, ille, per

quem genus humanum ab aquarum clade liberatum eſt, nemo dubitarit. Quin autem ſuos ita inſtituerit, (ſaluis myſteriis Syriacis Adamo veteri in Nouo debitis) vti & ipſe erat inſtitutus, nullum eſt dubium. Obſtabant verò multa, ne abſolutè, ſimpliciter, & palam poſſet omnia exponere Noachus, quæ & Moſes, licèt omnia illa nouiſſet. Nam in hanc calamitatem humano generi obortam incidimus, vt quum omnia homine inferiora ſuis in Naturis permaneāt, legeſque Naturæ ſeruent, ſolus homo hoc fateatur, Quòd meliora probans deteriora ſequatur, opus erat ab æterno cœlitus eſſe deſtinatū Regem regum et Dei verbum, qui vniuerſi nomine pro omnibus lueret & ſatisfaceret, cujus aduentus quia abſolutè in Syriam erat tanquam ad Propria ejus maximè Propria deſtinatus, ideo opus erat ſecreta myſteria illuc ſeruari. Abſolutas enim religiones à Syriæ ſanctæ arce oriri opus erat. Adhæc enim particulares vniuerſi orbis Angelos coli oportuit, vt eorū princeps Ieſus vbiuis coleretur. Ideo ſolus ille Rex Regū, & Mens mentium, ſpiritusq. ſpirituum debebat quidem in Syria ſiue Terra ſancta, vbi eſt primarius cœli aſpectus, prædici, expectari, & coli, & tandem in loco illius, à quo hoc morbi accepimus, Quòd meliora probantes deteriora ſequamur, venire, vt omnium nomine ſatisfaceret,

faceretque vt meliora probantes ſui meliora ſequerentur,& non tantùm ad majorem condemnationem ſcirent. Sic prima abſolutaque religionis veritas in eum locum erat ſeruãda,etiamſi homo nunquam peruerſã fuiſſet naturã imbutus. Hic enim eſt primus Maſculeus intellectus mundi,cui primus honos veritatis enucleandæ debetur.Licet enim Italia ſubſit Baſiliſco ſeu cordi Leonis tanquam clariſsimo ſyderum fixorũ, tamẽ illud ſidus ignobilius eſt primo cœli ſigno, quod in primo mobili rapitur:pars enim ea tota maſculina eſt & vniformis,quæ ab ortu in occaſum rapitur. Tota eſt Fœminea & mutabilis, quæ ab occaſu in ortum fertur, vt ſunt ſtellæ fixæ & planetæ. Ideo Noachus hujus ordinis peritiſsimus,ſciens ſe Fœmineæ inferioris& Temporalis politiæ genus præſtantiſsimum conſtituere, non potuit ea omnia,quæ Maſculæ & Syriacæ formæ debebantur, à ſacris locis ſepulturæ Adami ad ſua buſta transferre. Ea de re & literas Diuinas interiores & myſterii plenas (quarumque iteratum exemplar Moſes cœlitus accepit, ſicut Diuinitus olim Adam ab Intelligentiarum principe acceperat) reliquit Syriacæ inſtitutioni ſeu Iudaïcæ,ſatis habens externas expoſuiſſe, quæ rudi charactere & ordine inuerſo apud Samaritanos ſuperſunt, & olim in capitales Etruſcorum & Latinorum,

Græcorum

Græcorum figuras conuerſæ ſunt.

Cap. XXV.

Quum infinita ſint Inſtitutionis humanæ adminicula, quare literas in prima ratione putemus conſiderandas.

DE abſoluta æternaque Reip. forma, quam parens hominum ad Aurei ſeculi inſtitutionem propoſuerat, vt Rationem rectam inter conuerſandum in animis hominum reformaret, dicturus, jure à literarum negocio exordiar. Sicut enim aſsiduè formatur genus humanum legibus in animo ſcriptis aut in locutionis communis forma poſitis, ſic reip. corpus conſeruatur aut conſuetudine, aut legibus, quæ literarum beneficio ueluti in vita ſeruentur. Salus itaque reip. ſunt leges ſacræ & humanæ. Salus legum in tabulis & literis ſeruari opus eſt. Licet autem nil videatur referre quibus literis aut elementis res cõtineantur, tamen ſummopere ad ſummæ primæq. cauſæ laudem, in quam omnia tendant oportet, hoc facere videbitur, quum non tantùm inſtituta legeſq. diuinæ conformes à parente hominũ fuiſſe in Hetruriã delatas oſtẽdemus. Quũ autem in tabulis Originũ Linguarum jam tradiderimus inter alias Originẽ illius linguæ ſanctæ, quæ vocalis punctulis, accentus lineolis, literas prima ſuperficie inſtar mathematum com-

ponit ex triangulo, quæ eſt prima mundi ſuperficies, & in quam omnes figuræ reſoluuntur, quæ ea de re ſancta meritò vocatur, & hactenus ſacras veteris teſtamenti leges diuinitus ſcriptas continet, abunde tradiderimus, & quæ nã ab ea ſint deductæ, oſtenderimus, tàm in libro Originum quàm in Tabulis linguarum, eò remittemus lectorem. Satis enim hîc fuerit, noſſe illam fuiſſe cœlitus datam Adamo & Moſi Iſraëlitiſque, ſed pro myſterio donec ex Myſtica fecit publicam Eſras ſcriba Iudæorum, vnde jam ab ejus temporibus natæ ſunt ex ea inter alias tres præcipuæ, Arabica, Syriaca, quæ Chriſti temporibus erat in vſu, & Chaldaïca, quæ relictis priſcis characteribus proprium Hebraïcum aſſumpſit. In hac vna ſola, vera, & recta nominum verborumq; ratio deliteſcit. Ideo illius vſum opus fuit ſoli Religioni Myſterioſæ veræque relinqui. Alia erat externa & omnibus communis: in qua clariſsimum inde poteſt probari, quòd Moſes publicè legem tranſcripſerit, cujus Decalogum ex cœlo, totum autem corpus Quinque libris per profetiæ ſpiritum in ſancto jã acceperat & ordinarat charactere, eò quòd gens vna Samaritanorum tam mordicus conſeruauit dictam legem in eo, quem vocant Samaritanum, charactere, vt nullo modo voluerint cæteros ſacræ ſcripturæ libros recipere,

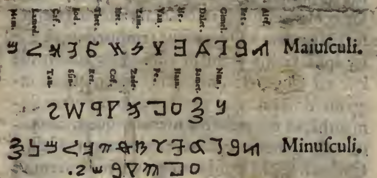
quòd à Moſe nõ eſſent ſcripti. Curauit enim ſanctiſsimus legislator, vt duodena exemplaria ſingula ſingulis tribubus tranſcriberẽtur, & in hoc charactere Samaritano ſingularum tribuum ducibus darentur, vni autem tribui Leuiticæ & cœtui duorũ & ſeptuaginta ſenum ad legis conſeruationẽ electorũ daretur vnicum exemplar ſacroſanctâ inſcriptũ dialecto & figurâ, quod quidem ad tempora vſque Eſræ multis exemplaribus conſeruatum & tranſcriptum eſt. In manibus Iudæorum Samaritanorũ & Neapoli (quæ erat Sichem, nũc Napoloza) & Damaſci ſupereſt & exemplar. Quinque librorum Moſeos, & character, multùm quidẽ difformatus ab ea nota characterum, quæ in Numiſmatis ferè vbiuis in Syria conſpicitur, cujuſque effigiem curauimus vtcunq; in noſtro linguarum introductorio appingi, nondum tamẽ tunc animaduerſa Græcarum & Latinarum origine, quæ inde à Noacho eſt deducta. Licèt enim hodie nîl ſuperſit veſtigii de Eturiorum priſco Charactere præter ipſas notas mutis inſculptas marmoribus, quas vt Latinis eſſe omnino conformes non eſt dubium, ita vix poteſt judicari, quiſnam cujusnam noſtrorum characterum vice & loco fungeretur, & ſi characterum cum Latino poteſtas reperiretur, tamen & lingua & ejus verba priſca funditus ferè exciderunt.

Quomodo literæ & Græcæ & Latinæ ſunt ab externis Hebraïcis, quæ nunc ſunt Samaritanorum Iudæorum, deductæ à Iano Razi-Hinuo, quem Nochum dixit antiquitas.

VT ſunt diſsimili Græcorum & Latinorum characteres minuſculâ figurâ depingi ſoliti, ita Maiuſculis notis eſſe ferè omnino ſimiles, & per conſequens eadem origine, nullus eſt vtriusque linguæ peritus qui hoc diffiteatur, aut ſi attendere velit negare vllo modo poſsit. Licèt enim figura G & Γ, Δ & D, Λ & L, Σ & S, &c. differant, tamen Α, Β, Ε, Ζ, Η, Ι, Κ, Μ, Ν, Ο, Π, Ρ, Τ, Χ non poſſent vnquam quadrare, niſi eſſent eadem origine. Quamuis verò nullâ literarum memoriâ ſit traditum, quando aut quomodo ex Etruſcis factæ ſint Latinæ, tamen vbi concordant figuris, opus eſt quandoque fuiſſe ſimiles. Etruſci autem vſu euocandorum geniorum præſtantiſsimi ſingulis in locis ſuarum tribuum (erant enim duodecim) & ciuitatum ſolebant ſuas notas ſeu Alfabeta, vt vocant, cōfundere, ne vicinus ratione Alfabeti deprehenſa & Nomine genii reuelato (illi enim faciebant ſacra nominē expreſſo) euocaret genium & vinceret. Inde capitale erat nōmen proprium ciuitatis euulgaſſe, quia ex nomine ciuitatis prouinciæue elicie-

bant nomen genii Angeliue cuſtodis, & elicitum euocare ſuis ſacerdotibus ſatagebant. Huius rei adhuc extat argumentū in eo quòd multi priſcorum obſeruatis quibuſdam Etruriæ Alfabetis, eaſdem ferme figuras in omnibus repererunt, tamen vnum recto ordine & Hebræis vſitato priſcoque, qui à dextra in ſiniſtram aut verſus pectus tendit, alterum more Latino contra naturæ ordinem, à ſiniſtra videlicet in dextram, vnde relinquitur cogitandum quod ſuprà diximus.

Samaritanorum autem characteres ſic habent ordine nomineque Hebraico.

Vide à tergo obuerſâ chartâ, & deme Vau à ſexto loco, & ſerua pro y Y, tolle Iod & Zade, cæteræ omnes recta aut quouis modo inuerſa magis quadrabūt cū noſtris quàm ipſæmet noſtræ.

Cap. XXVII.

Quòd diutiſsimè antequam ab ipſis Fœnicibus aut Punicis, vt etiamnum Syri legunt, Cadmus adferret literas Græcorum, quas adinſtar Iani ipſis Græcis inuerteret, multis ſæculis jam in Gallia & in Hiſpania fuerant.

ET Iulius Cæſar, & Strabo Coſmographus, qui Auguſti ſcripſit temporibus, vterque linguæ Græcæ peritiſsimus, fidem facit quomodo jam à ſuprema hominum memoria illæ literæ, quas omnes Græci in Cadmum referunt, fuerant in occidente. Nam jam à Ditis vſque temporibus, ait Cæſar, ipſis Gallis erant in vſu. Dis autem ille ipſe eſt Quartogenitus ipſius Iapeti, qui ob ingenii doctrinæque præſtantiam nomen Samauthi, id eſt, cœleſtis, meruit, quem authorem ſui generis ſe habere gloriantur Galli. Quum itaque Druidæ indignum judicarent, vt ſacra eorum diſciplina vllis aliis literis quàm memoriæ viuæ auditorum committeretur, in totius reip. vſu & in priuatis contractibus Græcis vtebantur literis. Vnde neceſſe eſt vt illarum literarum vſum jam ab ipſius Gomeri, Cel-

tarum in Ombria parentis, temporibus illas accepiſſe ex prima Samaritanorum Characterum inuerſione facta ab vniuerſi parente Saturno. Quum enim ſæculum Aureum dictum ſit, quòd homines tam ſanctè curabant Naturæ præſcripta ſeruari, vt Legum principum, iudicum, & tyrannorum exactorumue operâ ad homines in officio retinendos nullo modo egerent, nullum eſt dubium quin poſt patrem & matrem omnes filii & domeſtici ipſi Primogenito tantum deferrent quantum alteri parenti. Hoc enim natura duce vbiuis gentium ſemper æquiſsimum viſum eſt. Hinc factum eſt olim vt tota Europa, authore Diodoro, Herodoto, Appiano, &. Polybio, ad Tanais vſque fontes nomine Celtarum diceretur, quod alio nomine contigiſſe non poteſt, quàm quia jam ab Aurei ſæculi temporibus ille Celtarum parens, quem Gomerum Iapeti primogenitum fuiſſe Ioſeſus ſcribit, nominis ſui juriſdictionem (de nomine enim latiſsimè ſpargendo prima cura ratioque eſt) in totam Europam ſparſerat, vnde in ipſa etiam Græcia Homeri temporibus Gallorum Galatarumue Characteres vulgares erant, licèt illis rudiores eſſent, quos poſtea & Homerus & Cadmus reformarunt, vt multi fide dignisſimi authores tradunt. Nam non alia de re attuliſſe legitur à Punicis lit-

teras Cadmus ad Græcos, niſi quia tunc temporis adhuc fama erat conſtantiſsima, quòd Galatarum Characteres eadem eſſent origine. Senſim enim res humanæ expoliuntur. Confirmat autem Strabo, quum ait, ante ſex annorum millia fuiſſe ipſi Celtiberorum mixto videlicet ex Iberis & Celtis generi, vſum Græcorum literarum, quibus verſus plurimorum temporum decantabant. Quadrimeſtres autem anni erant illi, qui ad noſtros æſtimati faciunt bis mille annos. Sic teſtis eſt Xenofon. Quare nullum eſt dubium, quin vatum, Aſtronomorũ, ſapientumque maximus Saturnus Noachusue aurei ſæculi dux dederit ſuis primogenitis vnà cum ſacris diſciplinis etiam figuras illas literarũ, quæ Græcis eſſent affines, & aliquando ab occaſu in ortũ repedarent. Quando autem ad Latinã figuram cœpere accõmodari, nondũ quod ſciã memoriæ eſt proditũ. Carmẽtã enim in fabulis pono, Quod ad Latinarũ literarũ inuentionẽ attinet. Licet enim omnino non eleuẽ fidem ejus hiſtoriæ, quæ ait, & Pelaſgos & Arcades veniſſe in Italiam, eò quòd nulla eſt fabula quin ex aliqua veritatis vmbra nata ſit, tamen quòd nũquam Italia ſit exculta ab Arcadio pecore, ne quid durius dicam, illud non crediderim. Magna quidẽ obſcuritas in rebus priſcis ideo verſatur, non quòd nullus eſſet vſus literarum, ſed quòd rariſ

ſimus ſemper fuerit, & in Ritualibus vt pluri-
mum ſcriptus religionique conjunctus. Sicut autem ſi quis hodie inſigni quadam aut potentiæ, aut ſapiētiæ, aut bonitatis fama apud Syros & Arabes valeret, vt illi literarum ſuarum permutandarum & emendandarum curam committerēt, ille autem diſsimulatis Originibus ad Hebraïcarū nihilominus, vnde natæ ſunt, exemplar reformaret, inueniſſe omnino apud Originum imperitos diceretur, ſic facile crediderim fatidicam illam aut Sibyllam, quæ ob prædictiones ſuas famam ſanctitatis eſſet conſequuta, hoc feciſſe, vt illā communium characterum formam, quæ prius eſſent in toto occidentis orbe communis, Samaritani characteris beneficio reformaret. Quū enim tantū illi licuerit vt characteris reformandi cura ſit illi commiſſa, illam non fuiſſe literarum quarumdam imperitam judicandum eſt. Verſabantur enim ritualium priſcorum libri præcipue in eorum manus, qui religioni veriori ſe addicerent, vnde poterant cùm multa alia, tùm potiſsimùm ſacram diuinationem, Aſtronomiam, & auitas ſanctorum patrū vatumque & Sibyllarū prædictiones legiſſe. Babylonica enim ſeu Perſica Sibylla in Aſia temporibus fere Nimrodi fuit, cujus innumeri fuere verſus ex Chaldæis conuerſi. Illa rituales patrum libros habuiſſe potuit: fuit enim inſigni

etiam authoritate,vt ex fragmentis verſuum Sibyllinorum excuſorum patet. Porrò id fuit olim durante vera Aſtrorum cognitione commune, vt in Italiæ vmbilico crederetur fore baſim ſummæ fœlicitatis mundi. Hinc aduentus Noachi & ſuorum. Hinc Aeneæ, hinc & Pythagoræ,hinc & Carmentæ etiam, Hinc & Erythrææ Sibyllæ,quæ à Cumis Aſiæ libros ad tantorum ſucceſſuum regimen attulit authore Genio Italiæ. Certiſsimum hoc eſt quicquid de literarum Latinarum origine ſit traditum, ordine characterum & nomine adhuc à Græcis conſeruato,nil differre ab Hebraico Samaritanoue charactere, præter quàm in poſitione Vau in cujus locum Latini F ſeu digamma Aeolicū, Græci notam ς ſenarii numeri,quæ pro σ & τ inter ſcribendum ponitur,tranſcripſere. Quum hodie adhuc cōueniant in majuſculis Græci & Latini & videantur Græci Latinique in ordine ferè nil differre, Carmenta nil aliud feciſſe poteſt quàm reformaſſe & ad priſcas Syras rurſus Latinas appendiſſe. Nam Latini in ordine Hebraico habent H adhuc pro aſpiratione,& non pro vocali inſtar Samaritanorum Hebræorumque,quam Græci pro vocali Η ponunt:præterea Q in loco Coph, quem Græci omnino in literis perdidere,ſed in numeris pro nota 90. ſeruant. Q aut majuſculum Latinorum omnino ſolidū,

ſed inuerſum inuenitur eodem in loco in literis Syrorum. Quare vt iterum concludam, aut fabula fuit hiſtoria Carmentæ de literarum Latinarum inuentione, aut ſi verè fuit, formas characterum expoliuit, & ab vſu Græcorum, qui pridem in occidente fuerat, minuſculis ſeparauit figuris. Nam capitales adhuc eædem eſſe hodie videntur, præter Ξ, quæ omnino Samaritana eſt, & in ſuo loco apud Græcos, apud Latinos eſt loco & figura mutata, atque aliunde aſcita. Crediderim ſanè deprauato ſono noſtros ab adjectitiis Græcorum accepiſſe. Nam χ ſequitur, ypſilon apud illos & noſtrates.

Samech

X chi

Y

Cap. XXVIII.

Sicut Moſes ſuo ſaeculo à Deo vocatus nil prius habuit quàm in literis Diuinitus ſcriptis legum omnium compendium in Decalogo poſitum exponere, ſic Aurei ſaeculi dux Noachus nil prius curauit quàm in animis latiſſimè, & in literis Samaritanis ne periret, Teſtamentum ſeu legem Aeternam expoſuiſſe & inter primogenitos & inter Razi-Hinuos.

CVVM ſit res in tota hiſtoria Romana conſtantiſsima, quòd fœliciſsima aliquãdo ſub Iano Saturnoque priſco vita hominum fuit, adeò vt Aurea dici meruerit, inque votis toti fuerit poſteritati, nul-

lum eſt dubium quin illa primò & maximè inter jam primogenitos floruerit. Clarum autem eſt totam Romanorum inſtitutionem ab Etruſcorum oraculis,monitis,& inſtitutis dependiſſe, quum etiam florente,& jam ambitione pleniſsima Roma,ſanctio ſit edita de mittēdis principum filiis ad ſingularum tribuum Etruſcarū inſtitutiones ſacras percipiendas, atq; demum in reip. Romanæ vſum transferendas, quòd ſi Romæ eædē Doctrinæ fuiſsēt,illuc mittere fuiſſet alienū. Mores autem & pietatē ſummumq; reip. neruū depēdere omnino à Religione conſtat.Quare nullū eſt dubiū,vnde & inſtitutio religioſa depēdet,inde mores Reip. depēdere,& licèt mores perierint,vt hodie Romæ videmus, tamen doctrinā remanere cum authoritate certū eſt.Primogenitos duos habuit Noachus,primos & maximè dilectos illos,qui à ſpiritu geniti erant,quiq; in tota Etruria ab ipſo ſunt inſtituti & myſtico Razi-Hinuorum nomine vocati, penes quos ſumma Diuinatio occidentis eſt commiſſa, vnde inſtitutionis humanæ ratio.Illi enim non tantùm hominibus; Sed etiam ſpiritibus & Naturæ impꝛabant,vt certiſsimis proditum eſt hiſtoriis. Quid autem mirum eſt,potuiſſe optimè inſtitutos & à ſanctiſsimo ſanctorum initiatos in ſummi Dei nomine & Angeli Etruſci poteſtate, quod olim in India Abrahma-

nes,nunc etiam & Brachmin adhuc ibidem poſſunt; cæterùm vbiuis Chriſtianiſmi malefici & maleficæ accuſantur deprehendunturque rei euocatæ excitatæque, vbicunque voluerint,per malos ſpiritus grandinis, pluuiæ, tempeſtatis; quod in eorum accuſationum libris vbiuis po-teſt. Quis enim non putet illum ſanctiſsimum hominem tantũ potuiſſe in pactis bonorũ angelorum, quantum iſta fæx hominum cum malis poteſt. Sic eliciebant & auerruncabant fulmina,ne nocerent. Alii primogeniti erant carnis, qui in Vmbria primo duce Gomero filio Iapeti,vt dixi ſupra,habitarunt, donec in Galliam ad Druïdarum inſtitutiones Italiâ à Chameſenuis Aurei ſæculi perturbatorib. ſunt pulſi. De his nil nunc dicam. Hoc vnum quod ad Razi-Hinuos attinet cõfirmatum volo. Non potuiſſe aut debuiſſe aliter inſtituiſſe Noachum ſuos ſpirituales primogenitos, quin, quam doctrinam ſeu à Deo,ſeu à cœlo,ſeu à Geniis Angeliſue habuiſſet, illam totam in eos ad poſteritatis lumen transfunderet. Quum autem non ſolùm in ſigno arcus cœleſtis Teſtamentũ Aeternum à Deo accœperit, ſed ſit opus omnino vt illud Teſtamentum aut pactum,quod legitur Deus iniiſſe feciſſeve cum ipſo Noacho & ejus poſteris,ſit ſcriptum,aut ſaltem verbis in ãnimo conceptis tale,vt ejus obſeruatio reuera Aurei

Sæculi Baſis eſſet, faceretque vt quamdiu poſteritas illam obſeruaret, nunquam Deus homines à facie terræ deleret. Fuit itaq; prima illa Aeternaq; lex, quæ fuerit literis in Occaſum delatis expoſita, à cujus vnius præſcripti virtute quicquid vnquã aut fuerit, aut eſt, aut erit legũ diuinarũ aut humanarũ rationi naturali conjunctarũ dependeat, eſt omnino neceſſe. Quum enim ratio officii, à qua Aurei ſæculi virtus dependebat, non tantùm in hoc ſit poſita, vt Nemini noceas, aut vt jus ſuum cuique tribuas, ſed vt multò maximè etiam cui nîl jure debeas, aut qui etiam in te grauiſsimè commiſerit, proſpicias, fratriſque fungaris officio, opus erat Teſtamentum æternum tantâ eſſe virtute, vt & à malo inferendo omnino cohiberet, & maximè ne tibi in præſtantiſsima tui parte noceas proſpiceret, ſed vt tantopere ad Benignitatis, vt vocat Cicero, aut Charitatis, vt Chriſtiani dicunt, officia concitaret, vt quicquid in te eſſet poſitũ, illud omnino non tantũ amicis aut benefactoribus, ſed maximè immerentibus, incogitantibus, atque ipſis inimicis eſſet comparatum. Vbiuis enim gentium eſt vſu receptum, vt lege cohibeatur injuria, & vt amicis beneficia largiamur. Nec tamen vſquam gentium Aurei ſæculi forma videtur. Pactum itaque ſempiternum neceſſariò iſtud eſt.

Cap. XXIX.

Lex ſiue Teſtamentum æternum.

QVIDQVID aut actu aut potētiâ quouis modo ſuperior vis, aut ſecundùm naturam, ordinis ſaltem gratiâ velle debes, vt ab illis, qui tibi ſubordinati ſunt, fiat aut non fiat, dū tu quouis modo præfectus illos cupis in vtilitatē, & non in damnū, pro tua volūtate, & nō pro ſua, animo, corpore, & rebus externis, eſſe, ſocietatis aut reip. ſaltem nomine, tibi comparatos, ita vt intētione finali in te aut bono publico toti ſint, in ſe autē tanquam nulli: Hoc ipſum te cauſa & amore Dei numinisue quouis modo à te cogniti, & ſalutis quouis modo à te in ſummam diuturnitatem expetitæ, te facere æquum eſt, & facto ipſo perinde atque conſenſu verbiſque hoc confirmare. Quod quiſquis, ſiue priuatus ſiue magiſtratus fuerit, nomine Dei & libertatis Ararum in toto mundo ſacroſanctiſsimarum cauſâ hoc ipſum fecerit, vt illi fuerit poſſibile, ille præſtantiſsimus hominum aut ſtatuū habendus ſit, & meritò vniuerſis præferendus: è diuerſo verò qui maximè contrà fecerit, in cōtrario loco ponendus & habendus, deturbanduſque eſt, maximè ſi Ararum domeſticus eſt.

Nullo vnquam alio legis generalis præſcripto aut fieri potuit, aut vnquam fiet Aurei ſæculi inſtitutio, & quantò magis ſæculum ab hujus ſententiæ recedet præſcripto, tātò magis ab aurea vita, quantò verò quiſque fuerit propior, tantò magis & Deo, & naturæ, & Rectæ rationi obediuerit. Hoc erat pactum ſempiternū, quod pepigit Deus cum Noacho, vt tandiu duraret, quandiu in cœlo cœleſtis videbitur arcus.

Cap. XXX.

Quòd poſita lege omnibus æquiualenti legibus, etiam ſui populi capita, ad inſtar cœli & Diuini populi, diuiſit Ianus in Etruria.

NISI tota antiquitatis doctrina funditus periiſſet, non eſſet hîc mihi affirmandū ſummam in numeris virtutē deliteſcere, ſed ſat fuerit ad Harmoniæ rationes omnino in ipſis numeris poſitas huc attuliſſe, quòd in tota rerum natura ſi quid à ſuis numeris abſuerit, omnino ruitura eſt creatura. Eſt enim non tàm ſacrorum quàm philoſophorum ſententia hæc veriſsima, Quòd omnia in numero, pondere, & menſura modoue ſunt conſtituta. Non ſine ratione quaternario conſtant numero, cauſæ, elementa, Horizontis plagæ, cum aliis rebus in quaternario poſitis; non ſine ratione decem orbes cœli, quorum vnus eſt vniformis,

formis, cæteri illo ſubnixi contra illum mouentur; non ſine ratione genera prima, non vno conſtante nouem accidentib. in illud obnixis; non ſine ratione duodecim, & non plura ſigna cœleſtia. Profectò vt in verbis, ſi illis attendas & credas conſenſuq; coopereris, vt & notauit & faſſus eſt Plinius, ſunt virtutes admirabiles, ſic ſunt in numeris, ſed tantò maiores quantò ſunt nominibus priores numeri. Nullum enim factũ vllo modo aut recitari aut intelligi poteſt, quin numerus ante nomen præcedat. Hinc peritiſsimi rerum naturalium Pythagorici iudicabant ſanctiſsimè Quaternarium diuinitus animæ noſtræ infuſum & impactum eſſe radicem & fontem æternæ naturæ. Quamuis enim vnica ſit in nobis forma & anima, illa tamen non niſi quadruplici natura in vnum coaleſcente conſiſtere poteſt. In ea enim eſt Mens, Spiritus, Anima, & materialis corporis forma, quæ partes elementis reſpondent. Sed de iis alibi. Nil prius obſeruarunt antiqui quàm numeros, quod in idea politiæ expreſsit Plato, dum ſuas diuiſiones præcipuas magiſtratuum duodenario numero ad inſtar cœli diuiſit. Quum enim quicquid beneficii cœleſtis capiamus, illud totius anni ſolaris curſu per duodecim ſignorum portas recipiamus, perfectæ politiæ inſtauratores ſategerũt, vt magiſtratus duodecim capitũ corpus publicum

adinſtar cœli conſtituerēt, vt illi duodecim Genii aut angeli, qui vario & differenti duodecim ſignorū influxu curant orbē regi, curarent etiā in hoc euocati vt ſinguli ſingulis magiſtratibus præeſſent. Hac de re Chriſtus æterna veritas non potuit majus ſuis duodecim apoſtolis promiſiſſe munus, quàm vt in ejus gloria ſuper ſedes duodecim ſederent in ſua loca reſtituti judicando duodecim trib. Iſraël. Ideo quū vnus ex numero periiſſet, neceſſe fuit vt ante omnia eligeretur denuo vnus ad complendum numerū. Ea de re dixit Petrus, oportet vnum eligi poſtquam Dominus aſcendit. Oportet inquam vnū eligi, quia orbis Oeconomia cœlo non reſponderet, vt opus eſt, niſi vnus eligeretur ad duodenarium numerum complendum. Hujus rei gratiā ſunt nati duodecim filii ipſi Iaacobo patriarchæ. Ea de re, antequam diluuium in orbem immitteretur, ſunt in linea bonorum nati viri duodecim, & ea de re, licèt impius eſſet Chameſes, quando illi maledicere voluit pater, ne Duodenarius ille numerus violaretur, noluit pater Ianus illi maledicere, ſed ejus quartogenito Canaan. Nam ſic in toto & naturæ & ſcripturæ curſu notatum eſt, aut malos in quarta generatione eſſe peſsimos, aut bonos eſſe in quarto loco præſtantiſsimos. Quum autem diuina prouidentia neceſſariò præordinaſſet quod fuit hactenus

de Pſeudo-Iudæorum,aut Iſmaëlitarum Muhamedicorumue Regno in effectu poſitum, ideo ſacer Geneſeos liber duodecim duces & capita huic gẽti Iſmaëliticæ tribuit. Sic ea de re ſapientum & profetarum princeps Noachus ſuos Razi-Hinuos Etruſcos duodecim magiſtratibus regi inſtituique procurauit, vt euocatis duodecim cœli geniis poſſent ſuum populum inſtituere,quibus inſtar Chriſti ſuper apoſtolos (Nam ſciebat omnia futura Noachus) vnum veluti omnium arbitrum, & adinſtar intellectus generalis ſupra cœlos & duodecim ſigna collocauit. Regionẽ etiam Eturiis ſuis aſsignatã in duodecim prouincias & municipia diuidi ea de re voluit, quæ omnia ſunt in totius Romanæ Hiſtoriæ curſu vbiuis ferè expoſita. Vnde meritò mihi adnotaſſe videtur Dionyſius Halicarnaſſeus mendacia cæterorum Græcorum,quum ait, Ideo ſibi Lydos, nec eſſe Eturios Tyrrhenoſue, nec illis fuiſſe admixtos, quòd nec lingua, nec religione,quæ res ſunt diuturniſsimæ abolituq; difficilimæ,vllo modo Lydi cũ Tyrrhenis conſentiant, Atqui diuiſionẽ hanc duodenariam apud Tyrrhenos fuiſſe Lydiis factã authoribus quàm plurimis vanitatem Græcam ſecutis videtur. Apparet autem ex eo ipſiſsimos Eturios Tuſciosue ab ipſo Iano fuiſſe in duodecim Tribus Lucumonum diuiſos, quòd illi eo

nomine Iano patri Aram Dodecabomûm ſiue duodecim altarium poſuerunt. Sicut enim olim in ſignum, quod aperto Iordane Deus tranſmiſiſſet duodecim tribus Iſraël ſub Ioſue, duodecim lapides magnos in fluminis medio poſuere, & contrà à medio fluminis, qui ibi è regione Iericuntis (vt vidi innatauique) eſt profundiſsimus, duodecim lapides ſuſtulere, quos in Galgalis ad primam Caſtrametationem in rei memoriam poſuere. Vnde autem irrepſerit iſthæc Lydorum cum Tyrrhenis commercium, vno facilè argumento conjicio. Vetuſti Moſis auditores, qui ſeptuaginta duo fuere per continuas ſucceſſiones profeticas, nam nullus niſi ſpiritu clariſsimus olim in eum cœtum admittebatur, Ius ſcripturæ ſacræ per myſteria & viam Naturalē interpretandæ habebant, ſuaſque declarationes Cabalam, quod auditu potiſsimùm reciperetur, vocabant. Quoties autem de rebus in ſummo myſterio poſitis agebāt, illi, vt frequentiſsimè in Zohare, quod ex Chaldæis Latinum fecimus, videre licet, quoties ad ſumma myſteria dicenda pergebant, ſe in לוד Lud, hoc eſt, in Lydiam, proficiſci aſſerebant. Lud aut לוד tranſpoſitis literis ילד veled modo ſcribendi illis vſitatiſsimo. Eſt autem veled partus ſeu fœtura. Quum nîl planè inueniam in doctrina Moſeos, quin illud idem apud Razi-Hinuôs clariſsimo

veſtigio oſtendere poſsim, facilè ducor vt credam, quum Noachus ſecundarium doctrinæ ſacræ genus in Italiam adduxerit, qui eſt primus diuinationis partus, vt etiam Razi-Hinui Lydii veri dicti ſint. Nam nec Lydi Arabiæ, nec Aſiæ minoris mihi alioqui huc aduenisſe videntur. Ire in Lydiam apud patres erat ad contemplationem & ſacrarum cogitationũ partum edendum moueri; in qua re poſt ſummum pontificẽ Melchiſedecum filium ſuum, quem Ianus cũ primis ritualibus in Syria ſancta reliquerat, Tuſci ſuper omnes excelluere. Inde factum eſt reprobato in ſua proprietate Chriſto vt omnia reſtitueret, ipſe voluerit veram veteris Teſtamenti in nouo Romæ edi interpretationem. Nouum enim Teſtamentum nĩl aliud eſt quàm veteris partus & elucidatio perfectioque. Hæc eſt conjectatio de Lydiæ nomine. Vt enim notauit Halicarnaſſeus, qualicumq; nomine & quacunque de cauſa ſint nuncupati, illos fuiſſe præſtantiſsimos rerum ſacrarum auctores conſtat, (licèt corruptiſsimè ſuo ſæculo jam ea doctrina tractaretur) ita vt nomine à ſacrificandi peritia meruerint.

Quòd ſicut ad inſtar ſacrorum, duodecim capita & populos in ſuis Etruriis inſtituit Ianus, ſic fecit vt prima populi ſubiecti Diuiſio in 72. capita eſſet ſacrorum inſtar.

IAM duo argumenta me puto abundè ſuaſiſſe. Primum, quòd Ianus in Italiã veniens externas literas & inſtituta patrum orientalium vnà ſecum aduexit, ſecundum, quòd tota Romanorum ſacrorum tractatio ſit ab ipſis Etruſcis petita; quod poſtremum etſi ſim adhuc abundè confirmaturus, tamen nunc pro conceſſo & ſuppoſito capio. Qualis itaque erat Etruſca ſacrorum tractatio collata ad ſacros Syriacos ſanctosque, talis erat Romana ad Etruſcos, id eſt, ſubjecta fœminea & inferior. Norunt fatenturque toto in orbe Aſtronomi ſingula duodecim ſignorũ in tria Decatemoria eſſe diuiſa, vnde ab ipſa linea ecliptica ad polos in ſingulis ſignis ſunt ſeni trianguli, tres ad Aquilones & tres ad Auſtrum, quod niſi quis in cœleſti, ſanè vel crudiſsimus in materiali & typica intellexerit. Licet itaque ſint duodecim intelligentiæ 12, ſignis incumbentes, tàm vt moueant in finem, quàm vt moueant in locum, & ipſi cœlo impactæ, quũ latiſsimè ab æquatore ad polos videatur influxus cœli differre, opus eſt, vt etiam ſingulis de-

catemoriorũ angulis præſint intelligẽtiæ diuerſæ, quæ ſint duodecim ſignorum in ſui varietate miniſtræ. Vnde ſunt ſexies duodecim virtutes, quæ ad numerũ.72. aſſurgũt. Ea de re quũ Deus ad hoc Naturæ hoc templum inſtituiſſet vt per creaturas cognoſceretur, maximè verò per ipſius cœli & ejus partium aſpectum, præſtantiſſimè autem per intelligentiarum orbi cœleſti præfectarum miniſteria & influxus, Chriſtus Naturæ inſtaurator voluit non ſolũ vt ad inſtar duodecim ſignorum cœli eſſent duodecim primaria authoritate viri totius orbis illuſtratores, ſed vt illis ſubeſſent duo & ſeptuaginta diſcipuli, eorum quæ docerent miniſtri. Scimus autẽ ad hoc myſterii collimaſſe vniuerſi ducem ſpiritum illum qui hanc alit molẽ, vt ſic informaret Iacobũ Iſraẽlẽ Iudaïcæ Religionis anteſignanũ, vt illi non ſatis eſſent duodecim filii, niſi etiam cum ſeptuaginta animabus in Aegyptum deſcenderet. Inde fecit Moſes, vt poſt inſtructum in Leuitica Tribu ſacerdotium qui eſſet in capite & primâ apud duodecim Tribus authoritate, à Deo juſſus eſt etiam duos & ſeptuaginta ſenes religionis interpretes inſtitueret: qui cõmuniter ſeptuaginta dicuntur, vt cœlo reſponderent. Vbi nos habemus ſeptuaginta tantùm in Græcis & Latinis exemplaribus Euangelii, eſt error; Nam & Orientalium & meridionalium

exemplaribus contra venimus. Armeni enim & Aethiopes bene habent,vt ipſi vidimus. Inde à ſpiritu factum eſt, vt poſt illos duodecim patres antediluuianos ſtatim à diluuio ſeptuaginta populi & linguæ in vniuerſi orbis poſſeſſionem ſunt aſsignatæ. Nil enim eſt aliud humanum genus quàm Mentes cœleſtium aſsiduè huc vnà cum ſuo ſpiritu demiſſæ, vt mundũ informent de cognitione Dei. Horum myſteriorum gratiâ fecit Noachus non ſolùm vt inter ſuos Razi-Hinuos eſſent duodecim capita,quibus vnus ſupereſſet, ſed quia Roma(quam ſuo ſæculo Saturniam à Saturno Scytha nomine Sabbathio voluit,vt ad Ianiculum erat Antipolis)erat ad inſtar fœminæ & receptricis inferiorisque naturæ,ideo voluit vt ex primario nobiliorique ſanguine (qui tunc virtute ſola nitebatur) viris Romanis duo & ſeptuaginta iuuenes mitterentur ad ſacra Eturiæ ediſcẽda. Conſtat enim duodecim fuiſſe populos, ad quorum ſingulos ſex principes adoleſcentes mitti conſueuerant: eſt enim neceſſe ex Ciceronis ſententia vt ſeptuaginta & duo eſſent, quia ſic eſt ſcriptum, Senatus, ait, tum quum florebat Imperium,decreuit, vt de principum filiis ſex ſingulis Eturiæ populis in diſciplinam traderẽtur &c. Licèt autem non colligat ſummam, tamen neceſſe eſt,quum dicat ſex ſingulis dari,& ſint numero duodecim, ſurgere

Lib. 1. de Diuinat. c. 92.

ſurgere ſexies duodecim aut duodecies ſex, qui ſunt duo & ſeptuaginta. Quod autem Valerius Maximus ait, vt Decem, & non tantùm ſex, ſingulis Etuiriæ populis mitti ſolitos, crediderim facilè vtrunque conſtare poſſe, vt priſcâ primâque inſtitutione ſex tantùm mitterentur ſecundùm numerum Decamoriorũ cœli, ſed quũ omnia fierent inuocatis & euocatis ſæpiùs geniis, facilè addidiſſe quatuor ad ſex crediderim, vt ſecundũ decem motores decẽ orbium cœleſtiũ, in quib. neceſsariò ſiloſofus fatetur eſſe ſubſtantias ſeparatas, illi ſacram informarent juuentutem, & centum decemque juuenes Religionis miniſtri, maximè quum populus auctus eſſet, darentur. Supplicium autem M. Attilii fecit, vt ferè totius Religionis Romanæ ratio perierit. Quem alii & inter cæteros Halicarnaſſeus Attilium vocat, Valerius Tullium, ſed librariorum vitio, vt credo, nominat. Ait autem, quòd librũ ſacra ciuilia continentẽ in cuſtodiæ ſuæ commiſſum corruptus Petronio Sabino deſcribendum dediſſet, Tarquinio Rege jubente, equuleo inſutum in mari fuiſſe demerſum. Hic autem liber erat Sibyllæ, vt ait Halicarnaſſeus. Hoc nomine ferè vniuerſi authores religioſi periere, quòd nullis aut perpaucis exſcribere licuit.

Quòd non tantùm Religioſa Saturnia Romaue inſtitutio omnino à diſciplina Etruſca dependeret, ſed quòd in fœmineæ partis loco eſſet repoſita.

FVIT vulgata in primis apud priſcos Theologos naturæ conſyderatio, vt in toto naturæ curſu, ſic de maſculo & fœmina agerent, ſicut filoſofus de forma & materia. Quidquid itaque merè paſsiuum & receptiuum tantùm cognoſcebant illud pro Fœminea, quidquid merè actiuū, vt eſt cauſa prima, illud pro Maſculina parte ponebāt. Quatenus autem omnia in aliud agunt nomine maſculi, vt ab alio aliisue patiuntur, nuncuparunt vocabulo fœminæ. Pura itaque fœmina eſt Materia prima, purus maſculus Cauſa prima. Purus item maſculus ſummus magiſtratus, quidquid autem illo vno inferius eſt, pro fœmina habendum eſt. Hac conſyderatione, quæ omnino vulgaris eſt, poſitâ, ſequitur, vt ſicut occidua temporaliſque potentia reſpectu orientalis pontificiæ & ſpiritualis eſt fœminea, cujus baſis in Eturia fuit, ſic Romana ad Etruſcam collata eſt pura fœmina. Hinc factum eſt, vt priſcis tēporibus Veſta, fœminarum ſanctiſsima, vxorque Iani, in parte Saturniæ Romæ tantùm ſuas Veſtales inſtituerit, quæ religionis & ſupplica-

tionum Romanarum eſſent ſummum refugiũ & apex, ſicut in Etruria ſoli Razi-Hinui & Ianuales erant. Sicut enim non legimus Veſtales vnquam in Eturia fuiſſe inſtitutas, aut poſitis templis auctas, ſic nec Iani templa vlla leguntur in Saturniæ parte fuiſſe, antequam Numa vtriuſque genii conciliator poſuit illi templum ad Argiletum, teſte Liuio, diuino ſanè fretus ſpiritu. Vt enim totius veritatis puritas & præcipuè ſanctioris religionis veritas ab Argiuorum fabulis periit, nec poteſt eorum peſtiferæ ſectæ occurri, niſi inſtauratis, quæ olim Ianus inſtituerat, ſacris, ſic in locum leti Argorum Numa inſtaurauit templum Iani à Græcis in fabulas traducti. Quum autem in eliciendis euocandiſq. geniis eſſet præſtantiſsimus, nec vllo Etruſco inferior, vt omniũ ſcriptorũ teſtimonio conſtat, ille reuera Romæ Genium ſpectro indutũ fœmineo, nomineq. Aegeria ſibi euocabat, quo duce tãtæ molis vrbem ſtabiliuit. Ille enim idẽ Genius Diuæ olim Veſtæ adfuerat. Licet autẽ Halicarnaſſeus, vt inter Græcos ſcriptores rei Romanæ amantior, vocet fabulã quæ de cõgreſſu hujus ſubſtãtiæ ſeparatæ feruntur; tamen ex iis, quæ ſubjungit, videtur res fuiſſe vera & nõ ficta. Quis enim fidem ſibi haberi poſtulet, ſi totius antiquitatis fidẽ eleuare conetur, & ſublatis memoriis cõfuſionẽ in orbem reducere? Ait verò, vt probare-

tur an reuera congrederetur cum aliquo numine,inuitaſſe domi multos optimoſque Romanorum,illisque oſtendiſſe quum cæterarum rerum tùm imprimis ciborum & omnis lautioris apparatus opumque penuriam, & nihilominus illos poſt paucas horas adfuturos in cœnam inuitaſſe. Dicto citiùs tanta adfuit aulæorum,argenteæ aureæque ſuppellectilis, & imprimis ciborum omnium,quæ ex toto vix potuiſſent orbe peti,copia, vt in ſtuporem conuerſi planè faſsi ſint illa nullo modo viribus humanis potuiſſe parari. Hoc tanquam ſomnium ridebit noſtri ſæculi impietas, quæ tamen vix poterit ſine rubore negare, quòd in Maximo Tyrio Platonico leget huic facinori non abſimile: Ait enim fuiſſe ſe vnum præſentem ad ſpectroſum conuiuium Achillis cum ipſis Heroibus ad Tauricos. Qui Apollonii Tyanei vitam nobis ſcriptam reliquerunt, ajunt vidiſſe apud Gymnoſophiſtas Abrahmanes ſimilia conuiuia & apparatus, quum ſint omnium rerum nudi, fuiſſe vſitata,quoties reges admitterēt. Putamus Aethiopica cōuiuia & Solis menſam eſſe omnino ex fabulis nata? Negabimus-ne per vitæ familiaritatem minus poſſe bonos viros quàm quotidie poſſunt Malefici inuocatis malis ſpiritibus, qui illos in conuiuia ſceleſta rapiant? Eòne dementiæ putabimus veniſſe homines,quum inter

Chriſtianorum doctiſsimorum ſubſellia quotidie condemnētur rei horum maleficiorum, putemus pro ſomniis necari homines? Apud Gallos, Anglos, Hiſpanos, Italos, Germanos, Polonos, Hungaros, hoc eſt in confeſſo. Fatentur & Iſmaëlitæ pœniſque perſequuntur. Legat ſi quis dubitet libellum Ioannis-Franciſci Pici Mirandulani de ſtrigibus, aut ſumma fide vti & male Latine ſcriptum opus de Maleficis, Mallei maleficarum titulo. Hæc volui addere, vt rei poſsibilitas probetur. Quum enim Deus rerū humanarum curam habeat, & maxime poſt ſuā eccleſiam, de Roma, committendum non eſt vt quicquid vſquam gentium & maxime Romæ de ſubſtantiis ſeparatis viſum eſt credamus malos fuiſſe Dæmones. Erat Aegeria reuera ſpiritus ſuo ſpectro fœmineo indutus ad informandam fœmineam partem Ianicæ Reipublicæ, per cujus ſolius memorias in Maſculæ & Etruſcæ antiquitates nos repedare oportet, quia res maſculorum non niſi per matrum vterum poſſunt manifeſtari. Hinc ſicut ex fœminea Romanae parte politiæ Aureæ repeto origines Maſculæ Etruſcæ, ſic per iſtam inſtauratam ſum omnino confirmaturus Diuinam & priſcam Maſculam.

Cur Ianus Bifrons & Quadrifrons pingeretur diceretur-que, & reuera haberetur eſſetque.

SCITE admodum eleganter, Plato hoc ſcriptum reliquit οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος τὸ ὁρώμενον, Non eſt homo hoc quod in homine videtur. Quaſi diceret, ſpectri inſtar eſt quod ſenſui ſe objicit. Verus homo interior eſt in mente & ſpiritu poſitus, quique reuera per ſolam Mentem & ſpiritum poſsit videri. Hoc verò eſt à diuina Moſeos ſententia depromptum, qua ait, Maſculum & fœminam creauit eos, quum de ſolo tamen homine dixiſſet. Eſt enim vna eaque prima, princeps, & præſtantiſsima hominis pars, cujus ſedes, ſi vnquã in corpore eſt illiue adhæreat, circa occiput & capitis poſteriores partes eſt poſita, eaq. reuera homo eſt, nomineq. mẽtis dicitur aut ſpiritus. Quæ autẽ eſt in corpore, & pueris & ſenibus, & inſanis & ſapientibus, & viuis & mortuis, ne dicam multis hominibus & ſimiis eſt cõmunis, & in nulla aut perpauca veri hominis conſyderatione poſita, quantum ad veri hominis cognitionem attinet, niſi quatenus animi mores corporis ſequerentur temperamentum, vt eſt in placitis filoſoforum medicorumque probatum. Hæc eſt ergo Moſeos ſententia: Quòd in ſimpliciſsimo homine, & in ſola mentis ſuæ conſyde-

ratione ante Deum poſito, & imaginem & ſimilitudinem Dei vnà, & mentem & ſpiritum vnà, & Maſculum & Fœminam vnà reperire licet. Imago quidem prior eſt & apud Deum notior, nobis autem ignotior: ſimilitudo autem contrà nobis expreſsior, à Deo autem remotior. Hic enim eſt noſtræ ſciẽtiæ ordo, vt quæ nobis ſunt obſcuriora, ſint Naturæ clariora, & contrà. Primus itaque & vltimus tàm externæ quàm diuinæ ſcripturæ ſenſus eſt, vt ante omnia Deus hominem generalem in ſua ſapientia aut vnitate creata condiderit; de cujus mente & ſpiritu extrinſecus olim & mens & ſpiritus in omnes aduenirет homines, qui quidem homo generalis, quem Intellectum, Mentem, aut Sapientiam generalem modò idem intelligas nil refert, nõ potuit reuera eſſe conditus, niſi vnà & maſculus & fœmina eſſet, hoc eſt, niſi vnam partem haberet vnde Forma & maſculinitas ejus diceretur, & alteram vnde proprietas ſpecialis Materiaque & veluti fœmininitas notaretur. Hic eſt ſpiritus intellectuſue agens & humanus actu ſemper intelligens, vt ait Plotinus, de quo ſi diligentius ſua verba diſcutere voluiſſet Ariſtoteles, quũ egit de ſubſtantiis orbis motricibus, potuiſſet hanc naturam inueniſſe & tradidiſſe. Vt enim neceſſariò faſſus eſt ſingulis ſphæris cœleſtibus præeſſe ſuas intelligentias, ita fateatur oportet illas eſſe

duum generum; Superiores quidem ipſis orbibus, & omnino ſeparatas, quæ cœli motus vt in finem dirigerent, ad eam influxuum varietatem, vnde varia homini vtilitas & diuinæ laudis varia (Quod finis mundi eſt) naſcantur argumenta; inferiores autem ipſi orbi impactas, quæ cœlum ipſum vt in locum mouerent, & veluti materialiter in Materia cœli & mundi agerent. Superiores ſunt Imago, Mēs, Maſculus, Intellectus agens, & Homo verus interiorque; inferiores autem ſunt ſimilitudo, Spiritus, Fœmina, Intellectus poſsibilis, & Homo exterior ſpectroſusque. Inde factum eſt, vt ſummus ille vatum & ſapientum Noachus in hujus doctrinæ, quæ reuera ſumma eſt, memoriam, vt qui ſupra omnes homines tanti ſecreti videretur particeps & conſcius, donatus ſit Formâ bifronti, quod vtriuſque hominis frontem & faciem explicaſſet. Hæc autem ſtatua ipſius juſſu eſt inſtituta conſeruādæ ad poſteritates memoriæ tanti myſterii gratiâ. Quum enim ille Homo generalis, cujus veri homines actu membra eſſe debent, neceſſario ſummam ſui partem conjunctiſsimā habeat cum Motore primo Immoto immobilique, ita vt & caput ſit omnium intelligentiarum, ſicut primi mobilis intelligentia, & ſit etiā fons vitæque principium omnibus intelligentiis & hominibus, duorum & ſeptuaginta Moſis auditorum

torum ſentētiâ conſtitutum erat, vt in ſacris interpretationibus vocaretur, Diu Proſopin, hoc דיו־פרצופין eſt, Bifrons, aut duarum facierum ſuppoſitum. Hoc nomine intelligebant priſci patres Meſsiæ Mentem & naturam, non ſolùm eò quòd Mente ſpirituque conſtaret, ſed quia & Deus & creatura eſſet. Inde iſthæc ipſa natura, qua duce omnes particulares motus mundi fiunt, Moſi dixit, Poſteriora quidem mea videbis, Faciem Exod. xxxiii. 20. 23. autem meam videre non poteris; Quia Deum nemo vidit vnquā, ſed nec videre poteſt. Locus Joh. i. 18. 1 Tim. vi. 16. 1 Joh. iv. 12. ille ſcripturæ indicat Cabalæ ſanctæ myſteriū. Hinc Meſsias etiam ſecreto vocabulo, Sar Hapanim, שר הפנים id eſt, facierum omnium, & ſingularum, tàm anterioris quàm poſterioris, princeps, author, & formator, quique ſolus reuera præſit toti naturæ, illique tanquam vniuerſi authori inſtrumentario dominiū vniuerſorum datum eſt. Illi proximus in hac potentia Noachus fuit, qui in ſuam arcam vniuerſum animantium genus colligere in ſalutem eorum fuit potens. Sed de quadruplici fronte nobis eſt dicendum.

Cap. XXXIV.

Cur Ianus Quadrifrons.

IAM ſupra notaui eſſe omnino opus vt Etruſcæ hiſtoriæ tenor à Romana petatur, vt tandem per ſacra vſitata, quæ aut neglectu aut nimiâ diſ-

cuſsione in nauſeam abiiſſe videntur, ex ipſius ſacræ Etruſcorũ traditionis viuiradicibus excitentur homines, adque veram priſcæ Hebræorum ſcripturæ intelligentiam reuocentur antiquitatis amatores. Nam præter pauca loca admodum, quæ Chriſto egregiè aptauimus, nec nos, nec ipſi Hebræi qui nunc ſunt, vmbram ſacræ attigimus intelligentiæ, eò quòd à noſtris ſint neglecti priſci ſcriptores ſecretique, ab ipſis autem Hebræis aut religioſa ſint obſeruatione ſuppreſsi, aut eò quòd palam ſuos neglectæ arguant veritatis, deprauati. Authores fide digni tradunt, quòd in Faliſcis vrbe Tuſciæ, quum eſt deuicta à Romanis ciuitas, inuentum eſt ſimulachrum Iani cum frontibus quatuor, in cujus memoriã Romæ eſt illi poſitum Templum quadriportium, aut quod quatuor portas haberet, ſicut & ſimulachrũ facies. Facilè verò quiſquis ſacramenti Pythagorici rationes caperet, hujus etiam ſtatuæ rationes conciperet: Ajebant enim: ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντος τετρακτὺν, πηγὴν ἀεννάου φύσεως ῥίζωμα τ' ἔχουσαν. Per illum videlicet qui animæ noſtræ Quaternariũ dediſſet, quòd quidem & fontem & vitæ uiuiradices in ſe contineat. Velim autem mihi ſemper concedi quod negare meritò nullus poſſet, Ianum fuiſſe tantâ ſapientiâ hominem, vt nulli fuerit hominum aut probitate aut ſapientiâ in-

ferior, ſuos autem & potiſsimùm Etruſcos Razi-Hinuos ita inſtituiſſe, vt ne latum quidem vnguem ab ejus inſtitutis receſſerint. Quare & ipſo doctore fuiſſe illam ſtatuam affabrè factam dubium non eſt. In memoriã enim illa fiebant, non in honores, quia ſoli Deo, & patriæ Geniis, generalique Menti ſupplicare docuerat per memorias eorum beneficiorum, quæ ſanctis viris collata fuiſſent. Pythagorici autem Quaternarium animæ conceſſum fuiſſe, non tam ratione Quatuor elementorum, quorum ex qualitatibus primis ſurgit temperamentum inde elicitum et à ſingulis differens, cui demum inſidet anima, nec tam ratione cœleſtis influxus, qui à quatuor elementis defæcatis & à corruptione repurgatis, qui reuera ex hac elementorum mole ſunt illuc delibrati, vnde animæ virtus, quæ quia in omnibus hominibus adſunt Mens, Spiritus, Anima, & Temperamentum, affirmabant. Mens à fonte mentium, Spiritus à fonte ſpirituum, & Anima ex animorum virtute, Temperamentũ autem ab elementis. Homo quidem ſuperior eſt Bifrons ſaluo generali, qui quum Deus ſit, eſt Trifrons Diuinitatis, Mẽtis, & Spiritus facie conſtans. Inferior autem eſt quadrifrons; ſupremus autem poſt incarnationẽ quinquefrons eſt. Vt itaque ſummopere in conſyderationem cognitionemq́, & laudem Dei ſummi raperent,

qui finis naturæ eſt,(erant enim Iudæi ſecreti, ipſi Pythagorici, quod facilè ex Ioſeſo probes) ſingulos homines volebant aſsiduè hoc quaternarium,vnde ſinguli compoſiti eſſent, in animo voluere,& reuera per cauſam ſuam tantam rem cognoſcere. Sed alia fuit ratio multò ſecretior: Certiſsimâ enim traditione ab omnibus Abrahmanum,Indorum,Chaldæorum,Hebræorumque ſapientibus cognouerant, (Hoc enim priſcis Hebræis in fidei articulis fuit) quòd ſicut aſsiduè per quatuor anni tempora eadem virtus cœleſtis,donec vnus compleatur annus,aſsiduè eadem elementa in quatuor hominum ſingulorum ætatibus,donec conſumetur vnus homo,ſuas reuoluunt vires & qualitates, ſic etiam in vniuerſam humani generis maſſam contingere, vt per quatuor Mundi ætates aſsiduè reuoluantur, Mẽtes,Spiritus,Animæ,& Temperamẽta, & ſic eſſe vniuerſalis hominis est quatuor facies in vna ſtatua. Rationem autem pœnæ & præmii per alligationes animarum diuerſis corporibus, aut cœleſtibus,aut terrenis,aut etiam inferis,ſuſtentabant. Spiritus enim quum loco non egeat, vbiuis aut in pœna, ſi Deo non fidit, aut in præmio,ſi in eum ſperat,ſubſiſtere poteſt. Omnis autẽ reuolutio in quarto loco eſt ceſſatura; quod, quum variis authoritatibus exẽpliſque in Declaratione Candelabri Moſeos ex ſacris,

eorumque vetuſtis interpretibus expoſuerim, non eſt quòd hîc repetam:ſatis nunc fuerit exponere, quomodo hæc quadrifrõs ſtatua fuerit & eſſe debeat in ſummo apud Hebræos Doctrinæ loco. Animal vnum pro conſyderatione quaternarii habebant, cujus nomen vocabant Mercaba, ſcientiam autem illam de Mercaua nuncupabãt. Baſis autem ejus Doctrinæ de quaternario & ſi eſt in toto ſcripturæ corpore reſperſa, tamen præcipuè poſita eſt palam in IechezKelis principio, cujus profetiæ nõ ſine cauſa ſunt ſcriptæ extra terram ſanctam in Babylone, vt doctrina tradit ſecretior, eò quòd ad ipſius Babylonis, id eſt, gentium exterarum, ſacra, vti ad populi electi religionem ſpectat. Nam ea de re ad flumen Cobar, ideſt, magnũ, eſt ſcripta viſaque viſio, quòd & res externas vna & internas, naturales videlicet & ſupernaturales, in hoc typo aſſumat. Sic autem ſcribit, Ex medio ipſius ignis (id eſt, Spiritus naturam confouentis) procedebat Similitudo quatuor animalium, & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis. quaſi dicat, licèt in eo ſpectro ſit facies vna Leonis, altera Bouis, tertia Hominis, & quarta Aquilæ; tamen hoc totum ſpectrum non eſt niſi ſimilitudo ipſius hominis magni & generalis. Ex totius enim generis humani Maſſa & Tempore ſeu duratione fecére Quatuor facies, vnam à Meri- Ezech. 1. 5.

die, alteram à ſeptentrione, tertiam ab ortu,& quartam ab occaſu,primam Leonis,alteram vituli, tertiam hominis,quartam Aquilæaltiſsimè animalium à terra volantis. Primum typum dedere Infantiæ mundi & legi Naturali inuiolabili animaliumque omnium fortiſsimo inſtar Leonis, quem à luce vocat lingua ſanctá Ari. Altera Bouis videlicet figura fuit inſtar iuuentutis, Quum ſub tempore legis ſcriptæ laborioſiſsimæ & ſacrificiis pleniſsimæ vixit mūdus, & quicquid Gratiarum habuit à Deo primo Moſaïcæ genti & profetis fuit nomine vniuerſi conceſſum. Romanis etiam pro laboris & agriculturæ ſigno fuit vſitata bouis effigies. Tertia facies virilis videlicet ætatis completique corporis eſt ſub hominis typo pro lege Gratiæ, quæ tres ætates æqualibus adinuicem periodis mille & quingentorum annorum à ſuis æqualiter durauere principiis. Octingentos enim annos,qui fuere à diluuio ad Moſem,pro Mundi & legis rudimento,pono,ſicut & centum annos, quibus in vniuerſum ob editam diuinitus de diluuio ſententiam Deus per Noachum prædicari voluit. Nunc ſupereſt Aquilæ,& Quartum tempus ſenii videlicet hujus Maſſæ,in quo maximè Animi mentesque hominum ſunt excitandi,vt altiſsimè inſtar Aquilarum volando, in poſterum reſtitutis omnibus & ad Naturæ legem

reductis, reuera omnes & ſinguli ſciēt, ideſt, per cauſam & propter cauſam omniū Deū omnia cognoſcēt. Ea de re hactenus aut moribus tātùm, aut morib. & ſenili ætate ſimul, vniuerſus orbis voluit ſenatoribus ſenibuſq. magiſtratibus regi, vt virib. animorū, qui rerum vſu in hoc carcere corporis magis valent, quum corpus animam aggrauans eſt jam affectum. Hoc eſt quadrifrontis ſtatuæ totius generis humani maſſæ videlicet ſtatua, quam ea de re princeps profetarum ſculpendam curauerat, vt veſtigium prouidentiæ, noſtrum genus per varias ætates regētis, ſuis in ea ſtatua proponeret Ianus Razi-Hinuis; ad quod argumentum totius Naturæ & ſupracœleſtis, & cœleſtis, & terrenæ contemplatio & ſcientia poteſt reduci. Sic enim & Fyſica & Mores ſuis Eturiis tradidiſſe legitur, vt meritò ob ſuas inſtitutiones diuinitatis nomen meruerit, habueritque. Nec verò in ſingulorum ætatibus tātùm eſt à majoribus vſitatum, vt res in quarta ſenilique ætate eſſent, aut ex bonis optimæ præſtantiſsimæque, aut ex perditis peſsimæ, ſed in cæteris etiam rebus ad quaternarium vſque repetitis id moris fuit: vnde, vt notauit in ſuis locorum communium hiſtoriis Valerius Maximus de Antiquis inſtitutis; Maſsilienſes Galliæ populi ſummâ cum populo Rom. charitate vt priſci moris obſeruantiâ conſpicui tres

in eodem manumiſsiones inreſcindi permitte-
bant, ſi ter ab eodem Dominum deceptum co-
gnouiſſent, Quarto autem errori ſubueniendũ
non putabant, quia ſua iam culpa iniuriam cœ-
pit qui ei ſe toties objecit. Hæc ille. In ſacris au-
tem eſt vſitata eadem ſententia. Ait enim domi-
num, parciturũ ſuper Tria ſcelera Da-
maſci, Gazæ, Tyri, Edomi, Ammonis, moa-
bi, quo nomine intelligit vniuerſi populos, & ſi-
militer ſuper Tria ſcelera Iudæ & Iſraëlis, quo
nomine omnes in eccleſia fideli poſitos, ſe vſu-
rum miſericordiã, at ſuper quartum ſcelus non
conuerſurum, eò quòd ſenium impium eſt de-
ploratum. Hoc eſt cur in Iobo, ethnico quidẽ
authore ſacrorum, ſed tamen ſanctiſsimo veriſ-
ſimoque, notarunt patres Moſis auditores eſſe
ſcriptum. Hoc certè cum ſingulis hominibus
Tribus vicibus operatur Deus, vt reuocatis eo-
rum animabus à corruptione, illas in lucem vi-
uentium reducat. Ille enim ex mẽte filoſofi agit,
vbi ait, Mẽs autem ſola immortalis extrinſecus
accedit. Nullus enim mihi negauerit, quin ſicut
illi cœli influxus, qui jam, ex quo intellectus nu-
merator tempus menſurat, incœperunt in infe-
riora defluere, aſsiduè in ſua reuoluti principia
denuò ad nos reuoluuntur, ſtatis, fixiſque, & no-
tis Naturæ & Deo tẽporibus, & ſicut Quatuor
elementa inferiora non tantùm per vnius ejuſ-
demque

demque ætates,ſed etiam eadem omnino in variorũ indiuiduorũ (quod enim reſurgit ſpirituale& immortale eſt)compoſitione, naturæ ſcitu redeũt,ſic etiã ſpiritus & virtus ſiue mens,vt ſecuris verbis vtar,redeant ab vno in alium neceſſe eſt,quod omnino in ſacris verum & in confeſſo eſt. Et hæc eſt Quadrifrontis ejuſdem Naturæ humanæ ſumma ratio, quæ infra ſe alias innumerabiles habet. Nam & Lunæ curſus eſt Quadrifrons ſingulis menſibus.Sol etiam Quadrifrons,vt & annus ſingulis anni reuolutionibus. Sic plagæ mundi. Sic generales Naturæ in Vnitate, Veritate, Bonitate & Eſſentia poſitæ, Termini. Sic cauſæ Quatuor. Prima Ortũ vti agẽs, altera Auſtrum vti formalis ſuperiorque, tertia Brumam & materialia vt quæ eſt materialis (antiqui enim auſtrum pro ſuperiori & dextra poſuere, Aquilones pro inferiori & materiæ impacto loco) Quartam autem in Occaſu quæ finalis eſt. Sic à conjunctione planetarum ſunt Quaterni aſpectus. Sed quid non hanc ſtatuam & naturæ typum repræſentat? faciant finem

Quatuor facies ejuſdem hominis, Quatuor eccleſiæ tempora,& Quatuor Monarchiæ Babylonicæ,Aſſyria,Media,Græcia, Roma.

Cap. XXXV.

De inaugurandi ratione. Quòdque ejuſdem inaugurationis ratione Roma ipſa ab Etruſco iure in ſacris dependeret.

MAXIMVM validiſsimumque rerum arte aut conſenſu hominum conſtantium principium ille, qui reuera omnium quæ ſunt principium eſt, fuiſſe videtur, quum ait, vbicunque duo vel tres conuenerint, de quacunque re apud Deum aut apud me impetranda, ipſa fiet illis à patre meo. Sicut enim res naturâ conſtantes ideo in ſuis naturis perſeuerãt, quòd à numinib. aut Geniis illis naturis juſſu diuino incũbentib. conſeruentur, propterea quòd pertinaciter cõſeruationi inſtent, ſic res humano arbitrio cõſurgentes, vt ſunt imperia, Regna, magiſtratus, ciuitates, & loca ad quiduis agẽdum delecta, pertinacibus hominũ votis aut in ſummũ Deum, aut in ſummã mentẽ, aut in loci Geniũ angelumue cuſtodem, vt vocant, contendentibus & mutuo conſenſu conſpirantibus conſtat, ſicut quum diſsipantur animorum vota & concordia à propriis cujuſuis ſtatus membris, nedum à Genio res deſtruuntur. Falluntur verò omnino inter noſtræ tẽpeſtatis Theologos, qui putant vſqueadeo in toto orbe terrarũ vbi eſſet oraculum aut ſeparatæ intelligentiæ actio ob quandam euocationẽ,

Matth. XVIII. 19. 20. in nomine meo qui est in caelis.

fidem,aut preces incitata, illam ſemper à malo Dæmone fuiſſe factam. Quæ enim eſſet Deo de rebus humanis cura, ſi ſolus malus ſpiritus abſolutè imperio orbis terrarũ potiretur? Vbi eſſent Cuſtodes prouinciarum Angeli? Nonnè Perſarum Angelus pro Perſis ipſis à Deo vero alienis potuit obſiſtere Hebræorum in captiuitatem adductorum angelo primario? Verum quidem certè eſſe non negauerim, vt ſenſim ob ſceleſta hominum vota facinoraque, eò quòd vbiuis gẽtium ſuos reliquere Genios, ita malus Dæmon inualuerit, vt ſenſim ſit factus hujus Mundi princeps, bonoſque Genios ſuis locis depulerit,&ſenſim frigeſcentibus hominum votis eorum loca occuparit;ſed abſit hæc à prouidentia Dei impietas,vt defuerint vnquam boni genii ſingulis ſuis in locis reponendi,quum intelligentiarum omnium princeps deturbato malorum Geniorũ principe ſuam ſingulis locis reddiderit libertatem. Doctrinæ geniorum peritiſſima antiquitas, eò quòd per vitæ innocentiam illis erat conformis,nil planè inauguratò aut inauſpicatò agere voluiſſet, maximè autem in deligẽdo aut templo,aut Altari,aut vrbi loco. Ideo ſancti patres,priſci moris inſtauratores in terra ſanctā, ſua altaria & vrbium futurarum certa fundamenta non ponebant niſi vbi Dei ſpectrũ viſum fuiſſet. Vbiuis itaque gentium & locorũ

erant Sacrifices,qui præconceptis ſeu,vt noſtri dicunt,formalibus verbis loca ipſa euocato in loci conſeruationem loci Genio inaugurarent. Multò verò maximè Romæ aut Saturniæ etiã fuiſſe credendum eſt,qui inaugurandi pollerent ſcientiã. Sed à principio habitationis pater Ianus,humani generis author, conceſsit loca ipſi vrbi Ianiculo,quæ & Antipolis oppoſita Saturno priſco à ſua orientis ſede deturbato, hac lege,vt illa pars vrbis ſolo flumine diuiſæ & inſtar Fœmineæ partis ſacrorum Etruſcorum eſſet, & omnia ſacra ab ipſis Eturiis quum opus eſſet peteret, non proprio ſed Etruſco jure uſura. Niſi enim à principio in hæc verba juraſſet Saturnia, quũ inueniſſet ſuæ inaugurationis baſim, putaſne ad illos vates detuliſſet qui totius naturæ potentiam eliciebant,ſeque in ſummum diſcrimen adduxiſſet? Apud multos authores eſt deſcripta inauguratio Romæ, ſed ita fabulis locupletata,vt ſententia Plinii mihi ſit inſtar omnium. Sic autem ait,quum proponit cæteris credenda,quæ ipſe,licèt eſſent veriſsima,credere nollet, in lib. 28. initio quòd in verbis ſit virtus,& quædam,quæ Deos aut ſubſtantias ſeparatas cogat,poteſtas: Inuenerunt, ait, Romani in fundamentis ejus templi,quod in Tarpejo conſtruebant,humanum caput. Quare legatos miſere in Etruriam, ad Olenum Calenum Va-

tem diuinum peritiſsimumque. Hic videns eſſe optimum Augurium tentauit in ſuos transferre, & baculo ſignatã templi, in quo inuenerant, formã in terra ante ſe dixit. O Romani, dicitis hĩc debere eſſe templum Iouis Optimi Max. & dicitis hĩc inuenimus caput? Pro certo tradunt Annales, quòd hoc facto (hoc eſt, ſi reſpondiſſent hĩc) Trãslatum fuiſſet numen ad Etruſcos, niſi legati à filio vatis præmoniti ſic reſpondiſſent, Non hĩc, ſed Romæ dicimus inuẽtum fuiſſe caput. Præconcepta verba inaugurationis non addit Plinius, eò quòd inſtar ſacramentorum noſtrorum habebantur. Nullum tamen eſt dubium quin in hanc proferrẽtur ſententiam: Numen quiſquis es Deorum, qui tuæ præſentiæ ſignum in tali. N. aut tali. N. loco manifeſtari populo Romano voluiſti, fac vt Fœlix Fauſtaque ſit diutiſsimè hujus loci habitatio, eamque, alterius gentis aut populi precibus inuitatus, tractus, illectus, elicitus, nunquam velis relinquere. Sunt autem valde notanda ea verba Annalium, quibus certò traditur, Quòd licet incogitantes Romani etiam contra votum & à Vate decepti faſſi fuiſſent. Hĩc inuenimus, eò quòd legati habebant totius populi authoritatem & vota, ſollicitatum majoribus precibus numen defeciſſet. Sicut enim in contractibus humanis verba ipſa ligant, ſic in diuinis. Vnde Tullus Hoſtilius ad

inſtar Numæ volens elicere fulmen, eò quòd non ritè nec obſeruatis præconceptis ritibus & verbis id feciſſet, in ſuum caput fulmen elicitum attraxit. Vnde & Feciales ex hac diſciplina Etruſca deducti, quum de bello populis priuſquam fieret denunciando mitterentur, priùs religioſiſsimè de æquitate apud loci Genios pro populo Rhomano agebant, & demum illos ad potiorem cultum & honores multò majores ab ipſis Romanis recipiendos, dum à ſuis deficerēt, inuocare ſolebant. Non abſimile Daniel pro Hebræorum populo in Captiuitate fecit, licet in omnipotētis Dei & Chriſti ejus, qui mens mētium eſt, impetrauit magis contra voluntatem quàm conſenſu angeli Perſarū, vt vt res habeat, antequam omnino jejuniis & oratione & peccatorum ſui populi confeſsione, concurrenteque populi pœnitentia & votis, victus ſit à Michaële & Gabriele Perſarum angelus, non potuit reſpōſum de vera liberatione populi ſui accœpiſſe. Quum itaq. Capitolii, vbi Baſis Romæ florentis fuit conſtituta, inauguratio ſit ab Etruriæ vate petita, quin etiam totius Rei ſacræ apud Romanos authoritas ſit inde petita, dubium non eſt. Maximè hoc monemur exemplo, vt cōſpiratione ſacra tàm erga Deum & Chriſtum quàm erga Angelum loci cuſtodem in preces & ſacra verba rumpamus, quod poſtquam in Chriſtia-

niſmo reuera fieri ceſſatum eſt,non ſolùm ſumus omnino inter nos diſsipati,ſed Angelus Iſmaëlitarum noſtrum cohibet.Nîl enim planè in hoc orbe mutationis fit,niſi Geniorum Angelorumue,cujuslibet probi hominum conſeſſûs cuſtodum,operâ aut remiſsione curetur,quod peſſimi impiique homines potiùs in fortunam & ſortem,quàm in Genii curam aut Dei prouidētiam,referre malunt. Hoc autem vnum docuerat in ſuis Fyſicis Noachus,nîl aliud Genios locorum miniſtros & cuſtodes eſſe quàm virtutes elicitas,& veluti partes membraque illius Mentis & Spiritus generalis,quo Duce Deus hoc naturæ templum particulari nouoq; motu aſsiduè condit,reficit,mouet,inſtaurat,& conſeruat. Vt autem ad rem redeuntes magis confirmatū relinquamus quod propoſuimus argumentum, Quòd Romani haberēt ab Etruſco vate in ipſa Etruria inaugurari inde patet, Quia tunc temporis erat Romæ Augurum clariſsimus Actius Neuius,cujus ipſe princeps Tarquinius,Templi Tarpeii fundatōr, parum alioqui huic arti tribuens,maximum ſciſſā per vim prædictionū cum nouacula cote ſumpſerat experimentum; Nec ab ipſo tamen populo, nec à principe vocatus eſt ad inaugurandum.

Quòd Idea mater Deorum non eſt ab Ida mōte primū à Trojanis Romam delata, ſed illa eadem ſit quæ Veſta ab ipſis Razi-Hinuis conſecrata.

TRIPLEX cauſa maximam priſcæ Religionis origini peperit obſcuritatem, adeò vt quid de quo dicatur vix poſsis conjicere; quarum prima eſt ſumma ſapientia Iani & ſuorum, in repræſentanda eadem ſub vario appellationum genere perſona: Secunda ſumma Græcorum in his imitandis & ſuis aliorumue populorum originibus religionibusue aſſcribendis licentia: Tertia ſumma hiſtoriæ veteris, & maximè quæ Deorum origines traderet, penuria. Licèt itaque & Peſſinunte & Trojā oriunda tanta dea credatur, (ſicut hodie qui honos vbiuis gentium jam ab ipſo religionis exortu diuæ virgini & Matri fuit habitus, videtur ad Lauretanam ędem fuiſſe inſtitutum,) tamen ex Duplici nomine mihi illam eādem eſſe quæ & Veſta perſuadeo. Sicut enim vidimus noſtrâ memoriâ diuinorum Chriſti membrorum, quos ſanctos nūcupamus, aſsiduè innouatos fuiſſe cultus, quod hiſtoriarum beneficio certò ſcimus, ſic apud Antiquos de priſcis ſanctis factum fuiſſe non eſt dubium. Licèt itaque Romulus Romæ inſtaurator voluit videri

vt &

vt & vrbis,ſic & ejus religionis author, eoq. nomine ipſi Veſtæ viſus ſit prima poſuiſſe templa, tamen certiſsimũ eſt ſicut antea & Veſtæ templa & Veſtales,ex quarum vnius ſacrilegio naſceretur,erant Romæ antequam naſceretur, ſic & Roma jam ante quàm ſibi illam adſcriberet, ter vt minimùm fundata & inſtaurata fuerat, à Saturnitis, ab Euandri gente,& Aeneadibus. Omnia autem ſunt ad primas origines expendenda. Nulla reuera fœmina Mater Deûm in tota antiquitate eſt meritò habita, inter innumeras,quas finxit illoque nomine donauit antiquitas,præter illam vnam de qua jam diximus. Quòd autem illa Idæa eſt vocata ſignificatione ידי est præſtantiſsimum,aptiſsimum,& non à Græcis,ſed à lingua ſancta petitum vocabulum. Diſciplina enim illa,quam Plato de Ideis ſuam fecit, tota eſt à ſecretioribus Moſis auditoribus profecta. Ajunt enim communi axiomate: Nil fit omnino in mundo inferiori,quin priùs fiat in ſuperiori,in ejus Idea,ideſt notione,cognitione, & ſpecie. Quum autẽ ſuprà jam expoſuerimus ſubſtantias ſeparatas, in quarum mentibus reſident veræ rerum ſpecies, eſſe duum generum, (aut enim in finẽ mouent, aut vt in locum)ſuperioreſque eſſe maſculas, inferiores autem eſſe fœmininas, ſummas earum ſumma ſanctitate viris & fœminis vniri diximus. Nam & Mens

& Spiritus generalis vt extrinſecus in omnes homines aduenıant cõparati ſunt. Idæa itaq. mater Deûm ſummus ille Spiritus eſt Matri vniuerſi vnitus,qui inſtar omnium eſt,vnde velut à præſtantiſsima ſui parte meruit IDEAE appellatio, quia mouet vt in locum. Ejus enim inſtitutione vbiuis delata gentium,factum eſt, vt rerũ Domi coactarum inq. finem ſuum à viris conquiſitarum diſpenſatio conſeruatioque ſit concredita fœminis, vt ſicut authore Deo noſtræ omnium vitæ principium & corpus à patribus motum vt in finem ad hoc vt ſimus,in ipſis matribus vt in locũ mouetur donec ſimus,ſic idem in rerum conquiſitarum arteque partarum ratione obſeruaretur. Licet autem Veſta priſco cultu & Romano, Idea autem ab vno Frygio & vna Frygia coleretur,tamen ex eo,quod ſcriptum reliquit Dionyſ. Halicarnaſ. videtur vna eademque cum Veſta fuiſſe: Sic enim ait in ſecundo de Veſtaliũ agens hiſtoria: Quum enim primo bello Carthaginenſi conflagraret Templum,& virgines ignem fugerent incendii, Lucius Cæcilius Metellus,Pontifex Maximus, vir Conſularis,& qui Sicilienſi contra Carthaginenſes bello triumſum illum Romanis memorabilem parauerat, in quo centum & triginta octo elefantes adduxit, ipſe contempto proprio periculo,ob publicam vtilitatem, ſummo diſcrimi-

ne vitæ, inſiliit in ardentem ignem, & res ſacras ab ipſis Virginibus relictas ab igne eripuit, qua de re ſummos à ciuitate honores eſt conſequutus. Ajunt autem res illas ſacras partem eſſe earum rerum, quæ erant conſecratæ in Samothracia, quæ illic aſſeruabantur, quaſque Dardanus illuc detulerat in ciuitatem ab eo in ea inſula factam, quaſque Aeneas in Italiam veniens attulerat. Alii dicunt eſſe Palladion à Ioue datum. Hæc ille. Ex quib. verbis videtur, ſeu Palladion, ſeu res matris Ideæ eſſent, quum eſſent in templo Veſtæ, ad Veſtam, quæ & Pallas, & Minerua, & Fœmina dea Samothracũ eſt, ſpectare, quæ ipſa primas origines ab Etruria authore Iano ejus marito habuit.

Cap. XXXVII.

Quòd ex Ciceronis ſententia uidetur ſummam Romanæ religionis authoritatem, ſemper ab ipſis Etruſcis veniſſe.

NVLLVM eſt dubiũ, quin illud quod in omnium nunc vſu gentium eſſe videtur in eorũdem conſenſu ſemper fuerit. Certiſsimum eſt vbiuis gentium, illam haberi ſummam authoritatem, à qua inſtitutiones & præcepta, cujuſcunque artis ſeu authoritatis ſint, petuntur, & in dubiis reipub. occurrentibus recurritur, ejuſque ſenten-

tiæ ſtatur. Quum autem Romani ex illis juuenibus principibus, quos ad Hetruriæ populos de E
Religione informandos mitterent, aut etiam ex infimis conditione hominib. qualis Actius Næuius fuiſſe legitur, potuiſſent ſalubriùs Domi Romæque inſtituiſſe doctrinæ Etruſcæ optimè illic ſemel conceptæ ſcholam, quàm quotannis à ſe ſuos ablegaſſe juuenes, niſi ſumma obſtitiſſet quædam authoritas, nullum eſt dubium quin ſumma Doctrinæ Etruſcæ authoritas ſemper apud ſuos ſeruaretur & ſumma tantùm illic eſſet. Quum autem ſumma reip. diſcrimina in prodigiis & portentis oſtentiſque verſentur, adeò vt ſit Res periculoſiſsima, quũ portenta omnium mentes concuſſerint, ſtare verbis juratis in alicujus externæ authoritatis ſentẽtia, opus erat Etruſcos ſumma integritate & eſſe & haberi à Romanis, & eorum in effando ſententiam tanta eſſe authoritate, vt à qua recedere populo Romano ſine piaculo non liceret. Cicero autem etſi more Academiæ in libris de Legibus vt & in tota Philoſophiæ tractatione diſputat, eſt tamen vbiuis in rebus facti recitandis ſumma fide author; hic autem profeſſus eſt libro de Legibus ſecundo, poſtquam juris Religioſi capita tractauit, ſe ea tradidiſſe, quæ nec à religioſis Numæ conſtitutionib. nec à ſui ſæculi moribus admodum differrent, nullum eſt dubium quin

ſit fide digniſsimus, in iis referendis, quæ ſuo etiam ſæculo erant, ſic fuerit inter Romanos & Etruſcos couerſatio, ſicut & ſcripſit. Licet enim pridem & jam à Porſenæ regis temporibus imperata ciuilia Romanorum facerent Etruſci, tamen ſacra illorum authoritas nunquam fuit diminuta. Sic habent verba conſuetudinis Romanæ, Bella, Diſceptatio; Prodigia, Portenta, ad Etruſcos & Aruſpices, ſi Senatus juſſerit, deferunto; Etruriæq. principes diſciplinam docento; Quibus Diuis creuerint, procuranto; Iidemque Fulgura atque Oſcina pianto. Hæc lex. Quod autem ait, ſi Senatus juſſerit, videtur in arbitrio ſummo ſenatus res eſſe. Sed ſi quis ita cogitet, illi diligenter eſt attendendum, Quòd ſumma authoritas, ſiue ſit in lege, ſiue ſit in perſona aut dignitate, duobus modis conſiſtit: primò enim Patiendo, dum conſenſu eorum, qui in ejus verba jurant illâque conſtituũt, ponitur: ſecundò autẽ Agendo, dum illis, qui eam conſtituerunt, imperat, ſolet vbiuis gentiũ conſiſtere. Vnde primò opus erat ſenatum illos elegiſſe cõſtituiſſeq. cõmuni conſenſu in ſummã authoritatem, vti mulier virum; ſecundò eorum ſtare decretis, ita vt, ſi ambigeretur de Belli æquitate, ſumendumne eſſet, ſi de ſumma quadam re eſſet diſceptatio inter authoritate aut jure pares, quæ omnia cum ſequentibus ad eam ſolam

erant referenda authoritatem, quæ reuera eſſet inſtar noſtri ſummi Pontificatus, aut Concilii, aut ſcholæ Theologicæ Pariſienſis, quæ altercante Concilio & Pontifice de ſumma authoritate cenſuit, vbi locum, tempus, & homines illi dedit Pontifex, Concilium reuera eſſe ſuper ſummum Pontificem. Eſt autem illa præſtantiſsima totius mundi authoritas, nõ quæ dignitate nititur, ſed cujus ob ſingularem rerum peritiã ſumma ſemper fides in admiratione & ſummæ authoritatis loco eſt. Licet autem Dionyſius Halicarnaſ. ſcribat ſuo ſeculo omnino ferè euanuiſſe doctrinam Etruſcorum, (quòd contigit vbiuis gentium & religionum, & maximè hodie videtur in noſtra, quæ omnino à ſpiritu illo per quem creuit eſt deſtituta, & tantò in malis nocentior, quantò olim ſpiritu fuit præſtantior) tamen ille idem teſtatur ſummæ & Diuinarum & humanarum ſapientiæ fuiſſe conjunctam olim apud eos religionem, quam conſenuiſſe poſt duorum annorum millia à quo fuerat inſtituta, quid mirum? Noſtra non tamdiu durauit. Illa multò majori tempore ideo ſtetit, quòd ſummã authoritatem dignitatibus nunquãm macularet. Vltimi tantùm ob ignorantiam ſcientiæ fefellere. Qui autem authoritate ſine ſcientia pollent, armis ſuam tutari ignorantiam ſolent.

Quod Ianiculum, arx Etruriæ, erat perfugium ſummum rerum ſacrarum, quæ Romæ erant.

LICET ſuprà ex Plinii ſententia docuerim, quomodo ad occiduã Tyberis partem erat vrbs Antipolis, ad orientalem Saturnia, vnde multò antè, quàm Remus & Romulus eſſent, & religio & ciuitas Romana fuiſſe videtur, tamen quia maximè ad rem facit origines priſcas tantæ vrbis ſtabiliuiſſe, ex Virgilii ſententia aliud nomẽ vrbis Antipoleos, ad quam erat Romanorum rerum perfugium, ſubjungere viſum eſt. Sic autem in octauo Aeneïdos, ait ex Carmentæ Sibyllæ ſententia: Hæc duo præterea disjectis oppida muris, Relliquias veterumq; vides monimenta virorum. Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit vrbem: Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen. Iſta confirmatiſsimam Iani vniuerſi parentis veri & non fabuloſi reddũt hiſtoriam, & tantò magis, quantò à gentis ambitioſiſsimæ, omniaque ad ſuos retrahentis, opinione ſunt profecta. Confirmat hanc ſentẽtiam Ouidius in Faſtorum libro primo, & oſtendit quòd licèt vtrũque oppidum pridem ante Romulum fuerat, imò antẽ Aeneadas, tamen ætate prius Ianiculum; Sic enim ait Ianus, Hac ego

zijn vaarsen Saturnum (memini) Tellure recepi; Cœlitibus regnis à Ioue pulſus erat. & paulò poſt. Inde diu genti manſit Saturnia nomen; Et dicta eſt Latiũ terra latente Deo. Paulò poſt vero Ianus de ſeipſo, Ipſe ſolum colui, cujus placidiſsima læuum Radit arenoſi Tybridis vnda latus. Ara mea eſt colli, quem vulgus nomine noſtro Nuncupat, hæc ætas Ianiculumque vocat. Et vrbem itaque, & Aram, & Montem Ianiculum à Iano vocari videmus, antequã ſuo dignitatis Aſiaticæ cœlo pulſus Saturnus cogeretur in Italiam aduentare, tunc quum jam res humanæ in Aſia Dominandi libidine erant concuſſæ. Vnde videtur hoc à Romanis fuiſſe factum, vt Aurei ſæculi tempus in Saturnum tantùm referant, quum duce Iano pridem antè fuiſſet exactum, imò jam erat admodum affectum, quum Saturnus fuit à Iano receptus. Quòd autem Arx illa Ianiculi eſſet perfugium rerum ſacrarũ (quæ reuera, quicquid ſit nugata antiquitas, erat ſanctæ Naomæ Veſtæue vxoris Noachi reliquiæ, vt nunc vocant) maximè in templo Veſtæ commiſſarum apud Romanos, inde patet, quòd ipſâ vrbe à Gallis captâ vnà cum ſacris templis, Veſtales in ipſa hoſtium ora ad occiduam fluminis partem tranſmiſſo ponte ſublicio fugiendo, res ſacras à præda & incẽdio raptas in Ianiculum ferebant, quas miſeratus quidam exonerauit, eaſque res

ſacras

ſacras plauſtro cũ virginib. Cerete, vt volũt, ad fines Vmbriæ trãſuexit, donec reb. cõpoſitis ſunt Romã relatæ. Et reuera ſi noſtra liceat (& cur nõ liceat?) cũ antiquis cõponere, videbimus & nũc & olim eãdẽ genii angeliue Romani curã fuiſſe (ſunt n. angeli volũtatũ Chriſti diſpẽſatores) in ſumma poteſtate mundi vltrò & citrò ad ripas Tyberis traducẽda cõſeruandaq. Fuerunt n. res Chriſtianorũ in augmento cõtinuo, quandiu ſumma mũdi authoritas ſedẽ ad Petri templũ habuit veluti in ſuo Occidẽtis angulo. Quũ autẽ reb. ſecũdis à Conſtantino inuitati tranſtulere ſedẽ ad Imperatoris regiã in Lateranẽſi palatio vltra Tyberim poſitã, tũc res omnino collabi cœpit, nec prius potuit quies vlla in Italia atq. Romæ haberi, quàm Duce Carolo Magno reb. cõpoſitis Leonina ciuitas eſt ad Ianiculũ in Vaticano inſtaurata. Quiſquis mundũ regi prouidẽtia nõ negabit, hæc nõ eſſe ſine diuino nutu facta fatebitur. Quod n. ſemel elegerat ille ſanctorũ ſanctiſsimus Ianus Noachusue, quũ nullâ diuinationis parte careret, ſtabilia eſſe donec omnia reſtituantur, neceſſe eſt. Omnia autem prius reſtitui non poterunt, quàm cõpoſitâ ſub vna potentia temporali, quæ toti orbi imperet, Româ, ſummus etiam generaliſq. totius orbis Pontifex in Syria ad Buſta Adami reponatur, & ab imperatore Romano ibidem conſeruetur. Ea enim de re Etruſci licet eſſent majori

authoritate quàm Maximi Romanorum pontifices, tamen ſibi eam authoritatē nunquam vendicare debuere, donec expulſo à ſua ſede Syriaca Melchiſedeco ſecundogenito ipſius Noachi, qui reprobatus eſt in Chriſto ejus ordinis Antiſtite, tandem ipſa ſacra ſedes conſtitueretur cū manifeſta authoritate ad Ianiculum vrbem, & non ad Saturniam, donec rurſus reſtitutis omnibus in ea loca, in quæ Chriſtus Homodeus venerat IN PROPRIA, alioqui vniuerſi dominus, ſummus ejus Pontificatus reducatur. Hæc erat cauſa cur eſſet Etruria ſacrorum Romanorum perfugium, & cur vtraque vrbs, ſublicio, & non ſolido, ponte conjungeretur, à quo in ſua creatione faciendo nomen habebant Romani pontifices.

Cap. XXXIX.

Quid ſibi voluerit olim pontis inter Romanos & Etruſcos refectio, aut factio, ſi dici poſſet, vnde pontificum vocabulum tractum eſt.

QVOD penes illum ſumma totius religionis authoritas eſſet apud Romanos, qui Pontificis Maximi nomine diceretur, quódque illa vox pontifex à ponte faciendo deducta eſſet, nemini Latinorum ignotum eſt. Cur autem pons fieret, quiſnam ille pons eſſet, me legiſſe certè non

memini. De induſtria verò antiquitas ea omnia, quæ erant in maximis myſteriis & originibus religionis póſita, ita abſcondere voluit, vt vix poſteritas conjicere illa potuerit, ne videlicet illa vileſcerēt ſi cōmunia ſemel fierent, & vt à vulgi ſenſu remota in majori verſarētur æſtimatione & admiratione. Vnde cōjecturâ aſſequi neceſſe eſt quod hiſtoria reticet, aut ſi alicubi eſt traditū, nunc non ſuccurrit, donec aut alii recentiori humanitatis memoriâ imbuti (jam enim ferè decennio ab humanarū diſciplinarū lectione abſumus) hoc prodāt. Quòd autē ille pons ſublicius eſſet, à quo faciendo dicti ſunt pontifices, ideo mihi perſuadeo, quòd vſqueadeò in religione fuerit poſitum vt ligno compactum eſſet, vt quū Roma fuerit è regione illius vtrinque antiquiſsima tàm ad Ianiculum videlicet quàm ad Auentinum montem, tamen ad Flumentanam vſque portam ſecundùm fluuium aucta, & lapideis pulcherrimiſque pontibus ornata, ſemper ſublicium vt trabibus conficeretur dimiſit. Merebatur autem ante omnes marmoreus vel ob vnum Coclitis facinus fieri. Ridenda autē ſunt ſomnia quorundam, qui dīcunt eò quòd curam habent pontium reficiendorum nomen habuiſſe. Alii autem, ſed Theologicè magis, quòd inſtar pontis per mundi pericula homines transuehant, quaſi belli duces, conſules, & imperatores mili-

tiæ nomine populi ſuſceptæ algoribus fracti onuſtique non̄ eſſent veriores pontifices. Vnus inſtar omnium Dionyſ. Halic. lib. Rom. Hiſt. ſecundo ſatis indicat ab vno ponte ligneo reficiēdo tantùm vocatos fuiſſe, vnde quum vnus tantùm pons illeque proximus & religione ſacer, éque ligno ſemper conſtans eſſet Romæ, deduxi meæ ſententiæ originem. Vt ut res habeat, nemo mihi negabit Saturnum Romanorū oriētalium parentem à Iano religionis authore & hominūm Deorumque parente (ſanctos enim & deos in eodē loco ponō) hoc beneficii accepiſſe, vt profugo deliteſcentiq; ſint datæ ſedes. Quare quū teſte Cicerone, Macrobio, Seruio, Ouidio, Virgilio, & quotquot vnquam de ipſo tractarunt, eſſet religionis primariæ veriorisq; author, nullum eſt dubium quin ſicut authoritatem ciuilem ſeu temporalem dedit Saturno, qui eidem ea lege etiam ipſam ſacram ſeu pontificiam tradiderit, vt quæ ſemper eſſet ſuæ origini Etruſcæ obnoxia. Hoc enim ex vſu & ordine rerum humanarum eſt. Inde factum eſt vt licet Romani jus ſui pontificis eligendi haberēt, non niſi Etruſcâ doctrinâ apud ipſos Etruſcos imbutum egregiè eligere poterant. Nullum autem dubium eſt, quum pontificis ſummi dignitas vbiuis gentium (hoc enim ex vſu naturæ eſt) ſemper fuerit tantò major omnibuſque ciuilibus

excellentior, quantò major eſt digniorque animus corpore, quin etiam in ſuæ electionis aut initiationis ritu ſummum quoddam Dei erga homines beneficium repræſentaret. Quum autem nullum vnquam majus aut memorabilius beneficium acceperint, quàm quum ratis arcæue ligneæ beneficio conſeruata eſt humana natura, Pontifex verò ille ſit præſtantiſsimus, cui hoc diuina conceſsit prouidentia, vt ſuperſtites reliquias ligni beneficio conſeruaret, crediderim ſanè hunc ſacri ritus fuiſſe rationem, vt quiſquis fieret pontifex, hoc ſigno reficiendi ſuper aquas lignei pontis oſtenderet ſe ab ejus authoritate pendere, qui vniuerſum ſeruaſſet. Hujus rei ſanè etſi cultus rituſque omnino defuiſſet, certè memoria poſteritati commendatiſsima deeſſe non poterat. Præterea quum flumina ſint vbiuis inſtar limitum à natura poſita, Pontifices autem imprimis, vt qui primâ erant authoritate, ſatagerę deberent, vt in maxima concordia vnà verſarentur & Ianitæ Etruſciue & Saturnitæ Romaniue veluti vna domus, ad hoc tanquam primogeniti ſe paratos eſſe ad pacem ex ſui populi parte oſtenderent viamque communem in ponte ſternerent, veluti in interregno pontificio pax deceſsiſſet, quam nouus ſe inſtaurare ponte refecto teſtaretur. Quòd autem eſſent ſummâ authoritate, & à quibus prima pacis

ratio peteretur: hoc vero licet omniũ gentium vſu probatiſsimum eſt, tamen etiam teſtatur Halicarnaſſei ſententia, quum ait in ſecundo. Cogunt quidem vniuerſum ſacerdotum ordinem eorumque familias, ne quid in rebus ſacris erroris committant. Priuatis aut ignorantibus, quo cultu & Dii & Genii coli deberent, erant inſtitutores & profetæ. Et ſi quiſquam inueniretur eorum ſententiæ non paruiſſe, ipſum puniebant. Ad omnia autem attendebant, nec poterant ab vllo accuſari vel puniri, nec populo nec ſenatui vllam reddebant rerum à ſe geſtarum rationem. Hæc Dionyſius: cujus ſententiæ veritas omnino in Chriſtianiſmi pontificatu ſummo videtur translata. De Diis tantùm & Geniis colendis ratio diuerſa eſt; qua de re nobis inquiſitio ſubjũgenda videtur, & ante omnia de Geniorum originibus & natura. Hoc enim erat totius priſcæ religionis origo & finis, vt certis ſtatiſque rebus, diebus, & locis colerentur, & ante omnia ſummus ille crederetur habereturque, & ritu æterno omniumque nomine, cultu diuino deoque æquali honoraretur, cujus juſſu & curâ genus humanum à clade diluuii liberatum eſt.

Cæteri enim omnes vnà cum ſuis populis victi ſunt.

Cap. XL.

De Geniorum natura & origine cultuque.

CVVM ſit mihi finis propoſitus ad hoc de Etruſca & Antiquiſsima primaque & humani generis, & Religionis origine tractare, vt cognitis ratione cœli geniis hujus orbis inferioris cuſtodib. tandē ſummus inſtar omnium colatur, quumq́; ſit æquum religionem erga Deū ſtabiliri, ob ea miracula inſignia, quæ in humani generis ſalutem ſunt diuinitus facta, ſumma autē memoria fiat à Chriſtianis de Chriſti paſsione reſurrectioneque, à Iudæis de Maris rubri tranſitu, mihi eſt etiam hoc propoſitū; vt nomine liberationis vniuerſi mundi ab aquis diluuii, ſumma gratiarum actio ipſi repurgatori ſeruatorique mundi conſtituatur, quamdiu mundus durabit duratura, eò quòd jam totis ferè quatuor annorum milib. eſt debita ob ceſſationem ejus vſura. Licet autem ſciam in ipſius Aſſyriæ & Armeniæ finibus primum poſt diluuium incœpiſſe creſcere genus humanum ex Noachi domo ſanguineq́; ſimiliter mihi ſit notum primam ſedem ſummi pontificatus Semo ſecundogenito Noachi in terra Syriæ ſanctæ, ubi Melchiſedec uocatus eſt, fuiſſe conſtitutam, tamen eò quòd pater mundi Noachus in Aſia

ſedem non fixit, ſedes autem Melchiſedeci habet ſuas inſtitutiones originesque in ſacris, vbi nec pater nec mater ejus legitur, voco humani generis principium, vbi author ejus voluit palã primas poſuiſſe ſedes. Quum itaque primum ejus inſtitutionis ſacræ præſcriptũ eſſet de Geniis inuocandis cultuque captandis, jure mihi de eorum natura dicendum eſt, eò quòd prima ſacrorum Etruſcorum inſtitutio in hoc eſſet poſita, vt ait ille frondenti tempora ramo Implicat; & Geniumque loci, primamque Deorum Tellurem, Nymſasq; & ignota precatur Flumina: &c. Quum principem in ſuo opere virum Aeneam deſcribat, non eſt dubium quin illi etiam vetuſtiſsimum optimumque & vſitatiſsimum colendi ritum tribuat. Iam à Filoſoforũ proceribus eſt conceſſum vniuerſi cauſſam omnino primam, eſſe omnino immotã & omnino immobilem Deum optimum Maximum, cujus imperio æterno ſtat præſens mundi Theatrum, & naturæ templum. Si autem repentino ejus imperio cogitur ſimpliciter mundus vt ſit, quum omnia ab æterno præuideat, neceſſe eſt, vt ab æterno & in inſtanti momento ve omnia, quæ ſemel præuidit & eſſe voluit, quum ſemper eadem voluntate & nunquã mutabili aut nouã illa eſſe velit, eſt inquam neceſſe, vt omnia vnà nata ſint, & æterna ſint. Quod quidem quum omnino

omnino falſum eſſe in hoc ſenſibili mũdo videatur, in quo omnia quæ naſcũtur nunquã reuera ſunt, ſed aſsiduis generatioib. corruptionibuſque alterãtur, falſus eſt omnino conatus Ariſtotelis & eorũ, qui originẽ mundo nolunt tribuere, eò quòd dicant Deum neceſſariò exiſtentẽ, quũ ſit actus purus & nullo modo mutabilis, etiam neceſſariò ſemper habuiſſe mundum, in quo ejus actus exerceretur. Sicut enim ea quæ ſub tempore fiunt & antequam eſſent non fuerunt, eò quòd antea non fuerint, nihil ejus derogant potentiæ per quam fiunt, ſic nec Materia prima, nec elementa, nec cœlum ipſum eſt neceſſarium ideo fuiſſe, quòd ab æterno Deus ſit, & eſſe illa voluerit. Sicut itaque accõmodata ad res creandas ejus potentia videmus totius naturæ aſsiduas mutationes fieri, & naſci eſſeque ea quæ non erant, ſic & prima rerum materialium principia, vti materia prima quæ eſt inſtar omnium, non habuit ſuum principium niſi accommodatâ creatoris ad ejus eſſentiam potentiâ. Et ſicut videmus eſſe longe magis rationi, per quãm omnia ſunt examinãda, conſentaneum, vt prima potentia cauſaq. ſit libera & per ſe potens, quàm vt ſit agere coacta, & non niſi cum alio poſsit ſuâ potentiâ frui, ſic eſt opinio, imò veritas Platonis & eorum, qui dant principium mũdo, multò præſtantior opinione ejus diſcipuli Ariſtote-

lis,per quem reuera orbis ferè totus in impietatem abiit. Vult enim Plato Deum,vti eſt,eſſe liberrimum,qui nil agat coactus,& fœliciſsimum, qui nullo ſubjecto egeat in hoc inferiori mundo in quod ſuum actum purum exerceat: Contrà Ariſtoteles & ejus alumni volunt,vt coactus ſit ab æterno in materiam primam egiſſe,& non potuiſſe ſuum actum purum exercuiſſe, niſi adeſſet neceſſariò ipſi acturo Materia prima,& quæ ex ipſa naſcuntur. Sed reuera niſi impietate laboraſſet Ariſtoteles, fugeretque ne vnquam de ſubſtantiis ſeparatis ageret, idem planè cum præceptore dixiſſet. Sed à ſuo præceptore multa turbans, vt ait Cicero, diſceſsit. Ab æterno itaque Deus mundum æternum cõdidit, ſed in ea ſpecie,in qua reuera eſt Aeternus Immortaliſque. Quum enim æterna illa Potẽtia,Sapientia,& Bonitas Beneuolentiaue,à qua neceſſariò ſunt omnia quæ ſunt, ſit infinita,ad hoc vt mundum ſenſibilem olim in eſſe deduceret, ante omnia ſategit vt crearet ſibique vniret Mentem vnam generalem, quam alii Intellectum generalem dicunt, naturam tantâ potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis capacitate, vt cujus apex ſummus ipſi immobili diuinitati vniretur,& cujus operâ mobili & ad indiuidua per varia tempora applicabili, tota formarum ratio in vniuerſo diſpenſaretur. Eſt enim facies illa,ſpeciesue,aut Idæa,

generaliſue forma omnium facierum, ſpecierũ, idearum, aut formarum: Illa ſanctiori vocabulo Sapientia creata dicitur. Quum autem forma nulla ſit ſine ſua Materia aut fœminea parte cõprehenſibilis, illi eſt addita ſua pars inferior, in qua omnia habituentur tanquam in intellectu poſsibili generali, quæcunque ſunt in materia indiuiduanda formandaue. Ab his duabus intelligentiis vna junctis (nam iſta non tranſcendit extremam cœleſtium orbium materiam, eſtque conjuncta per ſuam ſummam partem ſuperiori, ſicuti ſuperior eſt vnita Deo) totius naturæ moles eſt ſenſim & de nihilo in hanc formã ad conuexum vſque cœlorum longiſsimis interuallis deducta. Pars accidentibus ſpoliata eſt cœlo aſſignata. Quum autem ſingulæ tantæ mentis & tanti ſpiritus partes à centro cœperint mundi maſſam in ſublime attollere, tunc, ſicuti à ſpiritu noſtra corpora inhabitante videmus, cœperunt quadam familiaritate diuerſas elementorum & cœli partes ſibi vendicare. Tertiæ autẽ diei creationis & diluuii viciſsitudo omnia in orbe terrarum mutauit, ita vt ſola integritas in cœlo remanſerit. Sicut autem à corporis paſsionibus videmus animam affici & quaſi tingi & lædi, & contra corpus ipſum ab impetu ſpiritus frangi debilitariue, ſic partes variæ illarum duarum naturarum in Molis hujus mundanæ maſ-

ſam ſuarum naturarũ odores reliquerunt: ſicut enim in homine paruoque mundo videmus, ſic in magno mundo eſt. Vna enim anima tantùm in nobis agens, totaq; in toto, & tota in qualibet parte reſidens, licèt vna, vnica, & ſimplicisſima ſit, tamen ſuis partib, ita differenter agit, vt quâ agit in vita cordi miniſtranda, non agat in cerebro viuificando, aut contrà, ſic nec à qualibet parte poſſunt officia ejus in quamlibet alteram tranſmutari: ſic in corpore mundi licèt ſit vna Mens aut Intellectus agens tantùm & vnus ſpiritus Intellectusue poſsibilis tantùm, tamen ſuarũ partium veſtigia vbiuis pro partium mundi diuerſitate reliquit, ſibique eas potiſsimùm partes vendicauit, quibus de potentia in actum educendis & hactenus conſeruandis præfuit. Materialis autem ſpiritus partes ſunt veluti ſopitæ inque terræ & aquæ natura reſperſæ dormientesque, vnde priſcorum preces, nec vegetari ſolent niſi concurrente in vota Mente generali, quatenus eſt nobis impacta & extrinſecus in nos aduenit. ſunt itaque illi duo fontes Geniorum bonorum vbiuis in natura ad noſtrum ſubſidium comparatorum, quæ tamen rariſsimè niſi inuocentur cœlitus adſunt. Quum autem vniuerſitas naturæ miniſtræ primæ, & Deo vnitæ Intelligentiæ, inſignis pars earum intelligentiarum, quæ diſpoſitioni materiali mundi præerãt, conata eſt arri-

pere ſibi imperium, & ſibi in hoc mundo tenebricoſo ſedem poſuit; malorumque & inferiorum Dæmonum nomine vocata, vbiuis gentiũ & religionum in confeſſo, & notiſsima eſt. Hãc olim ne noceret ſyncerioris perſuaſionis antiſtites quibuſdam ſacris auerruncabant. Qui in hoc ſuperborum genere ſunt maxime impacti materiæ, Incubi & Succubi vocantur. Incubi à mentibus: Succubi à ſpiritib. vti fœminæ deflexere, cujus vtriuſque generis noſtrâ etiam ætate inter Striges & Maleficos ſunt notiſsima cõmercia congreſſus. Manifeſtiſsimum autem ſignum ſpirituum olim per totam terræ maſſam ſparſorum videmus, quia in mediis, denſiſsimis, maximiſque ſaxorum duriſsimorum molibus, videmus non tantùm animalium, arborum, piſciumq, & rerum omnium naturalium figuras in materia impreſſas, ſed etiam artificialium mutas figuras, quæ illic non potuere aliter inſculpi, quàm ab intelligentia omnia cognoſcente, & ſaxa condenſante. Inde quum vota erga bonos ſunt ſummâ fide directa, ſtatim ſummæ mentis miniſtri membraque adfuere inuocantibus, vti ſacris precibus elicita. Contrà quum perditi homines religione ad ſolam hypocriſim abutẽtes ſeſe ſponte conformes fecere perditis & per ſuperbiam deprauatis Dæmonibus inque generis humani ruinam armatis, illi in locum bonorum

cœpere dare Reſponſa, oracula, ſomnia, verba, donec ex veriſsimo cultu in falſiſsimum traduxerint, adeò vt palam in India, horrendâ vt pingi ſolet poteſtque figurâ, Dæmon hodie adhuc colatur. Credidit autem antiquitas originum ignara ex Terræ vaporibus hos ſpiritus naſci, & quoſdã Deos Dæmonesue naſci & interire, eò quòd votis humanis videbantur vno tempore poſſe elici, & alio minimè. Sed nòn animaduerterunt, quòd ſicut impii homines relictis bonis ſæculi aurei ducibus, vbiuis gentium tunc euocari & adeſſe ſolitis, in ſummam malorum impoſtorumque familiaritatem deuenere; ſic, vbi viſum eſt intelligentiarum omnium parenti, omnino ſunt exſibilati expulſique mali ſpiritus, & Dii ſanctiue homines Mente reformati veraque Chriſti membra in eorum lòca ſucceſſere, quorum miracula ideo jampridem inter nos ceſſarunt, quòd nulli aut perpauci ſint qui illis aut omnium capiti Chriſto conformari ſe ſtudeant. Ab illis, & qui ſupra cœlũ, & qui in cœlo, & qui inter elemẽta, & qui ad centrum terræ verſus aquilones adacti ſunt, aſsiduè aut ſpectra verorum elementis veſtita, aut temporaria fantaſmata ſuſcitantur, ad tredecim genera ex Mẽtibus, aut totidem ex ſpiritibus, aut ex Pſeudonois falſisue Mentibus ex pſeudopneumatis falſisue ſpiritibus totidem. Sunt enim decem ge-

nera mouentiū vt in finē, qui mentes ſunt; ſunt totidem genera mouentium vt in locū, qui ſpiritus ſunt. Totidem illis in vtroque genere aduerſantur. Quandoque autem aut vno ſimplicique elemēto induuntur, & fiunt ſpectra quatuor generū. Inde ex binis elemētis fiunt ſena, ex ternis dúo, & ex quatuor [illegible], ſolū, quæ ſun: tredecim, ex quorum genere erant illi qui tantum oblectabantur temperamento humano, vt, quum illos ejiceret illorum omnium imperator Chriſtus, ab eo rogando impetrauerint, vt in temperamētum porcorum humano proximū non ſine magno mitterentur myſterio: fatentur verò medici ſuillam eſſe temperamēto humano proximā. Deinde inter has peſtes bonis oppoſitas ſunt qui ſe opponant duodecim ſignorū, aut ſeptem planetarum, aut ſeptuaginta duorum decamoriorum angulorumue mundi, & in ſumma omnium prouinciarum, vrbium, regnorumque, & imperiorū, imò etiam ipſorum hominum cuſtodibus. Sunt tamen omnino ex vno decem motorum ordine deturbati. Hac de re antiqui inuocabāt virtutes Terræ & Aquæ dominatrices, vt nocturnis obſtarent: nocturnos autem etiam ne nocerent placabant. Illis enim Hircus in deſertum ad Azazel deſtinatus, populi peccatis onuſtus, immundusque, & ipſum ſummum pontificem tactu inficiens, viuusque mittebatur;

donec vngeretur ſanctus ſanctorum, quique imperio mero illos confringeret Chriſtus. Genii autem ſunt virtutes inferius locis incumbentes, precibus votisque excitabiles, cœlitusq; ibi addictæ, quarum maſculæ ſuperioresq; partes ſunt angeli, ita vt illi ſint purus ſub deo actus naturæ arbiter, hi autē ſint inſtar potentiæ, & intellectus poſsibilis: ſicut enim videmus nō excitari actualem formam, niſi priùs diſpoſitâ materiâ de ejus potentia educatur, ſic in votis humanis eſt: Niſi enim materialem ſuſcitaueris, inferioribusque votis ſatisfacere in loco curaueris, ſuperior non eſt adfuturus, niſi abſolute in nomine Mentium & ſpirituum omnium principis per vitæ diuinæ ſimilem cum intelligentiis habitum, vt fecere poſſuntque facere veri Chriſti imitatores; quæ eſt via ad cœleſtia omnia euocanda certiſsima, quaque duce Noachus non tantùm cœleſtia ſibi numina conciliauit, ſed illa etiam quæ rationis ſunt expertia in ſuum coëgit imperium. Sed vt ad rationes redeam antiquitatis, verba Plinii pro fine hujus capitis ponam: Flaccus Verrius ponit authores, quibus credat, quos ait afferere, Sacerdotes Romanos in expiatione vrbiū, quæ oppugnarentur, ſolitos eſſe Genios illos deosue illius ciuitatis euocare, pollicerique illis & loca magis auguſta & cultum ampliorem apud Romanos. Durat etiamnum hoc ſacrificium in diſciplina

ſciplina pontificum. Et ea de re occultum erat nomen illius genii, in cujus tutela Roma erat, ne quiſquam hoſtium poſſet illum ſacrificiis ad ſe allicere. Ex quibus Plinii verbis videtur ſummam primamque originem Romani & multò maximè Etruſci cultus ingeniorum nomine, origine, euocatione, & cultu eſſe poſitam, ita vt ob genii cuſtodiam & Genio & vrbi commune nomen imponeretur. Nam vtrumque ſcriptum reperitur, & occultum fuiſſe Genii & vrbis nomen, ne euocatus Genius vrbem relinqueret deſtruendam.

Cap. XLI.

Quòd Etruſci tantâ erant Geniorum angelorumue cognitione, vt ſcirent qui cultus & quæ ſacra quos decerent.

BREVISSIMA eſt ſententia Ciceronis, quam ſuprà vnà cum aliis citauimus de Etruſcis, ſed ſenſu longiſsima. Ait enim, Etruriæ principes diſciplinam ſacrorum docento. Quibus diuis creuerint procuranto. Vltima iſthæc periodus diſcutienda mihi eſt. Totus orbis poſt diluuiū omnino inhabitatus ſenſim fuit ex vna domo, ſenſim auctis familiis miſsisq; coloniis in ſuam habitationem reducendus, ita vt ſicut herbæ, arbores, fruges, animantia ſenſim fuere in ſua in-

crementa reducenda, ſic & conſortia hominum, & vrbes, prouinciæ, imperia, regna fuere à ſuis principiis in ſua augmenta creſcendo traducenda. Quum autem ſingulis locis & conuentibus ſua præſint numina cœlique virtutes ad hoc vt ritè inſtitutis creſcentibus & confirmatis populis Genii ſeruarentur propitii, opus erat vt duplici ſciẽtia & ſingulari bonitate ſanctitateue primi valerent Razi-Hinui. Ad hoc enim vt nomẽ naturaque Genii vbiuis innoteſceret, opus erat ſummâ Syderum virtutumq; cœleſtium cognitione & ſcientiâ valerent, & vbi influxum cœli in loca ipſa decumbere noſſent, Genium ipſius, & non alterius partis cœli, dominum cognoſcere dato ex cœlo nomine poſſent, perque vitæ conformitatem euocatum reſpondentemque compellarent. Quum autem vetuſtâ Chaldæorum doctrinâ ſint ita diſpoſitæ omnes creaturæ ipſo homine inferiores, vt ſint per ſuas claſſes cœli virtutibus addictæ, opus erat Etruſcos ſummâ Magiæ veræ ſanctæque ſapientiâ pollere, vt illo rituoſo infantiliq; aut juuenili ſæculo aptiſſimè quid quibuſque diuis creuiſſet procuraret, non & loca reſue Geniis & Genios locis, ſed vt ſibi gratas & addictas res curarent, in cultu adeſſe offerrique, quam ad rem & cœleſtium & elementariarum doctrinarum rerumque cognitione opus erat. Ideo meritò ſummi ſapientiæ

Antiſtites crediti ſunt. Sic autem per eorum diſciplinas vſu ſapientum olim tàm probatas, quàm, vbi conſenuiſſent & ad imperitorum impoſtorumque manus peruenere, fuere odioſæ neglectæque tanquam quæ nil vnquam veritatis habuiſſent, factum illud olim fuit, quod facere nos vnus Chriſtus per ſua ſacra docuit, Philoſofus autem per demonſtrabiles diſciplinas. Didicimus enim ſummâ authoritate & ratione multas eſſe Intelligentias ſeparatas, vnde ſequitur vt inter multa ejuſdē generis ſit aliquod primum, quod ſit inſtar cæterorum, cujuſque ſolius imperiis cætera omnia & ſint, & moueantur, & conſeruentur, ad cujus cognitionem Etruſci, quum deligerent quæ quibus diuis creuiſſent, ſi diſcuſsiſſent omnia, venire opus erat, vt reuera venerant. Ideo Iouis nomine illum appellabant ſpiritum, qui in ſummo gradu comprehendi poteſt. Nec eſt putādum, quum Iouem Optimum Maximum colerent, vt ſacra perditiſsimis hominibus Nimrodo Aſiatico Tyranno aliiſue ejus Tyrannidis & ambitioſæ ſuperbiæ ſucceſſoribus, qui Saturnū priſcum à ſua ſede depulerant exulareque Aſiâ coëgerant, aut ipſi Ioui pæderaſtæ Cretenſi ſacra facerent, quum illi in nomen ſacroſanctum primæ mentis inuolaſſent, non tantùm gloriæ inferioris mundi auidi raptores, ſed cœleſtis & ſummæ in ſummo nomine occupa-

tores. Illud enim ſacroſanctum & Tetragrammatum nomen, quod priſci Hebræi in ſummis habuere ſecretis, quoque ex æquo & Deum immotum immobilemque, & ſapientiam creatam increatæ conſubſtantialiter vnitam ſignificabãt profetæ, perditiſsimus Babyloniæ fundator Nimrodus vnà cum ſacris ritualibusue libris furatus fuerat, ſibique, tanquam qui ſummum ſapientiæ attigiſſet, aut in quem ſumma mens cœlitus extrinſecusue aduenisset, attribuens nomine Iouis dici volebat, vt & Græciæ impoſtores, qui ζεὺς pro Iouis dixere. Hanc impietatem nouerat & pater Ianus & Etruſci doctores, quare primæ Intelligentiæ Mentiue mobili ſub nomine Iouis ſacra faciebant vbiuis gentium. Licet enim ex vi Cœli & Aſtronomiæ cognoſcerent Genios, tamen quia raras Prouincias in Terrarum orbe priſca deſignarat Antiquitas cui parti cœli ſubeſſent, ideo ille Intellectus, qui inſtar omnium eſſet, Iouis nomine vbiuis gentium colebatur tanquam vniuerſi dominus, cujuſque cæteri membra, & partes eſſent. Verum quidem certè eſt, licet primus ille Genius, Angelus, Intellectus, Mens, aut ſpiritus curam vniuerſi habeat, & vbiuis terrarum dominetur, tamen ille ipſe Iehoua diligit portas Zionis arcis Ieroſolymitanæ pluſquam omnia duodecim Tabernacula duodecim filiorum Iacob & gentis Iudaicæ ele-

ctionem, eò quòd ab æterno erat ita conſtitutũ, etiam ſi homo nunquam ſeipſum deſtruxiſſet, vt ad illas Portas Zion in propria veniret, nomine imperfectionis humanæ ſummo Deo ſatisfacturus, cujus ea de re Iudæi adhuc expectant ibidem futurum aduentum ante 1550. annos elapſum.

Cap. XLII.

De Geniorum, ſpectrorum, Heroum, & Mentium natura, & quomodo per cæleſtium rerum cognitionem etiam prima Mens Geniusue potuerit cognoſci.

VT impiiſsimè, ita veriſsimè duas Plinius protulit in eodem loco ſententias conſyderatu digniſsimas. Summâ enim impietate Cap. 2. lib. 28. ſcriptum reliquit, diuinam clementiam non potuiſſe hominibus dediſſe majus donum quàm vt Nulla diuina miracula credãtur, quod quidem axioma ſi ad Aruſpiciorũ & extiſpiciorum dubiorumque reſponſorum, quæ ex religione corrupta referuntur, rationes velles æſtimare & nõ vltra, benè quidem haberet; Quum autem de illis omnibus dicat miraculis, quæ olim contingere Annalibusque ſunt mandata, vt omnino tollat curam diuinæ prouidentiæ à mundo, impietatis pleniſsima eſt opinio. Veriſsima autem

illa eſt, quâ ſupra hanc dixit, Nîl attinere res diuinas illis qui animum non adhibuerint. Animi itaque adhibitio credulitas curaq; facit, vt vnus innumera videre & pati poſsit diuinitus, quæ alius quidem acutiore forſan ſenſu non videat. Hinc vidimus hactenus profetas, eò quòd aſsiduè circa diuinæ naturæ conſyderationem, tanquam circa ſummum ſcire, ſint occupati, quoque modo curam rerum humanarum habeat aſsiduè cogitent, fuere eiuſdem naturæ particeps & diuinatione præditi. Per impietatem quidem ſententiæ Plinianæ affinem factum eſt, eò quòd nullus ampliùs credat Deum humanas res curarè, vt nîl planè rerum ſupernaturalium credamus, aut ſi maximè ſint aut fiant fateri animumque illis adhibere velimus, quare ab ipſa ſententia tanquam à ſumma peſte mundi fugiendum eſt. Deus aut Natura communiter non agunt niſi in Materia diſpoſita. Non tantùm itaque viro bono eſt fugiendum ab hac impia opinione, ſed contendendum illi eſt, vt maximè amando quærendoque quod nouit in cauſis præſtantiſsimum, adhibeat rebus omnibus & maximè miraculoſis & extra naturæ conſuetudinem factis animum, vt omnia Deo authore fieri certiſsimè credat, quumque Deus nullo modo particulari aut nouo motu moueatur, & res per ſe non poſsint, maximè vt ſint, aut poſtquam ſunt,

ut non ſint, & ſeipſas deſtruant, moueri neceſſarium eſt aſsiduè illam mentem primam aſsiduè mobilem deoq, vnitam, qua duce & miſericordia, & iuſtitia Dei aſsiduè diſpenſatur reuereri colereque. Vt hoc in vniuerſo orbe fieret, ſunt inditi vbiuis locorum Genii ſic dicti, quòd Generationi in illis locis fieri ſolitæ præſint, conſeruentque in ſuis naturis ſingulas generationes cum animantium plantarumque aptis vni loco gentique ſpeciebus. Ideo natus in Græcia Grecitatem, in Italia Italitatem, in Gallia Gallitatē naturâ redolet. Sic de vino & fructibus. Spectra autem dicuntur, quòd ſeſe Genius, Angelus, aut Dæmon malus, corpore ad tempus aptato, ob aliquod ſignum, quod diuina prouidentia inuiſibilis vult ibi cognoſci interpretarique, manifeſtat. Sunt aut genera talium duo & quinquaginta ex elementis ſolùm veſtita. Bonorum & malorum ſpirituū ſunt quadraginta genera ex ſfærarum ratione nata. Quum lumine veſtiuntur, varii ſunt gradus alii, vti & ſtellarum lumen. Qui præſunt ſignis duodecim ſunt 240 qui obſtant totidem. Qui præſunt 72 angulis Decamoriis 1440 qui obſtant totidem, ex numero decem orbium deducti, & principes omnes. fuit autem antiquorum reſolutiſsima ſententia in vna illa mente, quæ extrinſecus in omnes homines diuinitus ratione formandos adueniat,

& demum in ſuum reſorbeatur principium, naſci formam humani generis, ita vt vocarint Geniorum Angelorumue Genus Heroïcum diuinumque, & Deos Heroësque, poſtquam in corporibus feliciter & ſecundùm virtutem, ad ſummæ mentis honorem vixiſſent, quos ſanctos modeſtiore quidem, ſed eadem planè ſignificante, vocabulo noſtri vocant. Eò enim quiſque ſanctior aut diuinior habeatur oportet, quò magis conformari omnium Intelligentiarum principi Chriſto ſategerit. Quum autem Etruſci tantâ rerum Cœleſtium cognitione pollerent, vt poſſent quoties libitum eſſet elicere IOVAM, genios, fulmina, vt certiſsimis annalium monumẽtis traditum eſt, nullâ ſunt parte inferiores ipſis Magis orientalibus putandi, quum à principe omnium doctrinarum eſſent formati. In ſummæ autem veritatis monimentis traditũ eſt, tãtâ polluiſſe Aſtrorum ſcientiâ Magos, vt, quum ſacrorum cura apud ipſos Iudæos & eorum magiſtratus periiſſet ob incuriam, illis ad res fluxas omnino attentis, Magi ipſi per ſyderum ſcientiam excitati venerint ad Iudæorum regnum ſub primo cœli aſpectu poſitum, Regem illorũ adorandum requiſituri. Licèt autem ipſi ſcirent aliquando ſummam mentem, quæ eſt mẽs mentium, incarnandam, & futuram non ſolùm Angelorum Geniorumque, ſed hominum principem

cipem & Deum à toto terrarum orbe adorandum, tamen quia tempus ejus aduentus ſcire non poterant, ipſa diuina prouidentia voluit, vt ejus regionis Genius ſtellæ ſpectro veſtitus illos à finibus Orientis in Iudæam vſq; conduceret, & ibidem poſtquam adueniſſent vſquequo ille naſceretur deliteſceret. Quum autem ſtetit ſpectrum rurſus excitatum, ſuper locum, vbi nata erat Mens mundi, diſparuit veluti ſummo functum officio. Quum autem ejuſmodi apparent quacunque ſint formâ nil refert, ſpectra omnia ſunt ita arbitrio prædita, vt non niſi quibus voluerint ſe oſtendant. Sic de triplici ſole aut parhelio vnis & non alteris apparet. Quicquid enim nugentur filoſofi Geniorum ſpectra ſunt. Quod vidit Paulus, ſocii non viderunt, ſed vocem, in qua fructus erat, audierunt. Soli Eliſeo Elias primæ menti conjunctiſsimus, licèt verum corpus eſſet quum raptus eſt, apparebat. Nonne & Bruto occiſuro ſuus Genius ater ſoli viſus eſt? Sed de ſpectris alibi. De conſeruis enim noſtris, qui Teſtimonium ſummæ veritatis habent nobiſcum, noſque conducunt in eorum & noſtri capitis cognitionem, nobis eſt agẽdum. Ad hoc enim omnes nati ſumus, & in ſpiritu animaque præſtolamur, donec nunquam ſeparandi illis vniamur, membraque noſtri corporis, capitis, integri, & totius, reficiamur nunquam ſeparan-

di. In eo.n.longe quàm in ratione & cœlo clarius cognoſcemus omnia per ſuamcauſam.Sed quis ſit illi maximus honos habẽdus vidẽdum.

Cap. XLIII.

Quæ hoſtia ſummæ Intelligentiæ mundi creuerit, quiſue cultus ſummus, & qua de cauſa maximè debeatur Deo & Hominideo mundi arbitro.

ETSI Beroſi fragmenta nullam habebũt apud ceruicoſos aut forſan etiã apud nonnullos veri amatores fidẽ, tamen quum apud authores & antiquiſsimos ſcriptores inueniuntur eadem, quæ & in eo ſcripta ſunt, illius fides nullo iure eleuari poterit in illis,quæ conformiter aliis ſcripta reliquit. Hoc affero,quod mihi quidem certè dolet plurimum,vt eo ſolo nomine malè audiat, quòd ſacris conformia poſteritati tradidit,quoque nomine plurimùm laudari,& omnib. præferri authoribus deberet,eo ſperni & rideri ab hominibus malè erga res diuinas affectis ſolet. Principium humani generis inſtaurati diluuiũ eſt, nec quiſquam aut filoſofus,aut hiſtoriografus mihi vllas rerum geſtarum memorias(etiãſi centies millies centena annorum millia aut vniuerſum aut quoſdam populos vixiſſe fingat,mẽtiatur,aſſerat)ſupra diluuii tẽpora referre poterit. Authore autẽ viro ſancto nomine Noacho & Iano Syriæ habitatore fuiſſe ſeruatum genus

ũ

humanũ à clade diluuii teſtatur Beroſus iiſdem verbis atq; in Ioſefo citatur. In eandem ſententiam etiam Hieronymus Aegyptius, & Mnaſeas Phœnix, & Damaſcenus citati ab eodem authore adducuntur. At verò quum illi deſiderentur, Beroſus ſit ſuſpectâ fide, Ioſefus authoritate ſacrorum nitatur, ſitque Iudaicæ perſuaſionis homo, iis qui à ſacra abhorrent hiſtoria non faciet fidem. Sed vnus in medium prodibit, cujus fidem nullo modo poterũt eleuare. Scripſit Solinus homo Romanus, (ideo nobis fideliùs citandus, quòd plus in Authoritate vetuſta quàm in ratione poſuit) vbi de diluuiis agit, fuiſſe à primo nouimeſtrique diluuio, qui ſub Ogyge Phœnice, vſque ad illud, quod Deucalionis tempore fuit, annos ſeptingentos, ex cujus verbis multa colligere licet. Quòd ſupremâ hominum memoriâ fuit diluuium nouem menſium & incircumſcriptum vniuerſaleque. Quòd ab homine Syro nomine Ogyge ſuperſtes factum eſt genus humanum. Quòd ſeptingentis annis fuit ante illud mundi principium, quod Græci humano generi ſub deucalione & Pyrrha tribuunt. vt autẽ ſatisfaciã magis, ipſiſsima Solini verba & non ſolùm appenſa ponam. Meminiſſe hoc loco par eſt, inquit, à primo diluuio notato ſub Ogyge, quando diem inumbrauit continua nox menſibus nouem & ampliùs

vſque ad Deucalionem, ſeptingentis annis medium æuum dari. hæc ille. Metaſthenes autem Ogygem illum eſſe Phœnicem ſcripſit. Ea de re omnium rerum, ſed præcipue quæ ad literas & nauigationem attinent, fuiſſe inuentores Fœnices ſcribunt Romani, primi eorum hac in re alumni. Iſta confirmationis præcedentium gratiâ adjecta volui, antequam ad illum finem in quem tendo perueniam. Quum enim hodie in toto hominum orbe Chriſtianis videlicet, Iudæisque, & Iſmaëlitis ſit diluuii factum omnino perſuaſiſsimum, opus mihi viſum eſt, vt illis, qui authoritate humanarum literarum ſine vlla perſuaſione in verum ducuntur, etiam ſatisfiat, iſta in rei, quæ in toto orbe terrarum mirabiliſſima eſt, confirmatione adjicere. Nullum enim dubium eſſe poteſt, quin Solinus homo Romanus ex priſcis Etruriæ annalibus iſta deſumpſerit. Quis enim dubitare queat, quin illis cõmentariis ſeptem librorum, qui juxta ſepulchrũ Numæ junioris in arca lapidea ſunt reperti, de Religionis jure, conſeruatique, fideliter eſſent conſcriptæ res antiquitatis. Præterea quum Cecina à Plinio citetur ſcripſiſſe de Etruſca diſciplina, fieri non poteſt quin etiam de originibus ea omnia quæ vera erant tradiderit: habuerit vndelibet nil refert: verum enim vero conſonat; potuit ex omnium gentium literis potiùs quàm ex

Hebræis habuiſſe; Illæ enim vix ante noſtram memoriam fuere vnquam aliis gentibus quàm Iudæis Chriſtianiſue paucis in Syria communes. Nullum itaque à Deo Optimo Max. vnquam beneficium, per Mentis vniuerſalis miniſterium, poſt mundi creationem, majus accepimus, quàm quum duce Iano & Deorum & hominum parente à clade aquarũ liberati ſumus. Quum autem non tantùm ſimpliciter generaliterque ſit referenda ſummo benefactori gratia, ſed maximè illius beneficii nomine, quod maximum accepimus, quoque aſsiduè fruimur, neceſſe eſt, ne Deus ſuâ fraudetur intentione, vt à toto orbe terrarum in diluuii memoriam ſacra dies conſtituatur, & Deo, & Chriſto, & Noacho ejuſque ſanctiſsimæ conjugi, inque tantæ liberationem talia Deo ſacrificia offerantur, qualia & poſsint ab omnibus offerri, & à primo pontifice mundi leguntur oblata. Quum autem hoc liberationi à diluuio debeamus quod viuimus, vitamque in toto orbe terrarum vſu panis & vini trahamus, delibare neceſſe eſt in æternum ipſi Deo ex ipſo pane & vino, aut ex iis quæ inſtar iſtorum pro vſu vitæ habentur, ſecundùm Melchiſedeci factum pro Abrahamo & Chriſti inſtitutionem in ſacris myſteriis corporis. Ea de re Chriſtus in ſacro Latinorum ritu voluit ſacra myſteria vocari, non tantùm Noui & in Chri-

ſtianiſmo vſitati, ſed Aeterni & jam cum ipſo Noacho in gratiam vniuerſi conſtituti Teſtamenti, vt, poſtquam Chriſtianiſmo arctiori limite contento pro nouo ſolùm ſeruierit Teſtamēto, etiam ſeruiat olim toti orbi pro Aeterno. Hoc enim nomine eſt factum, vt Chriſtus rex regum, & Pontificum pontifex, Deus Deorum, Mentiumque mēs & Angelorum princeps voluerit dici ſecundùm ordinem Melchiſedec, qui alioqui eſt omnibus modis Chriſto inferior. Quod enim eſſet mens, de mente Chriſti, & pōtifex de potentia Chriſti, hoc erat Chriſto inferior, ſed quia mens illa erat Menti carnem in Chriſto concomitaturæ æqualis, demptâ Diuinitatis vnione, quæ in ſolo Chriſto ſola eſt, & duce eadem mente, primus legitur libaſſe Deo panem & uinum tanquam vitæ humanæ baſes, in quibus Chriſtus conſummationem diuini poſuit myſterii, ideo ſecundùm ordinem Melchiſedec dictus eſt. Latinis autem ſolis in conſecratione myſteriorum hoc verbum AETERNI teſtamenti eſt additum, quia princeps ejus Inſtitutionis, quæ jam à diluuio Aeterna eſſe debebat vbiuis gentium, Ianus Noachusue eſt Latini orbis vna cum ſua primogenitura Baſis, qui vitam à diluuio pietate eripuit.

Cap. XLIV.

Quo menſe quoque die, re ad noſtros menſes æſtimatâ, incœperit & finem acceperit diluuium.

ANNVM vnum ſolidum & decem dies fuiſſe orbem terrarum à contactu humani generis immune, quum diluuii clades in orbem vniuerſum irrepſit, hoc verò ſacrorum monumentis eſt traditum. Secundi enim menſis die decimâ ſeptimâ incœpit pluuia, & Ianus cum tota Domo intrauit in arcam in ſalutem generis humani comparatam. Reuoluto autem per ſuos duodecim menſes anno eodem menſe ſecundo, ad vigeſimam ſeptimamque diem exaruit terra, & juſſus Noachus cum tota Domo exiuit de arca. Licet autem Carina fœlicis nauigii conſiſtentibus aquis menſe ſeptimo hæſerit vertici Montis Pariedri in Armenia, menſe autem decimo cacumina cæterorum montium apparere cœperint, tamen aquæ omnino à planicie ante reuolutum annum non ſunt remotæ. Quum autem cæteri montes inter nonum & decimum menſem cœperint emergere, externarum literarum memoriis proditum eſt nouem menſibus & amplius caliginẽ tantam fuiſſe, vt dies inſtar noctis eſſet, tantique temporis diluuium eſt iudicatũ. Nunc diligenter eſt attendendum, quiſnam eſſet men-

ſis ille, vt poſsit nobis conſtare quando tanti beneficii memoria ſit recolenda. Nunc non agam hîc more quorundam doctiſsimorum, qui rationibus variis colligunt qui nam gentium meliùs fecerint, aut qui à verno æquinoctio, aut qui ab autumnali inceperint annum. Quod enim ratum fixumque eſt, in dubium rurſus vocare dementia, non ſapientia eſt. Conſenſu omniũ gentium, & ante omnes Chaldæorum, Magorum, Indorum, & omnium doctrinæ cœleſtis interpretum, ſtat ibi eſſe anni ſolaris principium, vbi primum cœli ſignum eſt poſitum. Hoc etiam, quidquid ſit à multis nugatum, à Saturnitis Romaniſue erat ante Numam vſitatum, nec vnquã fuit annus decem menſium. Sed vt ſacra in nomine Iani ſacratiora faceret, detractis à cauda anni duobus menſibus, illa addidit præpoſuitque capiti, & pro vndecembrio duodecembrioque (ſex enim ab imbre nomen habebant) Ianuariũ Februariumque nuncupauit, vt primus Deorũ vrbisque Repurgatio in primis feſtis ponerentur. Reſtat manifeſtiſsimum rei ſignum in Biſſexto & breuitate Februarii, qui vltimus erat. Præterea nulla Aſtronomiæ, quæ tamen apud Etruſcos Romanosque ſemper ſumma fuit, ratio patitur, vt annus poſsit decem menſibus cõſiſtere. Id quod mutauit & aliunde ſumpſit viſus eſt advenisse. Sed ſit hæc lis adhuc ſub Iudi-
ce, ſi

ce ſi videtur, conſtat etiam Romanos in hoc orbi cæterarum gentium conuenire, quòd anni ſolaris principium ponant in Arietis ſigno & menſe. Quum autem Hebræi & eorum nothi ſpuriiue Iſmaëlitæ vtantur in ſacris menſe annoque lunari, jam à Moſis temporibus inſtituto, & ad nos vſque in Paſchatis feſtorum mobilium ratione tranſuecto, certiſsimum eſt, quem Moſes eſt diuinitus juſſus mutare annum, eſſe Lunarem. Lex enim à ſapientiſsimo legislatore nunquam ponitur de iis, quæ jam in lege ſunt vbiuis poſita. Quum, vt ſuum paſcha & curſum rituũ Hebraïcorũ inſtitueret Moſes, juſſus ſit vt Martii Arietisue menſem primum faceret in menſibus anni, hoc ante non fuiſſe in vſu fateatur neceſſe eſt, quiſquis Deum nolit ſuperfluitatis imprudentiæque inculpare. Cœpit itaque diuino juſſu Moſes traducere anni Lunaris caput à condito orbe in Autumni principio vſitatum, in verni æquinoctii ſignum, ita vt proximæ Aequinoctio Lunæ nouæ Quartadecima dies ſeu plenilunium, quacunque die euenerit, ſit paſchatis apud Iudæos feſtũ. Chriſtiani autẽ (ob quam differentiam olim Aſia à nobis eſt ſeparata) decreto Romano fecere, vt non quolibet die, ſed primâ quaque poſt pleniluniumvernum dominicâ ſtatueretur memoria Hominisdei à mortuis ſuſcitati, Iudæi autem ob relictum ſab-

bathi & hujus diei paſchatis feſtum à nobis maximè ſunt ſeparati. Qui itaque ſeptimus menſis anni lunaris ante Moſem jam à condito orbe fuit, ob ſeptenarii numeri myſterium factus eſt primus. Nam, vt dixi, de iis, quæ jam ſunt & fiũt, lex nunquam poſita foret à diuina ſapientia vt fierent. Nam ne ruſticus quidẽ hoc faceret, nedum princeps ſapiens, aut Deus. Quod autem ita habeat, ex rerum præſentium vſu videri poteſt. Quum enim antequam lex diuinitus Decalogo aucta reciperetur, in diluuii memoriam creationis & diluuii obſeruaretur menſis autumnalis Aequinoctii pro anni capite, priſca patriarcharum religione imbuti, antequam ad eos liberandos veniret Moſes, Iſraëlitæ fixum ſeruabant in Autumno principium Lunaris anni. Quare priſci interpretes & ſancto timore viri legis obſeruatores, videntes eſſe juſſum vt anni principium eſſet ad paſcha menſe Martio, & non eſſe prohibitum vt eſſet obſeruareturque ad menſis ſeptembris plenilunium more patriarchis vſitato, cenſuerunt in vtroque menſe ſeruari caput, quod nunc in ſuo vſu ſeruant vbiuis Iudæi. Licet enim palam non afferant eſſe caput vſualis anni in Martio aut verni Aequinoctii Luna, vt juſſus erat Moſes, tamẽ ipſo Paſchatis feſto teſtantur ibi fuiſſe conſtitutum, vbi & ab illis & à nobis obſeruatur tacitè. Iam itaque

à creatione mundi ille annus, de quo in Faſtis ſacrorum agitur, fuit Lunaris, cujus caput in Luna Aequinoctio autumnali proxima conſtitutũ eſt ea de re ab Adamo, (in quo fuit primus intellectus numerator, qui temporum obſeruationi dedit principium) eò quòd ipſo ad Veſperam diei ſextæ creato Luna biduo ante in Oppoſitione creata Sole in Ariete, & Luna in Libra, fuit ſecundæ poſt Solem admirationi. Vbi itaq; longiſsimo illo vitæ curſu dies in horas, Hebdomadas in dies, menſes in hebdomadas & dies, annum in menſes, cœlum in ſigna, ſigna in gradus, gradus in decamoria repoſuiſſet, vidiſſetque aſsiduo annorum recurſu ponendũ eſſe in duodecim menſuris mẽſibusve anni orbem, ſtatuit conſtituere caput anni ſolaris in arietis principio, quamuis jam eſſet in tertio ejus gradu die ſexta. Anni autem Lunaris voluit eſſe principium in libræ proximo nouilunio, licèt illam tertio à plenilunio die tantùm in fine ſigni vidiſſet. Hæc autem ex ſacra auditorum Moſis interpretatione ſunt petita. Quum enim ad hoc Deus mundum condiderit propter hominem, vt ipſe homo vniuerſi imperator conſtitutus & creatorem agnoſceret, & aſsiduè illum amare reuererique & laudare pergeret, maximè autem nomine maximorum beneficiorum illi collatorum, quum Sol ſemper videatur vniformis, ho-

mo autem varietate nouitateque & mutationibus obleᶜtetur, voluit priſcorum patrum & imprimis Chanochi ſummâ ſanctitate profetæ, doctrinis, & ſcriptis, (is enim Adamo amanuenſis fuiſſe legitur) vt apud religionis veræ obſeruatores annus Lunaris ſeruaretur, ad hoc vt duodecim ſignorum, aut menſium, aut variarum cœli viciſsitudinũ videretur in Luna ſignum, quo viſo omnes in creatoris laudes renouatas prorumperent. Vnde quum in toto ſacrorum ante Ezram ſcriptorum corpore, maximè autem in libris Moſeos nulla niſi de Lunari anno mentio fiat, certiſsimum eſt etiam ſanctorum ſanctiſsiſimum Noachum, quum memorias diluuii poſteris tradidit, eas notare voluiſſe ſecundũ Lunaris anni vſum, fidelibus ob crebras laudes Dei conſtitutum. Secundus itaque menſis, quo contigit diluuium, eſt octobris Luna, quam facilè quiuis inueniet ex obſeruationibus Io. Lucidi Samothei retrocedendo. Decima itaq; & ſeptima die ejus Lunæ memoria cladis, & viceſima ſeptima ejuſdem eſt liberationis mundi celebritas conſtituenda, in quãcunq; diem illa inciderit nĩl refert. Sed caſtigandũ eſt prius Romanũ Calendariũ & quod ad curſum Solis, & quod ad
מבול curſum Lunæ attinet. Mẽſis autẽ octobris Luna
בול ob diluuiũ, quod Mabul dicunt, vocata eſt Bul,
חשון ab vltima ſyllaba, quum alioqui Marcheſuan &

Cheſuan vocetur. Nomine verò horum ſacrorũ Moſes diuino juſſus oraculo inſtituit in hunc menſem dies Chippurim, vt vocant, id eſt feſtũ, quo credunt olim & ſibi & orbi indictum iri eo tempore omnium ſcelerum remiſsionem verumque aduentus Meſsiæ fructum. Eſt enim paſcha alterum in diluuii memoriam apud eos tacitè inſtitutum, vt in ſanctis priſcorum habetur commentariis. Ea de re quum omnia in figuris futurorum apud patres fierent, templum Solomonis, in quo fuit conſummata fœlicitas eccleſiæ Iudaicæue Reip. hoc menſe in hanc ſpem completum eſt, vt totus orbis aliquando eadem tempeſtate in vnius ouilis conſenſuſue Publici corpus ſacroſanctis generalibuſq; ritibus compactum reducatur. Ideo maxima quæ vnquam ab orbe condito fuerint miracula hac tempeſtate eodemque menſe jam ab anno 1541. contigere, licet nondum orbi innotuere, nec priùs innoteſcent, quàm ad ſua incipiat mundus repedare principia, origines, rituſq; antiquiſsimos, quoniam ædificatâ admirabiliori pulchrioriq; machinâ, quàm vnquam fuerit aut in poſterũ eſſe poſsit, temploque Dei dicatâ, incipiet orbis in Dei ejuſque admirationem rapi, diuinæque prouidentiæ non tantùm credere, ſed ejus clariſsime cognoſcere ordinem, potentiam, & de omnibus ſingulisque hominibus curam.

Cap. XLV.

Quòd in Etruria & Romæ Ianus, ſanctorum Deorumue & hominum parens, ita ſæculi aurei religionem conſtituerit, ut Romana ſemper fuerit (vti primus Etruſcæ partus) cæteris incorruptior, & ferè ea omnia quæ apud Iudæos obſeruarentur obſeruarit.

PRAETER quàm quòd Romani illos, quos merita vocarunt in cœlum, nō ſatis diligenter ad veræ virtutis rationem examinata eorum vita coluere, vnde ſenſim eſt oborta Idololatria, nihil eſt quod in ejus temporis religione improbes. Nā quid, rogo, potuit æquius fieri quàm vt ſicut nos Petrum in primo diuorum noſtrorum loco venerandum jure merito poſuimus, ita illi etiam conſecrarent ejus exuuias, qui à diluuio vniuerſum eripuiſſet? Numina cœli & terræ in Iano & Veſta ſemper in primo diuorum loco poſuere. Sicut enim nos ideo ſanctis diuinos honores in eccleſia exhibemus, quia reuera Chriſti membra fuere, & non ſolùm mens de mente & ſpiritus de ſpiritu, ſed, vt ait Paulus, os de oſſibus ejus & caro de carne, vti in quibus ipſe vixit, nec illos colimus propter ſeipſos, ſed propter eum qui in illis habitauit & in quem eorum ſpiritus & Mens reſorpti ſunt, ſic aurei ſæculi duces non ideo Ianū primum inter quindecim

deos, & Veſtam primam inter decem deas coluerunt poſueruntque, quòd homines eſſent, ſed quia ſummæ Mentis & ſummi ſpiritus in illis vixiſſet participatio. Sicuti videmus, niſi crebra & doctiſsimorũ antiſtitum, & conciliorũ excellentiſſimorum diligentia obſtitiſſet, innumera monſtra falſarum opinionũ, cultuum, miraculorumque irrepſiſſent circa noſtram perſuaſionẽ ſummâ alioqui veritate nixam, ſic non eſt mirum, vbi olim aut nihil aut non tantũ diligentiæ fuit, tantum falſitatis irrepſiſſe, vt meritò quiſquis à fine tantùm rem æſtimarit, putet peſsimã fuiſſe, in qua opinione aſſerenda excelluſt Auguſtinus & Lactantius, cæteri omnia omnino improbant. Sed quis hoc fuiſſet auſus, ſi Ianum fuiſſe Noachũ, ſi Veſtam fuiſſe Naomam ejus ſanctiſsimam conjugem ſciuiſſent? Ex ipſo autẽ Halicarnaſſeo videre licet, quamuis coluerint vocabulo cæteris gentibus communi multos deorum, ſummopere abfuere ab impietate fabularum diuis adſcribẽda, quæ à Græcis excogitata eſt. Certè apud Romanos, (ait Halicarnaſſeus) non decantatur Romæ Cœlium fuiſſe à filiis caſtratum, nec Saturnum filios ſuos occidere ne illi inſidientur, nec Iupiter qui recludat patrem in inferno, aut Saturnum regno pellat, nec bella, nec vulnera, nec cædes, nec carceres, nec ſeruitutes Deorum apud Romanos repe-

erun

MB

riuntur, nec Deos amiſſos fœminarum inſtar deflet, vt Græci de Proſerpinæ raptu &c. multaque idem author Græcus in eandem adfert ſententiam, vt concludat priſcis Romanorum ritibus nîl diis indignum fuiſſe in vſu, quod non facilè credunt qui Antinoum & Floram cum Nerone & Heliogabalo inter deos viderunt, nihil de veteribus inſtitutis ſolliciti. Quid an hodie, quum in vita præſenti perditiſsima flagrantiſsimaque ambitione homines ob ſolos titulos videmus ſanctiſsimos vocari, æſtimabimus ex hac præſenti impietate ſacras Chriſti Petrique origines? Nonne etiam de Annæ & Cajaſæ impietate metiemur Moſem & Aharonem aut Samuelem? Teſtatur verò paulò pòſt idem author, ſummopere cautum fuiſſe Romæ ne peregrinos vllos deos reciperent, niſi quos oracula acceſſere juſsiſſent, vt de Idæa dea, quam ne errarent ritu Frygio patrioque & non Romano coli volebant. Præterea ab omni fabularum genere, in quibus excogitandis principes fuere Græci, ſummopere exhorruerunt, quum cognoſcerent (ait ille idem) Romani & parum vtilitatis & ad paucos pertinere, quam à Græca mythologia traherent, vtilitatem. Inde verò, ex fabulis ſcilicet Græcanicis, factum eſt, vt turba maximaque populi pars rerum ignara aut contẽnat deos ſceleribus & paſsionibus infames, boniſq.

viris

viris & fortibus omnino diſsimiles peſsimiſque deteriores, aut ſi illos probat & timet libenter imitatur. Hæc ille. Sic videmus à doctiſsimo ſcriptore & Græco probari, Quòd ex ſolis fabulis Græcis contaminari incœpit primò Romana Theologia. Nam alioqui & præſtantiſsima quæq; ſolent ipſius vſus diuturnitate in abuſum conuerti, & in tantò deteriores exitus deduci, quantò præſtantiora fuere principia. Hinc peſsimi hominum qui vnquam fuerint ii ſunt, qui ſeneſcentibus religionibus nomina ad Hypocriſim Chriſto & Moſi dedere: Summo enim mentis lumine armantur ad orbis perniciem. Ea de re maxima Bellorum & Tyrannidum mundi conſummata fuit Romæ, vbi præſtātiſsima ante Troianos, Græcos, & Romulum fuerant rerum ſacrarum initia: Nefarius enim Genius tantò magis ſe bonis opponit, quantò ſanctiori decreto ſuos populos regunt. Ob præmiū autem neceſſe eſt in aſsidua lite poſitum eſſe mundum: Nam nec bonis viris, nec bonis eorū Geniis quicquam laudis eſſet, niſi VIRTVS IN ARDVO poſita eſſet. Etſi fuit igitur corruptio maxima Romæ, vt fuit reuera, illa tamen fuit tolerabilior quàm vbiuis Gentium, quoad priſcæ religionis vſum attinet. Vnde poſitis ſub Deo optimo maximo, qui, pace Auguſtini dixerim, erat verus IOVA Hebræorum, cœli & ele-

mentorum virtutibus & ante omnes ſeptem planetarum intelligentiis, in ſuæ religionis fundamentum memoriis eorum, qui inuentis aut virtutis exemplis juuaſſent vitam humanam, à Iano incipientes ſenſim cœperunt augere cultum, donec ex virtutibus etiam fecerint numina. Corruptior ætas ad vitia & res quaſcunque vulgatiſſimas traxit. Sed quidquid fuerit vitii aut virtutis in religione poſitum, quod erat ipſis Iudæis & Patriarchis in primo præcepto & vſu, hoc eſt ſabbatum, illud fuit etiam Romæ vſitatum. Licèt enim non eſſet forſan eadem dies, quæ apud Iudæos obſeruari ſolita eſt, tamen ſicuti nos in Solis die, PſeudoIudæi Iſmaëlitæ in Veneris die, eandem atque Iudæi in Saturni Sabbatiue die ſeptem intelligentiarum, quæ Planetis motrices ſunt, mentionem religioſam facimus ad ſummi Dei creatoriſq. laudem, ſic Romani vna hebdomadis die. Nam, vt eſt videre apud Ciceronem in ſacris legibus, & apud Halicarnaſſ. in Romuli Inſtitutis, Indicta erat Romæ dies ſacra quieti ſeruitiorum & animalium. Aſſerit vero Dion hiſtoricus trecesimo ſeptimo Romanæ Hiſtoriæ libro ejuſdē ſabbathi, quod & apud Iudæos erat, vſum ad Græcos Romanoſq. fuiſſe translatum. Verùm ejus fides ideo mihi non videtur magnifacienda, quòd apud Aegyptios dicat ortam eſſe hanc obſeruationē

ſabbathi, quum reuera, licet de ſabbatho & Deo Iudæorum aliquid velle dixiſſe viſus eſt, nihil mihi de ſabbato quoue die obſeruaretur à Iudæis attigiſſe videatur, vt ipſe in planetarũ hæreat interuallis. Poſito, bis diateſſarων deſcendẽdo, debuit ponere diapẽte aſcendẽdo, & rurſus diateſſarõ deſcendẽdo & itẽ diapente aſcendendo &c. Satis eſt ab illo obtinuiſſe hoc vnum, quòd Romani primi omnium gentium poſt Iudæos obſeruarint Sabbatũm. Certiſsimum verò eſt, quum nunquam in ſacris cum ipſis Iudæis conuenerint aliunde quàm à priſca inſtitutione Iani accipere non potuiſſe, quum primi omnium gentium habuerint. Licèt enim ipſe Dion dicat recenter Rhomanos accepiſſe, illi non crederem, niſi qua occaſione adferret. Satis eſt vt mihi teſtetur ſabbathi inſtar vnam ex ſeptẽ diebus hebdomadis fuiſſe quieti conceſſam. De cæteris ſacris inſtitutis præter vnã circumciſionẽ nĩl planè inuenias in ſacro Iudæorũ ritu, quin ſaluis ceremoniis, quæ vbiuis gentium diuerſæ vt plurimum ſunt, eadem omnia obſeruarentur apud Rhomanos. Nam vtrobique primitiæ conſecrabantur, adeò vt panis vinique oblatio fuerit primaria Noachi inſtitutio: hinc & Moſeos juſſu, aduenientẽ Ietroo ſocero ſuo, ſacerdote Iſmaëlitarum, in Dei laudem, comedit panem Aharon Moſis frater ſummus ſacerdos

vna cum ſenioribus Iſraël, quod fuiſſe inſtar ſacramenti teſtantur in ſuis doctrinis Moſis auditores. Græci etiam ſacrificia Farcationum inde habuere, vt adhuc ſuperſit vocis Hebraïcæ monumentum in Græca, illi enim עולה oulah; Græci autem οὐλὴ dicunt. Secundo libro Hiſt. ſcriptum reliquit Halicarnaſſeus. Si quis autem velit horum certior fieri, legat apud Cic. leges priſci ritus Romani, & conferat cum inſtitutis Iudaïcis. Inueniet enim in vnius ſoliusque Dei IOVAH Optimi Maximi ejusque verbi & ſpiritus memoriam, omnia Moſem inſtituiſſe ſacrorum & rituum genera; Noachus autem, eò quòd vno gradu inferiorem & potiſsimùm à regimine cœli petitam potentiã Mentis & ſpiritus ſub ſummo Deo in ſua tradidit Theologia, viſus eſt diuerſus. Sic enim erat opus, vt in Theologia ſecundùm legem Iudaïcam minùs imperfecta inſtituerentur ſacræ memoriæ, non ſolùm Angelorum carne & corpore carentium, ſed etiam ſanctiſsimorum hominum & religionis ſacrique imperii propagatorum, quod nunquam apud Hebræos licuit, ob inclinationem gentis in Idololatriam. Nam ne Abrahamo, Iſaaco, aut Iſraëli, imò ne Moſi quidem aut Samuëli, plusquàm ſacerdotibus ſanctiſsimis, licuit ſacras inſtituiſſe memorias, eorumque loculis facere locum ſacrum. At quia iſta pars etiam juſtiſsima in Chri-

ſtianiſmi inſtitutis viſa eſt, vt ſanctorum memoriis feſta ponerentur, illam ſemper voluit inſtitutam Noachus, licet nondum eorum fœlicitas ſpiritualis, ante quàm omnium rex Chriſtus corpus humanum in cœlum traduceret, eſſet cõſummata. Semper enim bonorum angeli vidẽt faciem Dei, & ſanctorum Deorumue, quos hîc rexerunt, loco poſſunt mortalibus adeſſe. Quis enim immortalitatem diuorum ſanctorumue credidiſſet, niſi illam tam certò tradi à majoribus vidiſſet, vt qui juſtè hîc vixiſſe traderetur in Dei loco haberetur, & non tantùm ſibi, ſed mortalibus etiam beatus? Hæc eſt primaria vetuſtæ apud Romanos & Etruſcos religionis occaſio & ratio.

Cap. XLVI.

In quem potiſſimùm finem ſit inſtitutum hoc opus, & in quem exitum, ſtante prouidentiâ Dei, neceſſariò deueniet terrarum orbis.

RETVLI in operis principio Filoſofi ſententiam, in qua ſcripſit, ſcire eſt per cauſam cognoſcere, & ea de re ſcitu digniſsima, id eſt, humani generis origines, per ſuas cauſas, vt proximè clariſsiméque potui, tradidi. Sed quum ſit longè præſtantius propter cauſam cognoſcere, quàm per cauſam; ideo in hoc potiſsimùm hanc tractatio-

nem ſuſcepi, vt poſtquam orbis ſuas origines per ſuã cognouerit cauſam, videre ante omnia ſatagat, quid erga ſuæ originis cauſam præcipuam & cæteras ejus miniſtras commiſerit, vt à noſtra fugerit memoria, ſeſeque penitus à noſtris oculis ſubduxerit. Validis rationibus ab innumeris penè ſcriptoribus (quorũ ſuprà concluſiones aſſumpſi) oſtenſum eſt, longè præſtantiorem eſſe eorum hæreſim, qui ſatis habentes mundum in ſuis Ideis poſuiſſe æternum, aſſerũt hunc viſibilem habuiſſe principium non tãtùm cauſæ, ſed materiæ, quàm illorum qui volunt mundũ ſenſibilẽ carere ideo principio materiali, quòd Deus æternus non potuiſſet ſine æterno materiæ ſubjecto ſuâ potentiâ & actu puro fungi. Res non ſunt tam ſæpe repetendæ: ſtat ſententia. Mundus à cauſa pendet, habetque principium. Factus à cauſa præſtantiſsima, præſtantioris finis gratiâ quàm ſit ipſe, eſt in præſentem conſtitutionem deductus. Nunc omnium ſapientum, cujuſcunque hæreſeos ſint, conſenſu in cõfeſſo eſt, quòd humani generis gratiâ hoc naturæ templum ſit conditum. Quum autem etiam ipſum humanum genus ſit ipſius Mundi pars præſtantiſsima, & cujus gratiâ cætera ſunt, opus eſt etiam vt ſit præſtantioris finis gratiâ quàm mundus vniuerſus, quanquam ipſa vna ſit natura humana in hac vita poſita. Quum enim

verum ſummumque hominis bonum ſit in difficillimo virtutis exercitio in hac vita conſtitutũ, & ſit omnino ad veræ virtutis exercitiũ in hoc poſitum, non tantùm vt famam, cupiditatem, & luxum fugias, ſed nomine primæ cauſæ, vt ejus videlicet præſcripta in omnium mentibus inſcripta ſerues, & potiùs in paupertate, probro, & dolore viuas ejus amore, quàm ejus præcepta infringas, fieri nequit vt tua humana felicitas in hac vita conſiſtat. Quò quiſq; enim melior eſt, hic in merendi & militãdi via ſit afflictior oportet. Quare humanum genus eſt in hoc inſtitutũ, vt in Dei gloriam ejuſque laudem hujus orbis opes diſpenſet, cæterùm vbi egregiè hoc adminiſtrarit, in eam Mentem & ſpiritũ cujus omnes partes ſumus, reſorbeatur, inque vitam æternam demigret. Dei itaq; laus in vita æterna eſt Mundi ſcopus. Quum itaque hoc genus humanum habuerit principium vnum, poſt confuſionem, & alterum poſt diluuium, ſatagẽdum in primis eſt, vt loca ſacra mundi ſecundùm primam intentionem Dei ad Adami Noachique buſta cõſtituantur, vt inde prima jura mundi pendeant & petantur. De Adamo Chriſtus ejus inſtaurator in Syria fidem fecit, quum ſe omnium alioqui Dominus in PROPRIA venire, vt ſedẽ æterni ſui Pontificatus Ieroſolymis ſtabiliret, aſſeruit, primariæque legis Aeternæ videlicet &

Religioſæ tàm vitâ quàm doctrinâ ſeminaria poſuit. Quum autem ſit opus, vt ſicut neceſſariò ſunt duæ magiſtratus partes, Religioſa videlicet & Ciuilis, ita ſint duæ ſedes et duo legũ fontes, opus eſt etiam, vt ſicut ad Adami buſta in Terra ſancta ſacra ſedes eſt, ſic ad buſta Iani figatur Imperatoria & Regia ſedes, quæ omnia moderetur. Quum enim ſit impoſsibile Deum vllâ ſuâ intentione fraudari, quantumuis ejus effectus prorogetur, neceſſe eſt vt ſicut voluit creato mundo primum imperium mundi in primogenituræ Adami manu eſſe, quod vt fieret diuinitus, poſtquam non fiebat humanitus, Chriſtus illius regni ſpiritualis inſtaurator ſummusque pontifex illud compleuit jam ante 1550. annos, ſic etiã fiat de ſecũdo mundi principio & primogenitura Noachi pro regno tẽporali. Inde Romani olim habebant præclaram illam Sibyllæ profetiam de Aureo ſæculo Romæ futuro, cujus veſtigia ſunt conſeruata in Ecloga Virgiliana. Hinc ſacræ diuinationis libri in locis innumeris eãdem certò certiùs fœlicitatẽ in Regno Chriſti adfuturam prædicunt, inculcant, aſſerũt. ob futuram hujus Regni magnitudinem ipſiſsimus Chriſtus, quum primùm regnum ſuum & ſpirituale in ſuo ſanguine fundaret, dixit. Nunc autem, regnum meũ non eſt hinc. Quum enim ſiet neceſſariò vnum ouile & vnus paſtor ſub

Chriſto,

Chriſto,tunc prima Dei complebitur intentio. TVNC quum Regni ſupracœleſtis baſim poneret Chriſtus,regnum ejus de hoc mundo nõ erat, Nunc autem regnum ejus Temporale verum & Ciuile ſuppoſitũ Spirituali ſit, hinc,hoc eſt,ex hoc mundo, neceſſe eſt. Cœleſtis ratio hoc ipſum ſuadet. Nam ſicut ſunt duo primarii cœli aſpéctus,vt ſuprà docui,illos omnino ſua habere apoteleſmata neceſſe eſt. Nîl enim à Deo & Natura fruſtra fieri poteſt. Aries primum ſignum influit in duas mundi primogenituras Syrorum & Celtarum. Clariſsima ſtellarum fixarum influit Italiæ & ante omnia Romæ,vbi ea de re impérii baſim à Noachi primogenitis defigi neceſſe eſt. Ratio ciuilis hoc ipſum ſuadet. Quum enim ſepultura patrum & maximè ſanctorum vbiuis gentium LOCVM SACRVM faciat,vt omnia ad primam mundi inſtitutionẽ primumque humani generis votum reduci poſſint, neceſſe eſt vt in regione proprietatis Chriſti ad Adami primi parentis ſepulchrum Sedes primi magiſtratus mundi conſtituatur, & ad Noachi ſecundi parentis mundi ſacras exuuias ſecunda & ciuilis potentiæ regniue ſedes nunquam mouenda ſtabiliatur. Quum autem nulla ſit in Mundi dominiis alteratio, & maximè in ſacris Magiſtratib9, rebusue loco mouendis,quin etiam ſacra dies conſtituatur,in qua de

maximo beneficio non ante ſatis cognito laudes Deo decantentur. Neceſſe eſt vt in diluuianæ liberationis memoriam ſacra Synaxeos myſteria crebrò frequentētur, & vt ad finem Lunæ octobris primæ celebritates mundi conſtitutæ ſint, vt ſicut in menſe ſeptimo fecit primum Moſes, quod & nos hactenus communi ritu & diuerſa ſignificatione obſeruamus, ſic & nos in octauo & ſecundo cum vtriuſque anni obſeruatione ſacra rerum hactenus oblitarum neglectarumue conſtituamus. Hic eſt verus noſtrarum de Etruria originum ſcopus, ad hoc vt totus orbis ſedes à diluuio primogenituræ mundi poſitas ſuarum originum peritus, vbi eſt noſtri omnium parentis ſepultura, concederē, parare, confirmareque ſatagat.

Hanc ſequentem epiſtolam, cùm auctor ejus meminerit pagina hac & omnino ad ſuſceptum argumentum valde conducat, prætermittendam non putauimus.

VIRO BONO ET SAPIENTI PETROFRANCISCO GIAMBVLLARIO, *inter ædis D. Laurentii myſtas Canonico & Academico clariſs. Florent. Guilielmus Poſtellus ſacerdos, imitationis apoſtolicæ ſtudioſus, Salutem.*

ITA me Deus ille noſter incarnatus IESVS amet vt verum ex animi ſinceritate loquor, Giãbullari optime & doctiſsime, inter innumeras literas, quas ex variis orbis partibus à doctiſsimis viris accepi, nulla mihi vnquam adfuit aut eſt adfutura gratior, quàm quæ nuper à te mihi vnà cum Athenæi loco miſſa eſt. Cur autem ita judicem, paucis accipe. Quum humana fœlicitas in hoc ſit poſita, vt verum perfectiſsimè capiamus, hoc eſt, per cauſam, ad hoc vt illam amemus, reuera cognoſcamus, nullum vnquam argumentum aut vnquam potuit poteritue vſquam ſuſcipi dignius, quàm quod in tui Gellii opere ſi non ſuſcepiſti abſolutè tractandum, ſaltem ita tuis doctiſ-

reliquias ſepeliri voluerit. Ex locis enim ab Authoritate nullus eſt in quo vniuerſus conueniat orbis, veluti in facto diluuii generalis, & in juſtorum proſapia ad ſemen & jus poſteritati ſeruandum ſtabiliendumque. Quare inde vniuerſi omnium parentis hiſtoriã petant & recipiant oportet, vnde oboriri falſitas non poteſt. Licet verò & tuus Gellus feſtinet ad typos redire, & primariæ veritatis, Etymi videlicet, ſacram rationem ſatagat expedire, nec tibi ita de originibus rerum vti & verborum tractare viſum ſit, non potui tamen quin paucis ad te illa ſine quibus tua non ſtarent ſcriberem. Sed ne modum epiſtolæ excedam, pergo paucis ea ad te ſcribere, quæ mihi tam inſigne opus videtur deſyderare. Attende, & Vale.

30. Maji, 1549.

vnde in ſenio cõmunior eſt ſapientia ex trium ætatum tranſactarum pueritia,iuuentute,virilitate nata. Via prima authoritatis potiſsimùm eſt in nobis incluſis in tetro corporis carcere: Nam hîc ſemper quadam nebulâ ſuffundimur. Via autem ſecunda dignitate prior, quia finalis eſt, ad intelligentias ſeparatas potiſsimùm ſpectat, & ad illos homines, qui ſubſtantiis ſeparatis potiſsimùm conformari ſategere, & ſatagunt. Tertia ex vtraque conſtat, quæ vna & Rationem & Authoritatem impactas habet, & ad hanc diem omnino mundo incognita in illa ſola lingua deliteſcit, quæ inter primum hominem & Angelos communis eſt, & ideo ſancta dicitur. Quum enim homo, animal memoratiuum & per ſe niſi ex auditu non loquens, videatur loqui, neceſſe eſt vt primus homo, cui nulla lingua præfuit diuinitus & angelitus vnà edoctus, talia, primùm nomina rebus impoſuerit, in quibus ipſis & natura & gratia, & authoritas & naturalis ratio omnino conuenirent: Inde factum eſt, vt Plato olim, ſed multò ſapientiùs nunc Giambullarius de nominum recta ratione inſtituerint, ſponte naturæ excitati. Plato in Græcam linguam tribus gradibus ab externa Hebræa diſtantem conatus eſt proprietatem rerum traducere; Florentinus verò ex ſacra ſuas origines tradere. Hinc tam varia vbiuis etymologicorum multi-

tudo, & Grammatiſtarum contentio. Quoniã itaque locus ab authoritate proprius eſt humani generis, & eorum qui diſciplinæ ſe dedũt maxime familiaris, interim donec vniuerſi in eam linguam repedemus, à qua hactenus (licet Moſes & Chriſtus illam in legis ſcriptæ & Gratiæ initiis reſtitui voluerint) per peccatum excidimus: oſtendendum eſt quàm clariſsime fieri poterit vbinam gentium Noachus ſecundarius noſtri generis author, & linguâ ſanctâ ſine dubio præditus, habitarit, poſtquam ab arca in Armenia exiuit. Nam Moſes nil palam amplius tradit, licet alioqui clam innumeris locis myſteriis pleniſsimam ſucceſsionem ejus obuelet. Quum autem ſacræ hiſtoriæ nîl ſit ſcriptum propius quàm quod in Chaldæorum monumentis eſt ſeruatum, illud in primis eſt neceſſariò diſcutiendum, ſi Beroſus, qui nunc vulgò proſtat, ſit verus ille Chaldæus hiſtoricus, cui poſt Moſem totius orbis defert conſenſus.

Cap. XLVII.

Quòd ſint Beroſi Chaldæi, quæ ejus nomine circũferũtur.

FVISSE olim circa Alexandri tertiæ mundi Monarchiæ ducis tempora virum vnum ſacerdotali dignitate, id eſt, primaria, inter Chaldæos ſanctaque authoritate, Beroſum nomine, inter vniuerſos

uerſos

uerſos authores claſsicos conſtat. Quantâ verò fuerit aut ſcientiâ, aut eloquentiâ, & rerum cognitione multiplici, ex quibus ſumma dicendi vis paratur, conſtat ex eo quòd inter florentiſsimos omnique diſciplinarum genere ornatiſs. & Græcos & Athenienſes, φιλαυτοτάτους καὶ ἐν τῇ τῆς δόξης μεγίστῃ μισοξενοτάτοις, meruerit & laudem & ſtatuam inauratâ linguâ decoratam. Quum autem funditus ſit neceſſe ruere totam Græcorum nugacitatem, ejus vt nunc extant ſcriptorum breuiſsimis epitomis ſtantibus, ſolet ferè ab vniuerſis rejici, quo ruente præſidium illud, quod accipiunt ex eo ſacræ hiſtoriæ, præſidium inquam Chaldaïcum, ad ſacræ ſcripturæ maſculæque doctrinæ ſuppetias non minùs neceſſarium, quàm olim fuere Chaldææ ſiue Aſſyriæ, aut Meſopotamicæ patrū matres & vxores, omnino rueret. Licèt enim, vbi ſcriptura deficit, Ioſefus crebrò videatur ſupplere, tamen eò quòd indigena fuit, & longè inferiori quàm Beroſus fide habeatur, & prætereа ipſe Beroſo in primis deferat, eſt omnino Beroſus illi præponendus. Quum itaq; à ritibus Moſaïcis fuerit tàm alienus quàm Babylonii à gente Iudaïca, fieri non poteſt quin ejus teſtimonium ſit validiſsimum. ſtatui itaque palam facere orbi Chriſtiano, cujus ante omnia intereſt vt ejus authoritas in primis ſtabiliatur, ea, quæ primùm ſunt à Iohanne Annio latino

orbi expoſita ſub nomine Beroſi, nullius alterius eſſe poſſe quàm Beroſi illius celeberrimi & integerrima fide ſcriptoris, cujus meminit Ioſefus, Tatianus, Theofilus, qui nunc extant. clariſſime enim patet, ex illis, qui olim ſcripſere, vti fuit Iuba princeps Afrorum, Metaſthenes Perſa, Manethon Aegyptius, Maſeas Fœnix, & quis non in ſuis ſcriptis honorificam fecit de illo mẽtionem? Nullus itaque illi in toto oriente fuit ſuperior ſiue autoritate, ſiue ſapientiâ. Ab ipſa verò qua nobis reuixit origine, fieri non poteſt vt vllo pacto ſit ſuppoſititius. Nã ab ipſa Armenia, quæ regio prima ad orbis ſalutem fuit diuinitus præparata, & quæ ad hanc diem lumine Latinarum aut Græcarum literarum caruit, ſolis Armeniis Haloënſibusq; contenta, adlatũ opus nullo modo potuit ita confingi, vt quantum ſupereſt (bona enim pars periit, in fine potiſsimũ) eſſet omnino Ioſefo, aut cæteris, qui ex eo ſumpſere, conformis. Attulit Georgius apoſtolicæ profeſsionis homo, & Latinum dedit Annio. Quod autem multò minus corruperit Annius, illud obſtat, quòd nulla ad eum inde commoditas peruenire poterat; Multò minus verò ad ſuæ gentis gloriam: Cogitur enim velit nolitue, quam vult eſſe in tota Italia, vti eſt, antiquiſsimam, Aboriginum & Ombrorum originem in Gallos diluuio ſuperſtites referre. Gallim enim

fluctibus ereptos fluctuatosue ſonat. Quare quũ legerit apud Ioſefum Gomeritas non tantum eſſe Italos Gallos, ſed illos qui poſtea Celtæ dicti ſunt, fuiſſeque à Gomero inſtitutos, quî fieri potuiſſet vt fingeret quod contra ſuum argumentum faceret? At verò ipſius Ioſefi ſententia de illo audienda eſt, libro primo cap. [illegible] [illegible] ait Beroſum de iis, quæ circa diluuium contigerunt, omnino conſentanea Moſi dixiſſe. Hoc verò in primi libri epitomate clarum fit in Beroſo. Rurſus cap. [illegible] ejuſdem libri ait: Hujus autem diluuii & arcæ mentionem faciunt omnes, qui barbaricas hiſtorias conſcripſere, quorum vnus eſt Beroſus Chaldæus: Narrans enim de diluuio ſic ait: Dicitur autem & nauis ejus, quæ in Armeniam venit, circa montem Gordiæũ adhuc aliqua pars eſſe, vt quidam inde bitumen tollant, quo maximè homines ad expiationes vtuntur. Hæc verba omnino ſunt apud Beroſi Epitomen: Contigit enim illi in vniuerſo opere ſuo, vt & Liuio & Trogo, qui ſolidi tantùm in ſuis Epitomatis ſuperſunt. Contra Appionem verò Grammaticũ ſic ait: Teſtis autem harum rerum noſtrarum eſt Beroſus, vir genere quidem Chaldæus, notus autem illis qui diſciplinis humanioribus oblectantur, quoniam ipſe de Aſtronomia & de Chaldæorum filoſofia Græcas conſcriptiones edidit. Igitur Beroſus antiquiſsimas ſequutus

hiſtorias de facto diluuio, de hominum in eo corruptione, veluti & Moſes ſcripſit. Similiter de Arca, in qua noſtri generis princeps ſeruatus eſt, quæ videlicet deuecta fuit in montium Armeniorum ſummitatem. Deinde ſubjiciens eos, qui ex Noë progeniti ſunt, & tẽpus eorum adjiciens uſque ad Nabulaſarum peruenit Babyloniorum regem. Hæc omnino in primo, ſecundo, tertio, & quarto epitomate ita videntur vt ad verbum quadrent, niſi quòd finis deſyderatur. Videndum eſt apud quos & quo nomine agat Ioſeſus. De capite totius reip. Iudaïcæ contra infenſiſsimum corruptelisq́; armatiſsimum Appionem agit apud Senatum Romanum, in cujus conſpectu quicquam propoſuiſſe falſi in re tanti momenti eſt impoſsibile. Nouerat itaque Senatus Beroſum ſummâ autoritate virum fuiſſe, & illa ſcripſiſſe, quæ Ioſeſus in ſummo Græcarũ & Latinarum literarum lumine Romæ propoſuit. Nam de ſcripto omnia Antiquitatis teſtimonia probabantur. Vnde contra Appionis calumnias obtinuit non tàm Moſis & ſpiritus, omnia diſponentis beneficio, quàm antiquitatis literarum ethnicarum, quibus ethnici maximè vincebantur, teſtimonio. Sed vnum mihi ſupereſt validiſsimum teſtimonium. Quum enim Theoſlus & Tatianus tàm contra Gentiles quàm contra peruicaciam Iudaïcam paulò poſt

Chriſtum tẽporibus Marci & Veri ſcriberẽt, & authoritatem illam Ioſeſi quam nullus vnquam pro Chriſto ſcribens, ex eo tempore quo innotuit Ioſeſus, obmiſit, non adſcripſerint, (alioqui magis Ioſeſi pro Chriſto quàm Beroſi pro teſtamento veteri teſtimonio egentes) certiſsimum eſt illos tunc Beroſum, & non Ioſeſum præ manibus habuiſſe: nondum enim inſignem illã ſuam authoritatem & famam erat conſequutus Ioſeſus, vti Beroſus. In eãdem itaque ſententiã ſed explicatiorem ita vterque meminit ſcriptorum Beroſi omnino ſacris conformium, vt ab ipſiſsimo Beroſo eadem atque Ioſeſus habuerint, idque ſine Ioſeſi teſtimonio. Nam falſa citaſſe tunc impoſsibile fuit. Itaque & Ioſeſi & Tatiani, & Theophili, & Græcorũ ferè latinorumque omniũ, & maximè Syrorũ, Pœnorum, Perſarũ, Fœnicumq; teſtimonio conſtat, Beroſum primariâ & diuinis proximâ fide ſcripſiſſe, & eorũ quæ ſcripſiſſe dicitur Epitomata nobis ſupereſſe, quare ea, quæ nobis de nomine, vita, & ſepulchro Noachi vniuerſorũ parentis tradidit, ſunt perinde in veris ponenda & habenda, atq; illa quæ à Moſe ſunt tradita. Vbi enim ſacræ literæ deficiunt, ibi humanæ incipiunt. Quum autem maximè contra ſuæ gentis hiſtoriam ſcripſiſſe videatur hic ſcriptor, dubium eſſe non poteſt quin ſit fide præſtantiſsimâ.

Cap. XLIX.

Argumenta ex ipſo Beroſo petita, Quod ſit impoſſibile quicquam illum in ſua hiſtoria finxiſſe.

QVVM liberè ſolet quilibet teſtis ea quæ cõtra ſe faciunt perinde fateri, vti ea quæ pro ipſo faciunt aduerſario, ſine dubio integerrimâ fide eſt, eique meritò creditur. Hoc verò eſſe omnibus hominibus ab affectu quantumuis alienis in vſu, vt patriæ deferant, laudibuſq; illam ante omnes vbi poſſunt extollant, duce naturâ conſtat; quo in genere fuiſſe Beroſum certum eſt. Vnde quũ ſpontaneum filiorum Orientis motum ſub ducatu Nimrodi ad erigendam Babylonicæ ſuperbiæ turrim ſacra ſcriptura exponat, nullâ omnino mentione factâ de vniuerſi principe Noacho, aut ejus in rem vitioſam & tyrannidi conjunctam ordinatione, vult vt conſtitutione ipſius Iani vniuerſorum parentis ſit conſtituta illa Monarchia prima, vñde cæteræ tres vitio ſemper auctæ procedẽdo auctæ ſunt, donec in ipſius Iani patris loca Romæ deueniret imperium. fecit hõc quidem ambitioni eorũ inuitus obediensque Noachus: Nam ſub primo genituræ imperio volebat in æternum regi mundum. At verò Beroſus non timuit ſacrilegii inculpaſſe

ſuæ prouinciæ principem, quòd furatus rituales libros patris ſeu aui Noachi illis ſit inſigniter ad comparandam tyrannidem abuſus. Præterea hæc ſcribit. Quum Armenia & locus ille vbi fuit prima hominum propago ſit prima & diuinitus electa habitatio mundi diſtetque loco & magiſtratu latiſsime à Chaldæis, ibi enim Sabbathius Saga Aſiæ pōtifex ſummus eſt inſtitutus & inſtar Adami dictus Saturnus (Nā hoc vocabulum Sath orn ſeu Sath aron id eſt vrnæ repoſitio vocabulum eſt ſanctorum patrum ob ſacras reliquias loca ſacra olim facientium, ſicut de Martyribus & ſanctis vidimus) à ſua ſede conſtituta à Noacho pro pontificatu externo, per tyrannum Babyloniæ ita eſt pulſus, vt ſit coactus ad Romæ locum refugere, & ibi bonū agere Saturnū vbi iam pater Ianus & longe melior Saturnus inſtituerat primogenituræ imperii ſedē. Quæ omnia vehementer derogant laudi principū Babyloniorū: Nam ipſo facto tyrannos oſtendunt, ſuoque imperio indigniſsimos, etiam ſi à principio iuſto iure vſi fuiſſent. Volebat verò ſanctorum ille ſanctiſsimus Noas, vt ſecundùm voluntatem Dei in vno mundo vnū eſſet paternum & ſolius primogenituræ imperium, vnde qui primus hoc ius infregerit, quin ſit omnium tyrannorum & impiorum fons dubium non eſt. Nec tamen hoc diſsimulauit, vt

inde ſummus candor & veri amor videri queat. Quum autem nomen Iouis, cœli, Saturni, & ſimilium ob ſanctitatem eſſet commune omnibus patribus, ita vt de ſingulis potuiſſet,& maximè de Babyloniis dicere cum vocabulo accommodatiori, illos cum primo celebri imperio habere etiam juriſdictionem vniuerſi, non tantùm in eorum arbore expreſsit eſſe maledicti & malefici filios ambitioneque & corruptelis pleniſsimos, ſed planè indicauit generale totius gentis à fluctibus ereptæ nomen & vocabulũ, vt ignobilius forſan, ita & ſignificantiùs aptiusque, Gallorum videlicet fuiſſe datum ab ipſo Noacho ipſius Gomeri poſteris, eò quòd eſt Iapeti ſeu Itali priſci filius Gomerus, ita poſt diluuium primogenitus, ſicut & Adam ex materiæ confuſione primus factus eſt. Et ſanè poterat ſi voluiſſet affingere, quòd etiam Gallorum vox fuiſſet ſuis data majoribus, quum potiſsimũ ob juriſdictionem diuinam & Aſtronomiæ diſpoſitionem, quâ omnia fiebant à doctiſsimis ſanctiſsimisque & ambitione carentibus patribus, ſcripſerit ipſius Gomeri filios quoſdam miſſos eſſe in totum orientem, alios verò vltra Mediam in ipſos Bactrorum fines. Sed verùm omnia vt publicè erant expoſita retulit. Quare jus æterni imperii fore in domo Gomeri & ejus patris Iapeti, quem vnà ſecum in Europam duxit, manifeſtiſsimè

ſtiſsime demonſtrauit eſſe ſecundùm patris vniuerſorum Noachi voluntatem, eò quòd Aſtronomiæ doctiſsimus ſciebat fore neceſſariò, vt intelligentia Arieti & Leoni dominans in Syria ſancta & Italia, Gallia, ejuſque vicinia præter Hiſpanias, olim in ſua jura veniret. Nam licet vires humanæ repugnent, tamen neceſſe eſt cœlum, eò quòd eſt æternum agens, vincere. Ideo verò non potuit aliunde quàm ex Gallia eleuari monarchia contra remp. Romanam à Chamitis & malis malorum Saturnorum filiis factionibusque infectam. Iſta tamen omnia voluit ex lege hiſtoriæ & ratione cœleſtium ſignorum ſcribere, nec derogare patriæ timuit. Illi autem affinis eſt de Gomeritis Ioſefus, vt ſuprà jam eſt notatum. Vnde & literas, Academiamque, & ſtudia publica primùm in toto orbe terrarum Samothes, qui cœleſtis interpretatur & Dis à Cæſare dicitur, expoſuit, inſtituit, promouit, vnde Druïdarum doctrina in toto occidẽte floruit ante vllam inter Babylonios aut Græcos publicam literarum memoriam. Sed ſic conſuluerat primogenitorum familiæ Ianus.

Cap. L.

Quòd Ianus idem ſit qui & Noachus, & quòd ſepultura ejus locum ſacrum Romæ futuræ in Ianiculo fecerit, quaſque literas, ritum, & religionem inſtituerit.

PRO hoc verò loco è tenebris eruto habendæ erunt à poſteris gratiæ immortales ipſi Giambullario, quòd rei, quâ in primis egebat mundus, teſtimonium ex Athenæo inuenerit, fidemque rerum Beroſi certiſsimam fecerit, in ea aſſeueratione, qua ait, Ianum (qui & Noachus, cœlumque, & omnium bonorum deorum vocabulis diues dicitur) feciſſe locum ſacrum in Ianiculo, ad eam partem Romæ, quæ olim eo nomine dicta eſt Antipolis, eò quòd baſis omnium ciuitatum mundi eſt: & reuera Mediceorum familiæ erũt etiam immortales habendæ gratiæ, quòd in ſuis bibliothecis ſit aſſeruatus tãtus in gloriam Chriſti Theſaurus authorum Græcorum, vt ex illis primi noſtri omnium parentis fides poſsit peti. Stat itaque ſacra ſententia, quòd ideò Noach id nominis acceperit in ſacris, quia Gratiam & cõſolationem poſteritati attulerit. Vnde Moſis auditores ſcribunt חן נח Noach Zeh chen, id eſt, Noas eſt gratia mundi. Sic enim duplici viâ oſtẽdunt Diuinitus indita nomina legi, vt idem

variis nominibus oſtendant. Sic משה השם Moſſeh haſſem Moſem diuinum nomen vocant, quia omnia, quæ fecit Moſes, duce ſpiritu nominis Dei magni fecit, & contrà in Impiis, ער זרח Her Zeh rah. Her primogenitus Iudæ eſt impius ſui videlicet ſeminis deſtructor. Porrò ſicut apud Ethnicos ex nimia Græcorum licentia res eadē, potiſsimùm Diuina, variis multiſq; nominibus vocatur, (vti de Diis deabuſque & de omnibus Naturæ virtutibus videri in tota Pſeudothreſciæ ſeu falſæ religionis farragine licet) ſic in ſacris varia nomina ſancti habuere. Ideo imperiti religionis multa falſitati adſcribunt quæ ſunt vera: Nam Moſes docuit ſuos auditores, quòd in Syria fuit vnus magnus Gygas, qui dictus eſt פלט palet, id eſt, ſuperſtes liberatuſque à diluuio, & עג og ſeu עוגי Ogy, id eſt, placentarius & rei frumentariæ in ſacros vſus verus aptator, quo Moſes & Noachũ ipſum & Samum ejus filium ſecundogenitum voluit intelligi. poſteri autem non intelligentes putarunt in Syria ſancta non fuiſſe diluuium. Sed quia verus & primus pontificatus mundi & eccleſiæ, ſpecialis legis Naturæ ſedes, erat in Salē ad ſepulturā Adami juxta Chebron, Melchiſedec autem, qui & Sem erat, magnitudine totius mundi maximā, tanquam qui ſummus pontifex inſtar omnium hominū erat, Moſes ita adumbrauit. Vixit autem 500.

annis poſt diluuium ad informãdum Abrahamum & poſteros de jure pontificatus, & legis, profetiarumq́ à Chanocho ante diluuium ſcriptarũ, & quas cum teſtimonio decalogi cœlitus bis exſcripti Moſes fecit ex apocryfis canonicas in quinq́ libris. Nam & temporib. diluuii jã ratio mundi & immundi animalis erat expoſita, & ſanctis cognita. Abrahã autem obſeruauit nõ tantùm fidem & circumciſionẽ, ſed etiam ſupererogando vniuerſas leges, ceremonias, judicia, & præcepta, quæ poſtea Moſes omnibus obſeruanda propoſuit, vt Geneſis 26 videtur. pœna etiam jam antè legislationem erat poſita delictis, vt in Thamaræ facinore viſum eſt. Similiter de non miſcẽdis connubiis, vt in Dina videtur. Hic itaque placentarius Sem, eò quòd quotidie æterni teſtamenti placentas Deo offerebant, placentæ autem illæ dictæ ſunt עג og & ogoth ſeu vgoth, dictus eſt à præſtantiſsimo officio offerẽdi æterni ſacrificii placentarum & vini myſterioſi, Og, Ogys, & Ogyges, quod nomen à patre uniuerſi Noacho ſeu Ogyge primo habuit. Fuit enim vniuerſi papa ſanctiſsimus Noachus, & poſt eum Sem ejus ſecũdogenitus dictus Melchiſedec, tantâ bonitate Homo, & in ſpiritũ diuinum vſqueadeo trãsformatus, & in ſe mortuus, vt Ieſus Deus incarnatus in gloria ponat dici ſacerdos ſecundùm ejus ordinem. Et hæc eſt no-

minis Ogy ratio. Hinc Ogygia aureaq; ſecula. Hinc vetuſtiſsimæ Ogygiæque arbores & habitationes in Syria diuina religione ſacræ. Hinc Druydarum quercus. Nam tota deprauata religio ex ſanctiſsimis incœperat principiis, ſenſimq; fuerat prolapſa in idololatriam, per eam Satanæ inuidiam, quam aſsidue etiam poſt incarnatum Chriſtum experimur, ita vt recẽtiorum literarũ memoriã diabolus in tota India, Muhamedes in Aſia, Africa, & tertia Europæ parte ferè vbiuis ſeſe Chriſto ſuppoſuerit. Quod autẽ noſter parens & noua & vetera promeret, atque de Antediluuiano & de repurgato ſæculo videlicet crebrò verba faceret, dictus eſt דיוקולין Diucolain, duarum loquutionũ ſeu vocum ſubjectũ, ſicut ad hanc diem auditores Moſis [illegible] Seniorũ diuinitus electorũ alumni, in veris Cabalę ſeu receptionis ſecretioris libris vocant, Meſsiã ſeu, Tiferethid eſt, maximum totius mundi & hactenus in ſanctis vniuerſis ſeſe manifeſtans decus. Diu prozopin [illegible] ideſt, duarum perſonarũ in vnam naturam ſuppoſitum, quæ vox eſt illis frequentiſsima, quamuis illam nolint neoterici capere. Sic in lege naturæ ſummus ille juſtus, & mũdi Baſis perfectiſsima, Noachus diu Caliõ dictus eſt, eò quòd de illo apud patres antequã naſceretur erat ſermo creberrimus & profetia aſsidua. Sed Græca nugacitas iſta omnia

infecit, &vt videretur Antiqua ſibi Deucaliones aliquot ſomniauit. Col autem ſeu cal eſt & linguæ Sanctæ & Arabicæ ſeu Chaldææ vox communis. Ipſe autem eſt nomine Domini, cujus ſpiritus in eo Habitabat, nuncupatus. Iouem enim dixere à voce Iehouah apud patres myſterii pleniſsima. Quum autem non ſatis caperetur quid ſibi id nominis vellet, (vt ne nunc quidem adhuc ſcitur vulgò) & viderent antiqui rerum naturæ & cœleſtium peritiſsimi patres, Maſculinæ parti naturæ incumbere potiſsimùm illos angelos aut ſubſtantias ſeparatas ſuperiores, quæ mouent vt in finem, vocarunt Noachum cœlum; ejus autem vxorem nominibus elementorum, eò quòd inferiori & fœmineæ parti mundi incumbunt illæ intelligentiæ ſeu angeli, qui mouent vt in locum, ſuntq́; rebus ipſis ſecundùm locum & non ſecundùm formam impactæ. Ideo ſpiritus nomine fœmineo Rhea ſeu Ruah apud antiquos dicebatur. ideo ab ignis ſpiritu Eſtam & Veſtam, ab aëre Rheam, ab aquis luto conſperſis & compoſitioni naturali aptis tityn ſeu Thetyn, à terra Areziam vocabant rem eandem. Inde à Iehouah Iehuonah fœmina & Latinis Iuno dicta eſt res eadem. Satis eſt noſſe, quòd Noacho & Naomæ ejus vxori de ſtirpe Cain electæ data ſunt omnia diuinitatis & naturalium cœleſtiumque virtutum vocabula.

Hinc, Zeus Græcis, Iouis Latinis, Jehouah Hebræis idem pro mente ab extra in Noachũ aduentante ſignificauit; quam occaſionem ex ſumma ratione à ſanctis inſtitutam quum accepiſſent Græci, ſine vlla cognitione rationũ linguæ Sanctæ deduxerunt in tantam licentiam, vt cœlũ fabulis Orficisque ſomniis oppleuerint. Sed de his nominibus aliàs. Religionis verò vſus quãtumuis corruptus apud Romanos oſtendit ſanctorum primum fuiſſe Ianum, tùm innumeris aliis argumẽtis, tùm potiſsimùm illo vno, quòd præerat ſingulorum Ianuis, incipiebat annum, pacis bona orationibus mittebat, & ſingulis in regionibus Romæ etiam magnæ & triumfantis habebat templa, non qualia dii cæteri, ſed ſingula marmoribus variis incruſtata. Sed ad confirmationem verborum Beroſi & Athenæi ſacra majora erant in monte Ianiculo, vt oſtenderẽt ibi ſanctum ſanctorum (excepto Chriſto) fuiſſe ſepultum. Ideo confluxit eò Numa auitorum myſteriorum alumnus, & ibi ſepeliri voluit. Hinc Græcorum illorum Aſiaticorum euerſâ Trojâ concurſus. Hinc poſteritatis Chami inuidia, & ad hanc diem bonos impetẽs Saturnitas, malorum Chameſſenorum mala progenies. Sed quid per profana pergo? Hinc Chriſtus ipſe, quum venit Romam iterum in Petro crucifigi, elegit vt inuerſâ cruce funderet animam

ſuper ſacroſanctarum Noachi reliquiarum monumentum. Hinc fecit Deus,vt poſt Gotthorũ bella locus ſummi pontificatus in vrbem Leoninam transferretur,deſtructâ omnino veteri Româ,quæ à malis ambitioſisque Chamitis fuerat Ianiculo oppoſita: Nam,teſte Plinio,ad Ianiculum montem erat vna,ad Tarpejum erat altera Romæ pars, illa Antipolis,cujus erat nomen ſacroſanctum,primæque in temporalibus intelligentiæ mundi conjunctum erat; hæc autem pars,quæ Romæ propriæ vocabulum à Sorano euulgatum & per Angeronã ſilentii deam abſconditum & in religionem verſum occupauit, & dum ſibi voluit Angelum Ianiculi vendicare, ſibi præclariſsimum totius mundi caſum & ruinam accerſiuit,(Tanti eſt ambitio) dicta fuit ſaturnia. Quum enim viderent illi perditi filii Chami per rituales libros & aſtronomicos, in quibus ipſis Geniorum totius mundi ratio erat expoſita,fore omnino vt duæ illæ prouinciæ, quæ ad ſepulturam duorum principũ mundi eſſent electæ, vnam in Syria ad Aeternum pontificatum Melchiſedecianumque regnum ſpirituale,Alteram in Italia ad Aeternum imperium & temporale regnum,ibi ſub Adamo primo Saturno mundi, hîc autem ſub Noacho aurei ſeculi duce, ſategerunt temporalis imperii locum deligere & oppugnare, vt in ejus jura irreperẽt.

Hinc

lib. III. cap. V. Hist. Nat.
NB

Hinc Satanas ſummos ſuperbiæ, auaritiæ, & luxuriæ conatus, poſt deſtructū tyrannidib. Orientem & Græciā in trib. Monarchiis, cōtra Romā cōuertit. Et propterea Chriſtus, ſumma potentia mundi, poſtquā à Cæſaris ſententia per Pilatum, ſuaſuq. Caſæ ſummi pontificis, & qui ejus ipſius ſolius habebat pontificatum, voluit mortis ſententiam accipere, vbi maximè Satanas inualuerat, ibi & non alibi debuit ponere ſui imperii ſpiritualis ſedem, vt remediis paupertatis, probri, & doloris, ſiue per abſtinentiam, gloriæ contemptum, & aſsiduam afflictionem mederetur & occurreret auaritiæ & cupiditati, ſuperbiæ & ambitioni, luxuriæ & vſui ſuperfluarum voluptatum, in eo loco vbi maximè inualuerant per Satanam & Chami maledicti progeniē omnino terrenis rebus addictam & creaturarū amorem aſsiduè creatori præferētem. Ibi enim ſategit ſatanas iniquitatis in ſummo gradu operari myſterium, vbi vidit æternæ coronæ & primogenituræ mundi eſſe cōſtitutum imperium. Tanti eſt argumentum quod attigiſti, Giambullari, vt nec fuerit vnquam, nec in poſterum poſſit majus, quàm vt fidem facias ſepulturæ ſacroſanctarum reliquiarum mundi. Virtus enim ſummi pontificatus in illis eſt, donec recuperato totius mundi jure ad ſacroſancta Adami buſta glorioſiſsimè videatur Chriſtus coli, in caput

anguli ibi poſitus,vbi ab ædificantibus factus eſt lapis reprobatus, & vbi ſua voluntate omnino infraudabilis venerat in propria,vt ſui illum reciperent.Ideo hactenus Iſmaëli Alcoranico ſeruandum tradidit locum, donec eò remigret ſuis fultus poſteris Iſaac, aut potius donec renaſcatur, & reſtituantur omnia, & tantum reſtituat Ieſus,quantum deſtruxit ejus aduerſarius ſatanas. Sed de literis & Iani religione dicendum eſt.

Cap. LI.

Quæ vnquam fuerint primæ literæ publicæ,& quaſnam attulerit Noachus in occaſum.

LICET in Tabulis de origine literarum inſcriptis Coſmo Medici, vti qui hoc reſtitutionis omnium tempore præſit regioni electiſsimæ, jam oſtenderim origines literarum & figuras priſcorum Characterum Etruſcorum, Latinorum, & Græcorum,vt,quum prodierint Tabulæ ab officina Oporini,nil deſyderent auitorum myſteriorũ Candidati,tamẽ paucis ſunt hîc præmittẽda repetendaque, quæ jam tradidimus, vt non deſit Gello tuo ſua coronis. Fuiſſe ante illuuiem literas & ſacris & profanis teſtimoniis inuiolata fide conſtat. Nam ſeptimus ab Adam Enoch profetiâ clarus ſcripſiſſe de rebus diuinis legitur.

Ejus opus etiamnũ ſupereſt pro Canonica ſcriptura in Aethiopia,in ecclesiæ Reginæ Sabbæorum archiuis. Hodie vocant preti aut presbyteri pro precioſi Iohannis nomine illam Chriſtianorum multitudinem. Ioſeſus author eſt, quódque ad ſua vſque ſecula ſupereſſent columnæ ante diluuium literis inſcriptæ affirmauit. Plinius etiam non obſcure refert literas in Syros ad æternum vſum,nedum ante diluuiũ. Quòd Aſſyrias dicat nîl refert: Nã Sur & Aſur additâ vnâ literâ differunt. Quumque in Pœnices primum vſum referat,clarum eſt quod de Syria ſancta intelligit, licet non intelligat,vt qui ab aliis effata refert. Quum itaq; ſanctiſsimus,juſtiſsimus & perfectiſsimus mortalium fuerit ille noſter Ianus vniuerſi parens, & viarum vniuerſæ carnis Dominus inferior,non eſt dubium quin & religionis perfectiſsimum in mundo ſtabilierit genus, & literas diſciplinasque præſtantiſsime expoſitas poſteris tradiderit.Quũ enim temporale vniuerſi imperium ſuis primogenitis dederit, dubium non eſt,quin religione,moribus,diſciplinis,& literis exornarit. Hinc factũ eſt,poſtquam genuiſſet Titanes & carmine magico à Chameſſe nuo fuiſſet emaſculatus, ſe totum dedit religioni,qualem inſtauratam fuiſſe ſub arctioris vitæ profeſsione videmus, ita vt patres myſticos ſiue ſecretos genitores ſuos Ra-

zi-nuos in tota inſtituerit Etruria. Et quia legis, quam poſtea erat Moſes expoſiturus, peritiſsimus erat, ad inſtar 12 tribuum voluit, 12 tribubus & religioſis & ciuilibus populum diuidi, ad imitationem 12 ſignorum cœli ſuis intelligentiis omnia mouentium. Ideo antiquitas illi aram δωδεκάβωμον, id eſt, 12 altarium, poſuit ad Ianiculum præcipuè. Inde jus Petri ſuper fratres, quos aliquando conuerſus debet confirmare, vt ſuper ſedes 12 judicent 12 tribus Iſraël; adhoc enim ſunt 12 horæ diei vniuerſi mundi, qui alioqui vnica dies eſt. Factum itaque eſt ratione religionis, vt Etruſcis ipſis ob myſteria geniorum tunc familiariſsimè à ſanctis viris euocari ſolitorum, & maximè in vrbium euerſione aut fundatione, traderet notarum magis quàm literarum vſum, ita vt ſingulæ tribus haberent diuerſa ſerie Alfabeta ſolis ſacerdotibus concredita, & aliquando in dextram, aliquando in ſiniſtram ſcribi ſolita, ne, euocatis ambitioſè angelis cuſtodibus, bellis exardeſcerent. Euocari vniuerſæ naturæ potentiæ ſolebant ritibus illis Etruſcis. Nam natura & gratia fuerat à tam ſancto viro in ſuos ordines redacta. Quæ verò eſſent illæ literæ, hodie non poſſumus videre; quamuis Characterum virtutes & figuras haberemus, eò quòd lingua illa funditus periit & locum Oſcis, Vol-

ſcis, atque demum Latinis dedit, ſupereſt vt aliunde petamus quos publico vſui Characteres expoſuit. Conſtat ex Cæſare Dictatore vi. commentationum Gallicarum libro, Ditem primò apud Gallos, (qui & Gomeritæ ſunt) ſub quorum genio arripuit imperium, reperiſſe aut publicè expoſuiſſe literas, quales multis poſtea ſæculis Græci habuere. Atqui Dis ille, qui & Samothes, id eſt, cœleſtis, dicitur, ob inſignem & nulli ſecundam diuinarum humanarumque rerum ſcientiam, eſt quartogenitus ipſius Itali Iapeti primogeniti mundi ante diluuium. Quare quum ſit etiam temporibus Homeri meritò dubitatum, an habuerint Græci literarum vſum, aut ſaltem Troiani Belli aut potius ſomnii tempore ſit certum caruiſſe literis in Græcia, ſaltem nos habuiſſe mille & plures annos vſum literarum conſtat, antequam in Græcia publicè eſſent. Diſciplinis quidē magnis doctos interea caruiſſe inter eos affirmandū nō eſt; quū illius operis, quod in Orſeū referunt, conſtet & vetuſtum & doctiſsimū fuiſſe ſcriptorem, ita vt nulla diſciplina ſit Cabalæ propior quàm Orſica. Ipſo porrò literarū maiuſcularū charactere videtur, eaſdem & Latinas & Græcas fuiſſe literas: licèt enim χειρογραφίᾳ & figuris minuſculis differunt admodum, non ſolùm ab aliis,

ſed maximè à ſeipſis, vſu aut abuſu rerum potius omnia corrumpente, tamen capitales formæ origine quadrant. Primus itaque primogeniti Noachi filius quartogenitus & perfectionem ſenilem in eo numero bonitatis repræſentans Samothes, qui & Dis, ſacros Drudarum ritus & literas externas propoſuiſſe & ſtudia in Galliis publicè expoſuiſſe apud Cæſarem & Beroſum legitur. ſunt autem illæ literæ omnino Samaritanæ, quas in externo publicoque reip. vſu inter Iudæos cõſtat ante Eſdram fuiſſe, eò quòd nulla plane moneta videtur à ruderibus Ieroſolymitanis effodi niſi in eo charactere, quem Eſdras reliquit Samaritanis, ob crebros factionis decem tribuum proſcriptarũ errores in eo ſcriptos, quum publicè expoſuit, & ſe adinueniſſe apud populum finxit illos ſacroſanctos characteres, quos Adam Angelitus, Moſes autem cœlitus in Tabulis legis recuperat. Characteres autem Samaritani tales ſunt, vt exceptâ Iodi & Aleſ figurâ myſterioſâ plane ſint iidem cum Græcis & Latinis, imò Græci & Latini, ab illis extracti & per Græciæ vitia in duo diuiſi, ſunt eidem cum illis, ſi ordine & figuris aliquantùm obuerſis conſideres: vſu enim Samaritano aut Hebræo, vt melius loquar, leguntur motu naturali ab extra ad intra ſeu à dextra principioque motus in ſiniſtram, Græcæ autem & Latinæ cõ-

trà. Nīl itaque aliud fecit Cadmus Fœnix quàm inuertere apud Græcos quæ jam inter ſuos cōſenuerāt, & quæ jam multis ſæculis habebamus veluti noua largiri. Sed quid? nonne Strabo ait in Hiſpania temporibus Auguſti fuiſſe repertas 6000. annorum hiſtorias? ſunt anni illi tempeſtatum, tres pro anno vno, vt apud Abrahmanes fieri ſolitum erat: tantum enim temporis in Hiſtoriis ſe habere dixerunt Apollonio illi inſigni eruditione Mago. Quum tota Europa cum Anglia, præter Hiſpaniam & Italiæ Etruricam ſuperioremque partem, ſit ſuppoſita Arieti, ſoli Hiſpani deficientes à primogeniti obedientia, & à Celtarum nomine, quod in tota alioqui Europa ad Mare vſque Ponticum fuerat commune, refugientes ſibi feciſſent caput, voluerunt etiam ſibi vendicare characterum à Dite primò expoſitorum honorem & vſum. Sed omnia opus eſt reſtitui: Cogent enim cœlum & intelligentiæ, non ipſa particularia arbitrii libertate prædita, ſed corpora prouincialia publicaq; vt omnia in ſua jura redeant, & remotâ illâ linguarum differentiâ, quæ ex rebellionis ſummæ peccato per Nimrodū nata eſt, nobis eſt neceſſariò repedādum ad ſacros vſus illius linguæ Sanctæ, quam Adam cum veritate naturæ expoſuit, Moſes cum lege reſtituit, Chriſtus ſacroſanctæ vocis articulis celebrauit. Ideo verò Deus permi-

ſit,vt per illius filiæ ſecundogenitæ dominium, in Arabica ſeu Babylonica corrupta aut Chaldæa orientali poſitum,ſub Alcorani lege,hodie tantum non Aſiæ & Africæ atque Europæ tertiæ parti imperitante,ſenſim adhoc diſtenderetur,& priſcarũ linguarum frangeret ſuperbiam, donec nunc Ieſus ſui Euangelii lumen in ea exponeret, & decem tribus Iſraël,in Turchis potiſsimum & Tartaris agentes, in Iſmaële,cui cõformes factæ ſunt, reſtitueret, quâ operâ nulla vnquam ab ipſo Chriſto major effecta eſt. Sic eam linguam,in qua hactenus credidit Chriſtianiſmus,eſſe maximum malum, Chriſtus augeri ita voluit, vt fieret ex ea ſummum bonum,id eſt, vniuerſi generis humani reconciliatio. Ideo nobis Deus dedit & tantum in hanc operam animum & ita mediocrem linguæ tam magnæ cognitionem, vt nunquam ſim ceſſaturus quin aut per me aut per illos qui me audierint fecerim, vt Dominus meus Ieſus hanc recipiat ab vniuerſo gloriam, vt ibi actu abundet juſtitia, & cognitio, æſtimatioque precioſi ſanguinis, vbi iniquitas & mediatoris vniuerſorum abundauit ignorantia. Jam in hoc paratos vetuſtiſsimos codices Euangeliorum ante quingentos annos ſcriptorum habeo. Sic nunc duce naturâ per vnius linguæ beneficium illud recipiet mundus Orientis & Auſtri, olim Samo & Chamo ſubjectus,

ſubjectus, quod vnâ linguâ miraculoſe ab omnibus gentibus illius omnino imperitis intellectâ, facere in toto orbe conati ſunt Apoſtoli, ſed duce gratiâ. Ideo primas literas publicas voluit in occaſu Noachus haberi, vt ſenſim augeſcens naturæ cognitio, olim gratiæ jungenda, ab occaſu in ortum & vniuerſum refunderet, quod ab ortu in occaſum ipſe cum jure vniuerſi attulit. Ideo eſt ſeruus ſeruorum fratrum ſuorum Cham addictus glebæ illorum; & Iapetus eſt ita per benedictiones Noachi dilatandus, vt in jura Semi per totam Aſiam veniens ab occaſu in ortum, habitare Iure diuino in ejus tabernaculis debeat. Tanti momenti eſt tuus Gellus, in quo tibi videbaris leuiuſculam operam reipublicæ præſtare. Verùm quia in ordine ſacro agis, Deus te ad ſacratiſsima mouet myſteria. De Naturali etymo ex lingua ſancta petito ſcripſiſſem aliqua, & potiſsimum quæ videtur deſiderare Gellus tuus; Sed in re immenſa nolim paruulas opellas collocare. Ab initio duæ linguæ erant, externa publicaue, & ſacra. Sacra vſque ad Eſram delituit; Nunc quomodo vno ſolo Iodi elemento triangulari, triplicisque mundi compendiario, conſurgant elementa ſancta in Tabulis docui, mor-

tuamque duce Adami & mea intelligentia in Chriſto ſuſcitaui, Externa ſeu Samaritana, vnde Græca occidua & Latina, paucis Iudæis in Oriente ſupereſt. Sed Samaritanæ decem tribus Iſraël, quibus factus eſt Meſsias, Muhamedes Iſmaëlita cum Alcorano ſuo Arabochaldæo, hodie externæ illius Samaritanæ vices in Oriente & meridie ſupplent. Latina & Græca Noachi alumnæ, expoſitionem tituli gloriæ Chriſti habentes, ſunt genti illi refuſuræ, quæ olim ab externa lingua receperunt. Ideo myſteria Cabaliſtica in ſola Hebraïca & Arabicochaldæa tam Sancta ſuperſunt, vt non certiùs ab ipſo cœlo mundiciâ & puritate Chriſtiana fretus poſſis petere vitæ humanæ præſidia, quàm ab illorum Characterum virtute. Sunt enim Arabici Characteres deducti per corruptã chirografiam ab Hebræis veris, eò quòd Samaritanorum vſus in ſe periit, & pro ſolo auitæ veritatis teſtimonio inter paucos Moſicolas remanet. Grammaticam ab Oriente attuli eo charactere ſcriptam & Arabicè expoſitam, vt fidem noſtro orbi verborum Hieronymi de Samaritanis ſcribentis facerem, & hanc rerum originem primus orbi occiduo exponerem. Hæc ſunt, mi Giambullari, quæ mihi

videntur neceſſaria ad hoc vt validiſſimam tuæ linguæ Arameæ exponas rationem: Nã nullo modo ſine hiſtoriæ & rerum ſtabilitate videris docere, & rem per ſuas cauſas deducere. Ipſe per hæc aliquot horarum commentaria per te judicare poteris quàm reipublicæ mei ſeculi & maximè vni tibi eſſe vſui cupiam. Fac vt iſta poſt Gellum tuum prodeant, aut vbi tibi & amicis habueris fideliter aſſerues: Raptim enim ſcripſi, ipſumque αὐτόγραφον mitto.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Errata in toto opere corrigenda.

Pag.	Verſu	Err.	Corr.
35	6	extremaq. Ratio.	extremaqueratio
43	5	ſed Auguſti ſolū meminit.	Sed Auguſti ſolū. Meminit
60	28	חושיח	הושיח
63	9	ab זט	ab צוז
67	16	Imperium:	impium
80	22	nauigauiumue	nauigium ue
84	18	Lemechde filio	Lemechi de filio
88	5	Apexem תו dicitur.	Apex enim תו dicitur
99	9	אבהמלרא	צולמרבא
99	15	שעדא	ארשאלש
109	24	à pueris	à priſcis
109	8	partibus	patribus
124	2	Iam primogenitos	Iani primogenitos
124	24	imparabant	imperabant
132	10	iſthac	iſthoc
133	10	quoniam Ianus	quem Ianus
133	24	nomine	nomen
137	20	continente in	continentem
149	13	ad ipſiue	ad ipſius
172	19	qui eidem	quip eidem
173	11	hunc ſacri ritus	hanc ſacri ritus
192	3	Genorum Angeliorumue.	Geniorum Angelorumue
197	16	Liberationem	Liberationis
200	28	adueniſſe	adinueniſſe
218	4	frequentetur	frequententur
227	6	de ilo.	de illo.

Acroſtichis quid et ubi? 14 C F — Autochthones qui? 25 A B 252

Athenienses quales dicuntur ab ? 8

Atilius malè dictus Tullius à Valerio, 49 B
— cur in mare demersus? ibid.
— illius supplicium? ibid.

RERVM AC VERBORVM MEMORABILIVM INDEX.

Ægeria, qualis Genius? 49 F
— à quo evocatus, et cur? ibid.
— qualis ſpiritus? 56 D

Azazel qualis Genius? 30 C, 66 C

Aimania quaenam regio? 51 F
— quibus literis caruit, et quibus contenta? ibid.

Aborigines qui, & unde? 25 E 26 — 71
Aborigines ubi? 25 A D — 72
Abongaũum nomen quando invidioſum? 27 A B — 77
Abraham quando circumciſus? — 91
Adami Amanuenſis quis? — 104
Altarium & Vrbium fundamenta ubi ponenda? 55 F — 155
Angeli à ſanctis culti, 32 D — 92
Animæ natura quadruplex, — 129
Anni Celtiberorum, 42 E — 120
Anni principium cur à Moſe mutatum? 38 E — 109
Anni ſacri Græcorũ initium, — 109
Anni ſolaris initium, — 200.203
Anni tempeſtatum — 247
Annus à Moſe mutatus, — 201
Annus Lunaris, — 72 — 201.203
Annus Lunaris cur inſtitutus, — 204
Antiquitatis teſtimonia probabantur, 82 E — 228
Antiquorum error de ſpiritib. — 182
Appetitus hominis præſtantiſſimus qui? 3 D — 12
Ara δωδεκάβωμος — 244
Aræ Cœli conſecratio unde? — 43
Arezia unde dicta? — 104.238
Arezia & Cybele eadem, — 104
Argumentum maximum ad griſpacem quodnam? 79 F — 220
Ariel Etruſca regia, — 56
Arietis influxus —
Ariſtotelis impietas, 64 D C — 178
Ariſtotelis inconſtantia, — 106
— illius conatus falsus, 63 F
— quem motorem ponit? 36 D 34 E

Arſa quid? 33 E 35 B — 99
Aſtra Leonis vehementiſsima, — 52
Athenæus Medicem qualis? — 65
Atlanticum nomen unde? — 71
Aturia, Aſſyria quæ, et — 57
Aureum ſeculum — 25 E — 73
Authoritas præſtantiſs. quæ? — 166
Authoritas ſumma quæ? — 163
Babylonii à gente Iudaica — 58 E
Baſis Regni temporalis —
Baſis Mundi — 19 F — 57
Baſis ſecunda veritatis quæ? — 223
Baſis ſummæ fœlicitatis mundi ubi? 43 C — 122
Beneficium Dei maximum, — 197
Beroſus qui fuit — 10
Beroſus quando — 224
Beroſi dignitas — 194
Beroſi excellentia — 225.226
Beroſus quare non reijciendus — 23
Beroſi ſcripta unde allata, — 226
Brahmanes unde orti? 28 E — 81

C

Cabala quid apud Judæos? — 138
Cabaliſtica myſteria — 250
Cadmus quid circa literas fecerit? 82 C — 42
Cameſenum unde dictum — 76
Cameſenus impietas — 76
Cameſis in Italiam irruptio — 77
Camitæ in Italia ubi — 76
Camitarum ſeruitus — 76
Canochi ſcripta ubi — 23
Carmenta quid circa literas fecerit? 43 E F — 122

ſs iij

Cananæi cujus progenies? 32 C
— quas possessiones occuparunt? ibid.

Ethiopes ubi habitant? 7 B
— ubi sunt tanquam capita mundi? 4 A
— cur à Beroso neglecti? 4 A
— quid Pottello declaravit? 4 D

Itali multi fuerunt, 25 A — 15 A
Bibliotheca 22 D E
Vide Etruria. 29 E
— quaenam lex in illius institutionibus scripta? 25 E F
— in quo consistit? 59
— quaenam ab illa dependet? 50 C
— triplex illius via
Basis aurei saeculi quae? 44 F
Beneficia amicis conferentur, 45 B
Boni in quarta generatione praestantissimi, 46 E
— ubi nomen et sapientiam sparserunt? ibid.
— illorum imitatores qui? 47 C
— cur sic dicta? ibid.
— quaenam disciplina proxima? 89 A
— unde vocatur? 43
— inter fabulas ponitur 42 F 43 E

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Carmina Sibyllina unde 41
Caſus prima omnino immobilis 176.
Ceres unde dicta 104
Characteres Arabici unde 250
Chriſtianorum inſectatores 35
CHRISTVS cur ſecundum ordinem Melchiſedec 198
CHRISTVS 39
Compoſitum fœmina tantum 107
Cœli influxus duplex, 21
Cœli pars maſculea
Cœli pars fœminea 132
Conjectatio de Lydia nomine
Credulitatis vis, 190
Crimen parricidio affine quod 14
Cybeles unde dicta 104
Dæmones mali qui 181
Decatemoriorum intelligentia 135
Demeter & Gemeter 105
Demelica 68
DEVM eſſe neceſſe 11
Dies commemorationis Diluuiane 197
Dies liberationis ab aquis 204
Dij Samothraces qui 104
Diluuij dies 204
Diluuij cauſa 74
Diluuium generale 68
Diluuij tempus 199
Diſciplinæ præcipue 80
Dis quartogenitus Iapeti 118
Dis, quid apud Samothraces 245.246
Diuinationes quæ ſint 15
Diuinatio unde peti ſoleat 10
Diuinatio per ſomnium unde 10

Diuinationis partus primus 13
Diuinationis proximus qui 9
Diuinatio ſimplex & ſancta 11
Diuinatio ſumma ubi 15
Diuiniſſ. hominum quinam 8
Diu Proſopin quid 245
Doctrina apud priſcos duplex 8
Druidarum doctrina unde 135
Duodenarij dignitas 129.130
Duodenarij numeri myſteria 244
Ebræorum literæ in æternum durature 28
Ebræorum ſcripta cur ubique diſſeminata
Es & Eſſa 69
Eſta & Veſta unde 238
Etruria antiqua 55
Etruria Iovi & ſagittario ſubjecta 55
Etruria ſacrorum perfugium 55
Etruſca baſis ubi 55
Etruſca diviſio 244
Etruſca Genius 85
Etruſca nomen 59
Etruſca regiones 138
Etruſci externas litteras abhorrent 95
Etruſcorum alfabeta 244
Etruſcorum excellentia 192
Etruſcorum integritas 164
Etruſcorum xij alfabeta 116
Etruſcorum xij Tribus 116
Etruſcorum religio cur diutius 166
Etruſcorum res funditus periere 19
Eturitusſi qui 61

Galatae, ſeu Galli, qui, et unde ita dicti? 24. C D
— illorum caracteres, quales 242. D.
— a quibus reformati dicuntur? ibid.
Fœminea natura quomodo expianda? 24. B C

Holamaba quinam ita vocetur? 33. E. 35. A
— qua ratione ſic diceba[illegible]? 35. A

INDEX

Ezechielis viſio qualis, 149.150
Farreatio 212
Fecialis 158
Felicitas humana 135
Fœmina pura quid? 138
Fœmineum quid 138
Gal & Gallum unde 68
Galli vel Gallum, quinam 97
Gallus quis ſic dictus, et unde 97
Genera decem moventium ut in finem quot et quae? 66. A 183
Genera decem moventium ut in locum quot et quae? 66. A 183
Generis humani principium ubi 176
Genij qui ſint? 66. C D 184
Genij unde dicti? 69. A B 191
Genij duplices, 69. A 191
Genij [illegible] 56
Genij locorum, quid eſſe dicantur 159
Geniorum bonorum fontes duo, 180
Geniorum evocatio, 88. D 144
Geniorum numerus, 69. B 191
Geniorum occultatio, 66. F 185
Geniorum prima felicitas ubi? 62.
Geniorum virtus, 56. E F. 49. D 138
Genius Romæ Numa evocatus, 139.
Gentium inſtituta cur perierint 30
Gomer, et ſepes primogenitus, 97.8
Gomerita unde? 25. C D. 34. C 71.72
Gomeritæ quinam ſic dicti? 22. A 227
— quomodo Gomeritæ qui & Galli 88. E
Gonſiu ſa Græca fabul[illegible] 95
[illegible] 58

H

Hanchi ſcripta ubi 108
— illorum principatus apud quos? 25. A

Hatal [illegible] 9
[illegible] 69. C D 44
Heroes quinam ſic dicti 192
Hircus ad Azazel miſſus 86
Hiſtoria [illegible] 22
Hiſtoriæ fides unde petenda? 18
Hiſtorici fide digni qui? 17
Homo tantum ſcit, quantum operatur 36
Homines cum Dij 99
Hominum præſtantiſſimus 127
Homo uerus 142
Humanum genus unde regi debeat in ſacris 109

I

Iani claues 105
Iani excellentia 243
Iani inſtitutum de Genijs 70
Iani linguæ duæ 68
Iani nomen unde 64
Iani nomina plura 95
Ianus quadrifrons 146
Iani ſapientia 80
Iani ſceptrum 101
Iani Templa 61
Ianiculum urbs, et quando 20. A 167
Ianiculus locus ſacratiſſimus, 57
Ianiculus mons ſub [illegible] 55
Ianiculus mons rerum ſacrarum perfugium? 60. E 168
Ianus diverſis locis diverſimode 101
Ianus [illegible]
Ianus Cahos? 33. E. 55. B
Ianus [illegible] 33. F. 35. 99
Ianus [illegible] 144
Ianus cur Deucalion et Biſrons 79
Ianus cur Deus? 37. E. 34. D 98
Ianus Holanſaba? 33. E. 35. A 99

Hatalus cujus filius? 24. F. 25. A
— quas partes Africæ occupavit? 25. A
Heroicum genus quod? 69. C
Hiſtoria omnium gentium a quibus conſcripta? 5. C D
— ſuit? 60. B C
— a quo condita et appellata? B C D
— arx [illegible] Dicta? 60. D
— varijs nominibus inſignitus, 33. E F
— more ubi, et a quo ſic vocatus? 60. D
— ſub Leonis ſigno ſitus, 19. B
— cur Biſrons [illegible]

Fundamentum primarium veri ſuadendi unde deſumptum? 80. C
Georgius qualis homo dicitur? 82. A
— quodnam opus dedit [illegible]
Genus humanum unde et ubi creſcere cœpit poſt Diluvium? 62. C
— quare et [illegible] 33. E. 34. C D
— cur Auctor [illegible] regnorum? 33. F. 35. E F
— unde et cur Oenotrius? 82. D. 33. F
— quare Noachus ſeu Noachus? 33. F. 34. A. 24. E F
— [illegible] Jahova ſeu Jahovi? 33. F. 35. D E
— a quo ſcriptum? 10. D

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX

— ob quid Livonem ? 33.E.34.B
— quare Vertumnus ? 33.E.34.B
— cur et un Saturnus ? 33.F.35.D
— cur Sagos ? 33.F.35.F
— cur Semen et Anima Mundi ? 33.E.35.B.C
— quare Sol fou Asia . . . 33.E.35.B, — cur illa . . .
— quae liberi et quae . . . 24.F.34.C
— illius excellentia, 88.B
— eius institutio de Ge- . . . 24.F
— duas Linguas ab eo institutas, 24.A vel Idea
— ipsius sapientia, 57.D 28.B.C.D
— illius templa, 21.B.C
— quomodo Spiritus dicitur esse ? 58.B
— ubi colebatur ? 58.C
— quomodo alias appellatur ? 58.D.E
— ubi ? 33.E
— unicum in Mundo . . . 33.F
— eo in aeternum . . .
Injuria lege cohibetur, 45.B
— quos coniunxit ? 16.C.D
Josephus Patriarcha ex qua liberos suscepit ? 32.C
Historicus
— quibus doctrinis imbutus ? 5.F
— cui postnatus . . . 82.D
— in quibus convenit cum Beroso ? 82.A.B, seqq.
— cui signo coelesti subest ? 39.E

Olympus seu Lx . . . 99
Ianus & Vesta pro dijs culti ? 206.207. 44.F.45.A
. . . instituta in Italiam attulit ? 47.F.48.A 134
. . . sanctorum primus 239
. . . 99.
Iapetus . . . 75
Iaphet . . . Noachi primogenitus, 97.
Idea formarum quae ? 38.A 107
Idea, Mater . . . Vesta, 160
. . . unde dicta ? 57.C.D.E.F. 58.A.B 161.162.
. . . 238
. . . 188
Ignis . . . 36.F 105
Imperatoria sedes ubi ? . . . 18
Imperia Mundi praeclarissima ubi futura ? . . . 24.E 70
Imperium primogenituræ 230.231
Inauguratio cuiusmodi ? 56.A 156
. . . verba qualia ? 157
Incendium ex terra ? 56.C.D 47
Incubi unde ? 65.C 181
Instauratio orbis quando ? 61.B 169
Intelligentiæ cœlestes mediæ 187
Intelligentiae duplices 143.144
Intelligentiarum multitudo 187
Intelligentiarum ordo duplex ? 102
Iosephus fide dignissimus 5.A.B 16
. . . 100
Iovah nomen quis sibi vendicavit ? 33.C 187
Ismaëlitæ cur in Iudaeorum locum substituti ? 10.B 30
Italia unde dicta ? 24.F 70
. . . 112
. . . unde dicta ? 86.C 238
Lamechs prophetia de Noah filio suo quae ? 29.E

Leonina civitas . . . 50.D
Libellus de . . . a quo scriptus ?
— cur a Graecis Antivilis . . . 19.B.C
— illius Genius qualis ? ibid.
quid, et unde . . . ? 30.C
Lares & . . . 86
Legis Mosaica multiplex descriptio . . . 40.E.F 115
Legum latores . . . 10.A 30
Legum salus ubi servari 113
Leo cedet Arieti, 36.F 90
. . . influxus ubi ? 19.B 217 39.E.45.F
Lex aeterna & finis sacrorum . . . quae ? 11.A.12.C 33.38
Lex antiquior Mose. 85.C 236
Lex prima & aeterna quae ? 126 44.F.45.A
Lex prima post diluviana quae ? 75 26.C
Linguæ duæ ab initio 149
Lingua Etrusca funditus periit, 244 . . .
Lingua Graeca et Latina unde ? 249
Lingua prima quae . . . 16
Lingua sancta . . . 253
Litteræ ante Diluvium 244
Litterae Celtarum quae ? 119.120
. . . maiuscule Graecorum & Latinorum eadem, 119.A 245
Litterae Samotis cuiusmodi ? 246
Locus ab auctoritate . . . proprius et famili- . . . 224
Locus primus Sacer Mundi . . . 64
Lud & Veled quid ? 122.B 132 47.D
. . . 132
. . . 135
Lycurgus quis fuit Legislator ? 9.F.10.A
Magistratus iudiciorum apud Etruscos, 46.F 131
. . . 192
. . . 108
. . .
. . . 103
Masculeum quid ? 47.C.D 138
Masculus purus quid ? 49.D 138
Melchisedec quis ? 22.B.85.B 63
. . .
— utraque . . .
— . . . quis ? 32.C
Mali in quarta generatione . . . 50.D, 46.E
Malleus Maleficarum qualis Liber ?
. . .
Matrimonii contractus . . . unde patet ? 37.F
Mecubalim primam sapientes ? 21.B

Melchiſedec ſecundo genitus Noachi, 61.B.63.C 170.175
Mens in homini ubi 50.F 142
Mens extrinſecus adueniens 69.B
Mens Mundi quae? 192.193
Menſis Diluuij quis? 44.A 204
Metium Ordo ſequalis 167
Metelli pontificis pietas 163
Miracula maxima quando? 205
Mohad, quid? 34.F 98
Mons cur ὄρος dicitur? 78
Mores ex picturis 124
Moſaicus cœtus quid? 132
Moſis libri maxima integritate apud Chriſtianos et Iudaeos, 30
Mundi capita quatuor 22
Mundus quare, conditus 54.214
Mundi ſcopus quid? 75.B 215
Mundi ſuperficies 110
Mutatio in orbe unde? 57.A 159

N

Naamala de ſtirpe Cain 238
Naamah unde dicta 104
Naturæ inferior, diſtinctio unde 103
Naturæ totius moles 179
Nemrodi impietas 188
Noah unde dictus 234
Noah unde dictus Cœlum 238
Noah Deucalion 237
Noah, Papa uniuerſi 236
Noachi ſapientia 57
Noachi Silenomia perſiſtens 233
Naamah uxor Noah 104
Nochus aut Noachus unde, 96
Numa cur ſepultus in Ianiculo 239
Numi numenclatura 196
Numa Regis conuiuium 140
Numeri priores nominibus, 129
Numerorum uis quæ? 45.F 128
Numerus myſticus, 48.C D 135
Og, uel Ogyges qui fuerit? 22.A B, 63
Ogyges primus quis? 55.B 236
Ogygis nomen unde habuit? 63
Ogygiorum familia 64
Oleum unde uaſteos 157
Opp unde dicta 105
Ordo Rabbinorum, instit. 162
Ordo in fine 162
Ordo mittens et in locum 162
Origo unde dicatur? 26.F 6
Origo et fons priſcæ religionis, 174
Orphica diſciplina cabala proprior, 245
Pales 235
Pan quis? 39
Pandora unde dicta 165
Pariſienſis Schola authoritas 66
Pars nobiliſsima primi mobilis 52
Paſſe ante Moſem 109
Paſca Pilonij 205
Paſca Iudaeorum 208
Phœnices 243
Platonis excellentia 177.178
Plinius Diuinitatis ubique inſectator 40
Plinij impietas 189
Plutarchi locus de Chriſti morte 37
Pons ſublicius cur 171.173
Pontificatus ſummi uirtus ubi? 241
Pontifices Romani unde dicti? 170

Ogygia arbores et habitationes, 85.E
Ogygia ſacula, 85.E
Omnia in numero, pondere, et menſura ſunt
Oratoris fides unica penetrat? 1.F
Orbis terrarum quamdiu a contactu humani generis fuerit immunis 42.A B
Orcades insulæ ubi? quid de illis refert Plutarchus? ibid.
Pelaſgi an in Italiam venerint? 42.F.43.A
Petrus Apoſtolus mortuum ſuſcitat Nerone præſente, 16.A.
— Simonem Magum interficit? ibid.
Naturæ ſummus Reipublicæ unde penetrat? 44.C
— quorum Geniorum conciliator? 49.F
— ubi Iano templum poſuit? 49.E F
— in eliciendis euocandisque Geniis præſtantiſſimus, 49.F
— illius Genius qualis? 49.F. 50.D
Pietas Reipublicæ unde dependet? 44.C
Plato — in quem virum omnia referat? 4.F
Plinius Iunior quid de Chriſtianis teſtatur? 16.B
Pœna ſtupri et adulterii quando poſita? 39.A. 55.F

Porphyrius, Philosophus doctissimus, 11.F
— nominis Christiani acerrimus insectator, ibid.
— quid euertere conatus est? ibid.

Populi duodecim qui? 48.F et sacra
19.F. 78.C. 56.F

Vniversi imperium habituri, ibid.
— qui de coelo obseruabant, quid facere debebant? 6.E F
et quae? 31.B C D
— cur ita appellatus? 24.E
quaenam foemina? 24.B
Pythagorici quid de quaternario numero affirmabant? 52.E F
53 — eorum sacramentum 52.D

Ridiculi porta cur sic dicta? 25.F
at parsimonia, 26.D
28.F. 24.A

Regio nobilissima Mundi quae? 24.D

Ricardum ...
Republica
— infimi mores a quo pendent? 44.C
— eius summus neruus unde?
— illius pestes a quo? 44
Religio ex sanctissimis principiis incoepit, 85.E
— sensim in Idolatriam prolapsa, ibid.
— Romanis occasio et ratio quae? 49.C

— unde sic nuncupata? 36.F. 51

INDEX

— ipsorum felicitas unde? 32.

Pontificia sedes ubi? 57.216.240
~~Pontificum authoritas~~ 174
Populi digniores quinam? 6.E 21
Populi post Diluuium quot? 136
Principis ueri studium quod? 81
Priscorum disciplina quot 88.89
Prodigia ~~...~~ quid sint? 87
~~Prodigiorum interpretatio~~
~~...~~ scientia? ibid. 87
Proteus quinam homo? 33.E 96
Pyrrha unde dicta? ibid. 69

Q

~~Quartilorum ...~~ 130
Quaternarium in hominibus 147
Quaternarius quantus 129.151.152.153
quanta? 51.A E. 52.E F. 53.A B

R

~~Razellinni~~ unde dicti? 82
Razillinni qui? 88.C 19.F. 144
~~Razilinaorum~~ frugalitas 75
~~Rabdinorum~~ officium 82
~~Razibinaorum~~ qualitas, 67.B C 186
Regni ius inter Vmbros, 26.D 75
~~Rei Christianae ...~~ 169
~~Rei Christianae ... unde~~ 169
~~Rerum Christianarum augmentum quousque ...~~ 169
Reip. discrimina in quibus 59.A 164
Reip. corpus unde seruetur? 40.B 113
~~Reip.~~ salus quid est? 40.B 113
Rerumpubl. felicitas quae? In ... 3
Religionis absoluta ueritas ubi seruanda? 39.E 114
~~Religionis~~ obscuritas unde 160
Religionis ~~principes~~ septuaginta duo iuuenes principes, 25.F
~~Religionis Romanae ratio~~ 223
Religionis Romanae ratio unde perierit? 49.A B 137

~~Rerum~~ priscarum obscuritas unde sit? 43.A 120
~~Res humanae unde constent~~ 154
Reuolutio omnis ubi cessatura? 148 53.C
Rhea ~~unde~~ quaenam foemina? 238 36.E F
Rheah quid? 36.F. 56.C 104 56.C
Rituales libri apud quos? 43.B C 121
~~Rituales libri~~ quid continerent? 240 87.A
~~Rituales ...~~ eos quis ... 11? 7.B
Ritus sacri ante Mosem, 38.C 108
~~Roma Lauiento opposita~~ 240
~~Romae ... ante Romulum~~ 161
Romana religio, 45.E F 209.210
Romani ab Etruscis inaugurabantur, 57.B C 159
~~Romani~~ quotannis in Etruriam missi quot? 48.F. 49.A 157
Romanorum consuetudo 165 54.B C
~~Romanorum~~ religio unde? 38.E 92
Romanum Calendarium castigatum
Sabbatum Romanorum, 76.D.E
Sacerdotum Romanorum ... 66.E 184
Sacrorum libri unde? 16.F 49
Sacrorum summa authoritas a quibus ... dependebat? 32.F 93
Secula semper proficiunt, 10.A 30
~~Saga quid~~ 101
~~Samaritani Characteres~~ 246
~~Samaritanorum Carachteres~~ 115
Samothes, vel Samothei, qui? 118 42.B
~~Samothes qui?~~ ... nuncupatus? 233 ibid.
~~Sapientes creati~~ 178.179
Sarhapanim quid et unde sic dictus? 145
Saturnia Roma, 240 E. 56.A
Saturnus quis? 33.E F 138
Saturnus unde dictus? 33.F. 35 100
Scientiae ordo quis? 51.B 248 19.C

Sacrificia quaenam et ob quid Deo offerenda? 41.D
Saturnitae ubi habitarunt? 19.C.32
— apud illos non deerant Vates, 32.E
— ab illis Roma fundata et instaurata 57.
— ab illis quid ... ? 32.D
— a quibus oppugnati? 56.E
Salus Reipublicae quid est? 40.B
— Legum ubi seruari opus est? ibid.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Scripta Enoch, ubi ſuperſint? 243
Scriptores Diluuij qui? 195
Scriptoris fides unde petenda? 24
Sedes Primogenituræ ubi? 231
Sem ſecundogenitus Noachi, 236
Sem excellentia, 236
Senatus Romani ſæuitia in Dauidicos ſanguinis humani, 46
Septima Dies Romanis culta, 210
Sibylla Erythræa 122
Sibylla Perſica 121
Sigilli rubri ortus, 48
Signorum Decatemoria, 134
Signorum intelligentia, 134
Signorum trianguli, 134
Somniorum Diuinatio cur non facilis 108
Spectra unde dicta? 191
Spectra quibus appareant? 193
Spiritus fœminitatis in Luna 192
Spiritus maſculinitatis in Sole 192
Spiritus ubique poteſt ſubſiſtere, 148
Spirituum genera quot? 183
Spirituum ſignum ubi videtur 181
Statuæ Etruſcorum non ad honorem ſed ad memoriam 147
Statuæ quadrifrontis 151.148
Stella in Oriente quando viſa? 145
Stolicarum perfidia 43
Suadendi fundamentum unde? 222
Subſtantiarum ſeparatarum genera duo, 161
Succubi unde? 181
Suilla caro humano temperamento proxima, 183
Syra Dea quæ? 105
Syrus a Platone celebratus quis ſit?

Tabulæ de origine litterarum 242
Tages quis 86.87.88
Tamus Aegyptius 38
Terra generalis materia totius corporeæ naturæ 86
Teſtamentum æternum quod 127
Teſtis fide dignus 230
Teologiæ corruptores Græci, 209
Teophili et Tatiani teſtimonia 229
Theopompi 37
Thebis 104
Tethys ſeu Tetys unde 238
Turcarum Imperium cur auctum? 248
Tuſcia quid ſonet, 60
Tyrannorum ſons
Verba in omnibus
Verbenarum 157
Veritas omnis unde ſit? 83
Veritas ſumma in homine quæ? 9
Veritatis conſequutio quæ? 13
Veritatis gradus uarij, 8
Vertumnus unde dictus 97
Veſta communis edes 105
Veſta unde dicta 104
Veſtales in Etruria nullæ, 139
Via certiſſima ad cœleſtia omnia euocanda quæ? 184
Viri boni officium quod? 190
Vmbri populi? 66.68
Vmbri unde dicti 72
Vnitas creata quæ 98
Vocalium uſus liber olim, 60
Vrbs Ianiculum ubi?
— illarum fundamenta ubi ponenda? 168
Zeus quid dicitur? 239

Striges quæ? 85.C
Syriaca Historia quales? 5.E
Syriaca Lingua quando et unde nata?
— quando erat in usu? ibid.
— Hebraicæ proxima, 20.E
Zohar quorum Liber? 47.C
— quid in eo videre licet? ibid.
— a quo Latinus factus? ibid.
Tyra Lingua qualis, et cujus est? 4.F.5.A
Zamolxis quinam Legislator? 9.F.10.A
— quomodo alias dicta? 5.A
— quid in se continet? ibid.
Tyranni qui dicuntur? 87.F

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Ame

S

LABOR. RESTAURO
A. [illegible]
1972